DE

DELAVSKA ENOTNOST

11. 12. 1976 - ŠT. 49 — L. XXXV. — CENA 3 DIN

GLAVNI UREDNIK: VOJKO ČERNELČ

ODGOVORNI UREDNIK: BOJAN SAMARIN

SEJA PREDSEDSTVA RS ZSS

Celovitejši pristop!

V minulem tednu je predsedstvo republiškega sveta ZSS na razširjeni seji obravnavalo nekaj pomembnih razvojnih dokumentov: osnutek resolucije o izvajanju družbenega plana razvoja v prihodnjem letu ter predloge samoupravnih sporazumov o temelj ih srednjeročnih planov samoupravnih interesnih skupnosti za družbene dejavnosti Slovenije.

Ob tem, ko so člani predsedstva ocenili osnutek resolucije kot najbolj operativni osnutek katerekoli resolucije o razvoju doslej, so vendarle izoblikovali več predlogov dopolnitev. Zlasti bo treba, povedano povsem na kratko, resolucijo dopolniti s konkretnimi ukrepi, s pomočjo katerih naj bi dosegli zastavljene cilje v prihodnjem letu, ki bo za nadaljnji družbeni razvoj v tem srednjeročnem obdobju bržčas odločilno. Resolucija je preveč »resolucijska« prav v tistih delih, ko govori o temeljih razvoja , površna pa je tudi pri obravnavi sistema razporejanja ustvarjenega družbenega dohodka.

Kazalo bi, so sodili člani predsedstva, določneje opredeliti in medsebojno soodvisno povezati vse aspekte porabe, se pravi splošno, skupno in osebno: saj ima zlasti splošna poraba na vseh ravneh preveč ohlapno začrtane meje. Kadrovska politika in politika zaposlovanja kot pomembna elementa rasti družbenega produkta nista usklajeni z dejanskimi potrebami združenega dela. Pri tem je tudi nekoliko zapostavljen razvoj nerazvitih področij Slovenije. Dokaj »sramežljivo« resolucija obravnava tako nevralgične točke našega gospodarstva, vire iz gub kot tudi celovite ukrepe na področju energetike in prometa ter zvez. Nasploh so dohodkovni odnosi dokaj neoprijemljivo obravnavani v dokumentu. Hkrati je predsedstvo določilo 20. december kot rok za zaključno razpravo v sindikatih.

V nadaljevanju razprave so obravnavali predloge samoupravnih sporazumov o temeljih srednjeročnih planov SIS za družbene dejavnosti. Na kratko: zavoljo številnih pomanjkljivosti, ki jih je predsedstvo ugotovilo v teh planih, pri čemer velja glavni »očitek« dejstvu, da še ne omogočajo svobodne menjave dela, je predsedstvo pozdravilo podaljšanje roka za sprejem sporazumov na konec maja prihodnjega leta. Menilo pa je, da bi vendarle kazalo sporazum o združevanju sredstev za pokrivanje dela stroškov infrastrukture ŽTP Ljubljana sprejeti že v začetku prihodnjega leta, ker bi z odlašanjem povzročali tej dejavnosti velike gospodarske težave.

I. S.

Po hudi nesreči v Preserju, ki je terjala 17 življenj in povzročila veliko materialno škodo, so družbenopolitične organizacije in samoupravni organi Železniško transportnega podjetja in Železniškega gospodarstva Ljubljana sklenili, da se odločno upro demagoški miselnosti, češ da sta delovna disciplina in odgovornost do dela nekaj, kar omejuje samoupravne pravice delavcev. Več o tem na 4. strani današnje Delavske enotnosti.

SINDIKATI O TEMELJIH RAZVOJNIH PLANOV DRUŽBENIH DEJAVNOSTI

Mimo potreb in želja

Sprejemanje temeljev razvojnih planov odloženo do maja prihodnjega leta, da bi lahko v tem času omogočili sporazum med gospodarstvom in negospodarstvom o svobodni menjavi dela

Čeprav smo že tako rekoč v drugem letu tega srednjeročnega razvojnega obdobja in bi torej že morali imeti izdelane in medsebojno usklajene vse temeljne usmeritve našega družbenega razvoja, so odgovorni dejavniki vendarle podaljšali rok za sprejemanje samoupravnih sporazumov o temeljih srednjeročnih planov SIS družbenih dejavnosti do konca maja prihodnjega leta. Vzrok za to je več kot utemeljen: Razvojni plani družbenih dejavnosti, kot so predlagani, namreč ne zagotavljajo ene temeljnih samoupravnih pravic delavcev v združenem delu — da se samoupravno dogovarjajo o tako imenovani svobodni menjavi dela. Poleg tega pa je v predlogih planov še nekaj drugih neskladij, ki kažejo na to, da plani v resnici niso nastajali ob dogovarjanju in sporazumevanju družbenih dejavnosti z gospodarstvom; jasno je videti, da so nastajali ne iz potreb združenega dela v gospodarstvu, pač pa iz potreb družbenih dejavnosti, na drugi strani pa so stopnje rasti »omejevale« planske usmeritve (v delitvi oziroma razporejaju družbenega produkta).

Tako so predloge razvojnih planov SIS za družbene dejavnosti ocenjevali na razširjeni seji člani predsedstva republiškega sveta ZSS. Pri tem so opozorili, da bo treba čas, ki je zdaj na voljo, izkoristiti za organiziranje javne razprave o teh planih od baze združenega dela naprej.

Hkrati so v razpravi o pomanjkljivostih predlaganih razvojnih usmeritev v družbenih dejavnostih opozorili tudi na nekatere »stranpoti« razvojnih planov.

Družbeni plan SRS opredeljuje globalno usmeritev razvoja družbenih dejavnosti in določa tudi materialni okvir razvoja vseh družbenih dejavnosti. Po njem naj bi družbeni standard hitreje rasel od osebnega. Toda predlogi planov posameznih SIS za družbene dejavnosti nimajo podrobneje opredeljenih nalog, ki bi lahko vplivale na dviganje družbene produktivnosti dela, na povečanje dohodka v teh TOZD itd. Poleg tega plani glede na predvideno rast priliva sredstev v SIS niso usklajeni z realno rastjo družbenega produkta. V tem petletnem obdobju naj bi namreč rast dohodkov SIS znašala letno 8,6 odstotka; stopnja porabe tistega dela dohodkov, ki gre za družbene dejavnosti, naj bi torej bila višja kot stopnja rasti družbenega produkta. Ob tem je najbolj »sporno« vprašanje startnih osnov posameznih družbenih dejavnosti; ni namreč mogoče zanikati, da nekatere dejavnosti, denimo osnovno šolstvo, v planih nima zagotovljene ustrezne materialne osnove za razvoj. Devet desetin sredstev, namenjenih tej izobraževalni dejavnosti, gre namreč za osebne dohodke zaposlenih. Razmere pa niso dosti boljše tudi v prenekaterih drugih dejavnostih.

Hkrati seveda tudi ni možno mimo dejstva, da se vse doslej ob dogovarjanjih o sredstvih za družbene dejavnosti pogovarjamo le o razmerjih in odstotkih, torej o plačilni metodi, namesto da bi programe teh dejavnosti konkretizirali in jih tudi ovrednotili. Kje so »seznami« prednostnih nalog, ki jih je predlagalo gospodarstvo? Zavoljo tega se tudi posamezne SIS znajdejo v položaju, ko jim primanjkuje sredstev za osnovno dejavnost, medtem ko drugim ostajajo sredstva; gospodarstvo je v takem primeru brez moči, brez vpliva na prelivanje sredstev med SIS. Hkrati pa je še vedno očitna težnja, da bi čimveč sredstev SIS združili na republiški ravni; da to krni dejavnost v občinah je doslej malokoga skrbelo.

Ne nazadnje pa bi veljalo iz razprave na predsedstvu RS ZSS omeniti tudi pripombe na rovaš solidarnosti. Po družbenem planu naj bi namreč že do minulega septembra izdelali minimalne standarde, ki bi bili izhodišče za oblikovanje sistema solidarnosti. Vendar pa teh izhodišč še vedno ni in zavoljo tega svobodna menjava dela in planiranje v družbenih dejavnostih ne moreta zaživeti v polni meri. Skratka — iz razprave na predsedstvu smo lahko razbrali, da nas čaka še trdo delo, da bodo temelji planov razvoja družbenih dejavnosti v naši republiki postali tisto, kar naj bi po duhu ustave in po določilih zakona o združenem delu tudi bili — veren odraz potreb in zahtev delavcev v združenem delu v gospodarstvu, usklajenih z željami in potrebami delavcev v negospodarstvu.

B. RUGELJ

ŽELEZNIŠKO GOSPODARSTVO LJUBLJANA

NOČNI SKOK

PONOČI NA TIRIH

ZJUTRAJ NA CILJU

Z ramo ob rami v novo obdobje

Na vseh ravneh organiziranosti združenega dela in družbenopolitičnih organizacij poteka te dni javna razprava o osnutku resolucije o izvajanju srednjeročnega razvojnega družbenega plana v SR Sloveniji. Nemara razprave doslej ob takih priložnostih niso bile tako žive in tako poglobljene; morda je letos tako tudi zavoljo tega, ker je prihodnje gospodarsko leto v marsičem odločilno za uresničevanje zastavljenega srednjeročnega družbenega plana razvoja. Prav gotovo bo pomembno tudi v kakšni meri bomo uresničevali zastavljene naloge pri poglabljanju samoupravljanja, določil zakona o združenem delu, od česar bo kajpak v marsičem odvisen hitrejši ali počasnejši družbenoekonomski razvoj.

Zavoljo tega še nobena resolucija o razvoju v naslednjem letu ni bila tako mobilizacijska, tako operativna, kot je osnutek resolucije za leto 1977, pri čemer so iz nje kljub določeni stopnji nedodelanosti in pomanjkljivostim pri izbiri ukrepov za uresničevanje nalog vendarle da razbrati osnovna težnja: delavci v združenem delu bodo morali vso svojo pozornost in napore v prihodnjem letu usmeriti v krepitev materialne osnove družbenega razvoja.

Večja produktivnost dela se kot največji imperativ prihodnjega leta vleče kot rdeča nit skozi celotno besedilo osnutka resolucije. Letošnji rezultati niso kdo ve kako dobri: produktivnost dela se skorajda ni povečala, pri tem pa so naraščale mnoge potrebe, ki smo jih tudi bolj ali manj zadovoljevali nad možnostmi, ki jih je nudil v gospodarstvu ustvarjeni dohodek. Zavoljo tega se je tudi krepko zmanjšala reproduktivna sposobnost gospodarstva, kar naj bi se v prihodnjem letu poznalo tudi na vrednosti družbenega proizvoda.

Kako torej povečati materialno osnovo za hitrejši družbeni razvoj? Nekateri ob tem predlagajo, naj bi za tako imenovane družbene dejavnosti v bodoče namenjali manj sredstev, ki naj bi ostala gospodarstvu za večjo reproduktivno sposobnost. Vsekakor je v takšnih stališčih več kot zrno resnice: gospodarstvo je preobremenjeno s prispevki, pri čemer so ga pritisnile tudi razmere na domačem in svetovnem trgu, neusklajena politika cen, neurejeni dohodkovni odnosi v samem gospodarstvu itd. Vprašanje pa je tudi, ali bi bili ob glasovih, da je treba zmanjšati izdatke za družbeni standard, pripravljeni pristati na zmanjšanje kakovosti storitev v zdravstvu, v šolstvu itd. Brzčas!

Torej bi moralo gospodarstvo povečati dohodek, da bi lahko dobili dovolj dolgo »odejo« za pokritje vseh potreb. Toda pri tem bo moralo sodelovati tudi negospodarstvo. Ne z zmanjševanjem svojih programov dela ali razvoja, pač pa s takšno organiziranostjo, ki bi gospodarstvu pomagala v kar največji meri v boju za večji dohodek. V boju za večjo produktivnost dela, za večanje dohodka, ki ga uporabljamo vsi, bosta morala gospodarstvo in negospodarstvo bolj kot kdajkoli doslej vztrajati z ramo ob rami. Pri tem pa se mora negospodarstvo vendarle ovesti, da se ne more več vesti kot poseben del družbe, ki z gospodarstvom, njegovimi uspehi in neuspehi nima nič skupnega, pri tem pa vztrajno zahtevati svoj kos pogače. Le tako bo moč rezultate, tako gospodarske kot družbene, ki jih je začrtala resolucija, tudi v resnici doseči.

B. RUGELJ

KAJ SMO STORILI...

CELJSKI ZGLED

Predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije je na zadnji seji odločno presekalo gordijski vozel ugibanj o tem, kaj se bo »zgodilo« s kršitelji samoupravnih sporazumov o razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke. Stališče je jasno: dosledno moramo spoštovati sprejete sporazume, vse kršitelje je treba takoj predati sodiščem združenega dela.

Mimo vsega drugega se bo torej po končanem postopku pred sodišči združenega dela in po pravnomočnosti odločb »zgodilo« tudi to, da bodo vsi, ki so delili več, kot bi smeli, morali vrniti nezasluženo razdeljena sredstva za osebne dohodke.

Najbrž bo še veliko razprav, kako to storiti, da bi se izognili sicer neutemeljenemu razburjenju in nejevolji, vendar pa tudi v bistvu hudim pretresom v kolektivih, ki bodo morali vračati »plače«. Pobudo in zgled za trezno ravnanje do tako občutljivih vprašanj so — še pred sejo predsedstva — dali celjski sindikati.

Takole poudarjajo: poenostavljen ukrep, katerega edina posledica bi bilo zniževanje osebnih dohodkov, ni sprejemljiv. Zato bodo v temeljnih organizacijah združenega dela morali storiti dvoje. Najprej to, da bodo izplačevanje osebnih dohodkov zadržali na sedanji ravni tako dolgo in do tistega obsega, da bo dosežena uskladitev z določili samoupravnega sporazuma oziroma z resolucijo o družbenoekonomskem razvoju. In drugič: povsod, zlasti pa pri kršiteljih, se bodo zavzeli za uresničenje takšnih ukrepov, ki bodo spodbujali večjo storilnost, prispevali k ustvarjanju višjega dohodka in s tem omogočali tudi ustrezno rast osebnih dohodkov.

V vsakem primeru »neprijeten položaj« naj bi torej reševali tako, da bi delitev osebnih dohodkov postavili v najtesnejšo odvisnost od ustvarjenega dohodka in dosežene produktivnosti. O tem že dolgo govorimo. Najbrž pa nas je moralo predvsem vse večje število kršiteljev spodbuditi k streznitvi in k upoštevanju spoznanja, da več kot ustvarimo, res ne moremo razdeliti, če naj živimo od sadov svojega dela.

To pa ni edina razsežnost celjskega zgleda. Govorimo in sklepamo, denimo, o temeljitih analizah gospodarjenja, zaostritvi odgovornosti samoupravnih in poslovodnih organov za dobro gospodarjenje in uresničevanje skupaj sprejetih družbenih dogovorov in sporazumov pa stabilizacijskih programov, akcijskih načrtov za izboljšanje gospodarjenja in podobno. Resnici na ljubo povedano, bolj govorimo kot smo pripravljeni tudi kaj storiti vse dotlej, dokler nas ne udari po žepu ali kako drugače, da se moramo boriti za tisto, kar že imamo.

Izkušnje učijo, da se močno razmahne interes za dobro poslovanje vselej, kadar hudo zaškriplje, kadar se morda celo zmanjšajo osebni dohodki. Na las podobna so dogajanja v kolektivih, ki so se zavestno odločili za »zamrznitev« osebnih dohodkov, dokler ne izplavajo iz izgub ali iz kakšnih drugih težav. Tokrat naj ne bi bilo drugače.

Za celjski zgled seveda ne moremo reči, da pomeni edino možno ali celo najboljšo rešitev. Prav gotovo pa spodbuja tudi k razmišljanjem, kako v naši zavesti utrjevati pomen in veljavo sprejetih dogovorov in kako življenjsko ravnati s tistimi, ki kdaj pa kdaj omahnejo, ne držijo dane besede. Vseh grehov namreč ne moremo metati v isti koš, zato morajo slediti odločni ukrepi proti vsem, ki nočejo ravnati tako, kot so se prostovoljno obvezali. Najbrž ni treba ugibati, da s takimi ne bodo imeli dosti opravka le sodišča združenega dela. MILAN GOVEKAR

PREDSEDSTVO RS ZSS O OSNUTKU RESOLUCIJE O DRUŽBENEM RAZVOJU V PRIHODNJEM LETU

NEDOREČENA POTA RAZVOJA

Osnutek resolucije sicer določa naloge iz srednjeročnega razvojnega plana, ki jih bo treba uresničiti v prihodnjem letu, pri tem pa je premalo temeljit pri določenju poti, po kateri bi to dosegli

Osnutek resolucije o izvajanju srednjeročnega družbenega plana SR Slovenije v prihodnjem letu je resen poskus podrobnejšega opredeljevanja nalog, katerih izpolnjevanje v prihodnjem letu bo osnova za uresničevanje srednjeročnih razvojnih ciljev. Žal pa je osnutek premalo temeljit pri določanju poti, po katerih naj bi zastavljene naloge tudi uresničili. Tako sodi predsedstvo republiškega sveta ZSS, ki je na svoji minuli razširjeni seji med drugim obravnavalo tudi osnutek resolucije o izvajanju družbenega plana v prihodnjem letu.

Zlasti ni izpeljana politika ekonomske stabilizacije, saj resolucija ponavlja že znane splošne usmeritve in jih ne konkretizira. Hkrati pa smo pred sprejetjem resolucije, ne da bi imeli sprejete — v drugem letu srednjeročnega obdobja! — samoupravne sporazume o temeljih planov srednjeročnega razvoja družbenih dejavnosti...

Uresničevanje zastavljenih nalog za prihodnje leto, s tem pa seveda tudi srednjeročnega razvojnega obdobja, je tudi dvomljivo zavoljo letošnjih gospodarskih težav, znatno manjšega dohodka gospodarstva, upadanja produktivnosti dela, umetnega vzdrževanja nizke stopnje inflacije. Elementi, ki vplivajo na produktivnost dela, so dokaj neizoblikovani v podrobnostih, skratka, dajejo premalo opore za konkretno akcijo, h kateri resolucija sicer zavezuje vse dejavnike družbenega razvoja.

Prav tako je resolucija po oceni predsedstva RS ZSS v tolikšni meri operativni planski dokument, da v njem ne kaže le ponavljati kvantifikacij iz srednjeročnega družbenega plana, ko gre za zadovoljevanje osebnih, splošnih in skupnih potreb, ki so celo nejasne in puščajo posamičnim oblikam porabe, zlasti splošni porabi preveč »manevrskega prostora«, tudi splošno in skupno porabo bi bilo treba natančneje opredeliti, kot so že opredeljeni osebni dohodki. Če že razvrščamo, potem še določimo posebej rast splošne porabe, in to skupno za zvezne republiške in občinske potrebe ter skupaj rast osebne in skupne porabe.

Predsedstvo RS ZSS se je dlje zadržalo tudi ob tistih točkah resolucije, ki govore o pogojih za doseganje dohodka. Prav ta poglavja so v resoluciji premalo konkretizirana, premalo povedo, kako in s katerimi ukrepi (politiko cen, politiko osebnih dohodkov itd.) bomo povečevali družbeno produktivnost dela; kako bomo prestrukturirali gospodarstvo, kako hitreje razvijali panoge, ki so osrednjega pomena za celoten družbeni razvoj; kako bomo ohranjali reproduktivno sposobnost gospodarstva na ustrezni ravni itd.

Letošnja resolucija, tako smo slišali v razpravi, je precej bolj konkretna glede kadrovske politike kot osnutek resolucije za prihodnje leto. Ker pa vemo, da je prav kadrovska politika eno temeljnih vprašanj, ki zadevajo povečevanje produktivnosti dela, seveda moti necelovitost obravnavanja tega vprašanja v resoluciji za prihodnje leto, zlasti ker ni usklajena z družbenim dogovorom o izvajanju kadrovske politike niti ni v skladu z republiškimi skupščinskimi stališči. Neustrezno resolucija obravnava tudi politiko zaposlovanja, predvsem pa je ta »tema« obravnavana ločeno od drugih vprašanj, s katerimi pa je v resnici tesno povezana. Treba se je namreč zavzemati za produktivno zaposlovanje, pri čemer je stopnja rasti zaposlovanja drugotnega pomena, če pa vztrajamo pri stopnji rasti, moramo pri tem paziti, da ne povečujemo nezaposlenosti. B. RUGELJ

NAJ OSTANE MED NAMI

Časopisno založniški zavod Uradni list iz Beograda je pred dnevi objavil v ljubljanskem »Delu« oglas, ki vabi k nakupu v plastificirane platnice vezanega Zakona o združenem delu, saj ga bodo nujno potrebovali vsi delovni ljudje na vodilnih delovnih mestih pri uresničevanju njihovih opravil v združenem delu in družbi.

Čakamo, da ta zavod ali pa kdo drugi delavsko ustavo ponudi še delavcem, pa čeprav samo broširano...

RO SINDIKATA DELAVCEV V PROMETU IN ZVEZAH SLOVENIJE

ŠELE NA POL POTI

Dobršen del razprave na seji RO Sindikata delavcev v prometu in zvezah Slovenije je veljal oceni samoupravne organiziranosti na tem področju ter še posebej delovanja in uveljavljanja samoupravnih interesnih skupnosti.

Že nekaj časa sicer deluje SIS za železniški in luški promet, vendar pri tem hkrati ugotavljamo neustrezno samoupravno organiziranost železniškega gospodarstva. Ker so železnice že dlje v težkem ekonomskem položaju, ki lahko posredno vpliva tudi na preostalo gospodarstvo, bi bilo nujno potrebno železniško gospodarstvo samoupravno povezati z nekaterimi gospodarskimi dejavnostmi.

Ob že ustanovljenih SIS za PTT promet je ta čas v teku tudi akcija za samoupravno organiziranost cestnega gospodarstva in javnega cestnega prometa. Medtem ko je predlog zakona o ustanovitvi SIS za cestno gospodarstvo v javni razpravi, bo treba po mnenju delegatov po ustanavljanju TOZD in DO na področju javnega cestnega prometa pospešiti nadaljnje povezovanje dela in sredstev v tej panogi. Ob razpravah o zakonu o združenem delu so namreč v cestnem prometu začeli z akcijo za hitrejše uresničevanje integracijskih procesov, denimo združevanja SAP — Viator, Avtoprevoz Tolmin — Avtopromet Nova Gorica itd.

Samoupravno bo treba organizirati in povezati tudi organizacije združenega dela letališke dejavnosti in infrastrukture. Prvi elaborati za združitev temeljnih organizacij letališke dejavnosti so že pripravljeni, na drugi strani pa delegati RO menijo, da bi se morala letališka infrastruktura samoupravno organizirati in povezati z zračnim prometom v eni SIS; to povezovanje naj bi se postopoma razširilo na celoten jugoslovanski prostor.

In še umestna pripomba RO: z ustreznimi dogovori in sporazumi bi morali povezati vse interesne skupnosti na področju prometa in zvez ter druge nosilce prometnih dejavnosti v republiki. I. V.

OMEJEVANJE FLUKTUACIJE

ZAHTEVA DELAVCEV: DODATEK NAJ OSTANE

Predlog RO sindikata delavcev kovinske industrije: prihodnje leto še po starem, izdelati pa moramo nova merila za delitev sredstev za dodatek na stalnost

Pred časom smo že komentirali tisti člen osnutka sindikalne liste 1977, ki govori o dodatku za omejevanje fluktuacije, pri čemer smo menili, da bi veljalo, tako kot predlagajo sestavljavci sindikalne liste, ta dodatek ukiniti, sredstva, ki smo jih doslej za te namene izločali iz mase sredstev za osebne dohodke, pa po ustreznejših merilih razdeliti zaposlenim. Dodatek, kakor so ga v večini delovnih organizacij pojmovali in razdeljevali, namreč nikakor ni opravičil svojega namena, da bi namreč preprečeval fluktuacijo delavcev z delovnih mest, ki so ključna za nemoten tehnološki proces.

Kaže pa, da delavci v združenem delu s takšnim predlogom ne soglašajo. Velika večina dosedanjih razprav o osnutku sindikalne liste je pokazala željo zaposlenih, naj bi ta dodatek še ostal tak, kot je bil doslej.

Medtem ko so se v nekaterih sindikalnih organizacijah zadovoljili z zahtevo, naj dodatek ostane, češ da ga delijo že dolga leta (v Litostroju, denimo, že dvajset let) in bi ga bilo težko ukiniti (tako sodijo tudi v Iskri, pri čemer dodajajo, da veliko pomembnih delovnih mest v Sloveniji ni zasedenih), drugje podrobneje utemeljujejo svojo zahtevo. Tako so na zadnji seji RO Sindikata delavcev kovinske industrije Slovenije nekateri delegati (zlasti iz strojegradnje) poudarili, naj bi dodatek ostal, prilagodili pa naj bi ga rezultatom dela zaposlenih. Delegat iz Železarne Ravne Anton Polanc pa je načel vprašanje, ali je s tem, ko ni sprejet v sindikalno listo, dodatek prepovedan. Če ni, naj bi ga tiste temeljne organizacije, ki ga morajo izplačati, pač izplačevale. V nasprotnem primeru, se pravi, če dodatka ne bi smeli izplačevati, bo treba temu ustrezno spremeniti vse samoupravne sporazume o delitvi osebnih dohodkov in izdelati merila za razdeljevanje sredstev, iz katerih sedaj izplačujemo dodatek. Komisija za samoupravno sporazumevanje o delitvi dohodka in sredstev za osebne dohodke je poleg omenjenih pripomb prejela na ta člen liste še 22 pripomb. Večina pripomb izraža prepričanje delavcev, da se bodo zmanjšali osebni dohodki po ukinitvi dodatka.

Zavoljo tega je prav, da smiselno ponovimo besedilo v sindikalni listi, oziroma razlago stališča sestavljavcev liste glede tega, kaj se bo zgodilo po ukinitvi dodatka za omejevanje fluktuacije. Kjer sredstva za ta dodatek (v masi gre za 5 odstotkov) izločajo namensko iz mase sredstev za osebne dohodke, jih seveda po ukinitvi dodatka ni možno preliti drugam. Torej je treba za razdelitev teh sredstev izdelati le drugačna merila, kot so bila doslej (ob uveljavljenem dodatku) v rabi.

Tako je izzvenela tudi razprava na RO sindikata kovinarjev: delegati sicer predlagajo, naj bi v prihodnjem letu v listi ta dodatek še obdržali, hkrati pa bi do konca prihodnjega leta pripravili predlog za spremembe, ki pa ne bi smele zajemati le meril za delitev teh sredstev, pač pa tudi – kot je poudaril Srečo Mlinarič, sekretar RO – „preventivne" ukrepe za preprečevanje fluktuacije: urediti bi bilo treba medsebojne odnose, delovne razmere ter nagrajevanje po delu. To pa je kajpak težja in tudi dolgoročnejša naloga.

B. RUGELJ

USPEH BRIGADE MLADIH GRADBINCEV NA TOLMINSKEM

ŽE 300 OBJEKTOV

Delegacija Sindikata gradbenih delavcev Jugoslavije je v nedeljo v spremstvu predsednika RS ZSS Janeza Barboriča in sindikalnih delavcev iz Tolmina obiskala Posočje. Po ogledu vasi v dolini Soče in Breginjskem kotu so se gostje sestali z brigadirji, ki od 15. novembra vgrajujejo v kletne prostore montažnih hiš okna in vrata ter obnavljajo obmejno vasico Volčanski Ruti. Brigado sestavlja 100 mladih zidarjev in tesarjev iz vse države, organiziral pa jo je zvezni odbor Sindikata gradbenih delavcev Jugoslavije. Mladi gradbinci so z uspešnim delom presenetili, saj so doslej končali dela že na več kot 300 objektih. P. P.

Minulo soboto je 26 članov delovne skupnosti republiških organov sindikatov in Zveze sindikatov Slovenije priskočilo na pomoč krajanom vasi Volarje na Tolminskem, ki jim je potres porušil domove. V Posočju, kjer je potres prizadel vse, ne prihaja v poštev sosedska pomoč, ker je vsak zaposlen s seboj, delavcev ni, zato je prebivalcem, ki obnavljajo svoje domove in zidajo nove, še kako dobrodošla delovna pomoč. Kolektive, ki bi želeli posnemati zgled, opozarjamo, naj svoj prihod najavijo štabu za pomoč Posočju, ki dela pri občinski konferenci SZDL v Tolminu (telefon: 065 — 81-317), seveda pa morajo sami poskrbeti za prevoz in prehrano.

M. V.

SINDIKATI V PROCESU USTAVNE PREOBRAZBE KRAJEVNE SKUPNOSTI

PREVEČ COKEL V RAZVOJU

IVANKA VRHOVČAK: Še vedno je očitna nekakšna protislovnost v interesih delovnih ljudi pri delu in v kraju bivanja

Ivanka Vrhovčak je v izhodiščnem delu svoje razprave ugotovila, da delavci uresničujejo pomemben del celovito zasnovanih družbenoekonomskih odnosov v sistemu samoupravnega združenega dela na podlagi delegatskega povezovanja med temeljnimi organizacijami združenega dela in krajevnimi skupnostmi, na podlagi svobodne menjave dela, družbenega planiranja in samoupravnega sporazumevanja ter družbenega dogovarjanja. Zato je vloga sindikatov v boju za tak položaj delavskega razreda, kot ga določata ustava in iz nje izvedeni zakon o združenem delu, izredno velika in odgovorna. Te svoje naloge so sindikati opredelili že v sklepnih dokumentih 8. kongresa, oblikovali so jih na podlagi konkretnih akcij v več krajevnih skupnostih, na posvetih in sejah republiškega sveta, še posebej pa na konferenci sindikatov v septembru letos, ko so ocenjevali javno razpravo o osnutku zakona o združenem delu, dejavnost in učinkovitost sindikatov v celoviti družbenoekonomski preobrazbi delavca v združenem delu.

V osrednjem delu razprave je generalna sekretarka RS ZSS spregovorila o nekaterih problemih in perečih vprašanjih, ki so jih zaznali sindikati pri uresničevanju vsebine novih odnosov v krajevni skupnosti tako pri samoupravnem kot političnem organiziranju delavcev. Med drugim je dejala:

»Delavci v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela še niso v celoti spoznali svoje celovite samoupravne vloge in nalog ter svoje pripadnosti krajevnim skupnostim, predvsem tam ne, kjer podjetniško ravnajo z družbenimi sredstvi in kjer med občani v krajevni skupnosti še vedno vlada proračunska miselnost za zagotavljanje sredstev za delo in razvoj odnosov v krajevni skupnosti. Tako je še vedno očitna nekakšna protislovnost v interesih delovnih ljudi pri delu in v kraju bivanja.«

Premalo razviti družbenoekonomski odnosi med temeljnimi organizacijami združenega dela in krajevnimi skupnostmi se po ugotovitvah Ivanke Vrhovčak kažejo tudi v tem, da so v večini občin doslej dali prednost pri urejanju teh odnosov takšnim družbenim dogovorom in samoupravnim sporazumom, s katerimi po najrazličnejših ključih zbirajo sredstva za potrebe krajevnih skupnosti, torej brez jasno opredeljenih kriterijev in mimo usklajenih programov in načrtov. Še vedno prepočasi zagotavljamo materialno osnovo za delo in razvoj krajevnih skupnosti. Doslej se je najbolj uspešno uveljavil način zbiranja sredstev prek samoprispevkov in dela občanov, manj pa s pomočjo drugih z ustavo predvidenih oblik. Temeljni vzrok za to je nedograjenost celotnega sistema samoupravnih interesnih skupnosti. Samoupravno planiranje še vedno poteka parcialno, ob nezadostni medsebojni informiranosti, ob nizki strokovni ravni planskih zasnov ter nerazviti delitvi nalog med strokovnimi, samoupravnimi in družbenopolitičnimi dejavniki. Od tod tudi težave pri ugotavljanju skupnih interesov občanov, usklajevanju potreb z dejanskimi možnostmi itd.

»Vsekakor je eden od temeljnih vzrokov za take razmere«, ugotavlja Ivanka Vrhovčak, »nedosledno izpeljano samoupravljanje v temeljnih organizacijah združenega dela in s tem povezana odtujenost delavcev rezultatom dela. Številna za delavce in občane pomembna vprašanja so med drugim tudi slabo urejena v samoupravni zakonodaji temeljnih in drugih organizacij združenega dela. Tako so glede delegatskih povezav delavcev v temeljnih organizacijah oziroma organih krajevnih skupnosti sprejeti le statutarni sklepi, da bi bilo možno konstituirati organe krajevne skupnosti. Slabosti v samoupravnih odnosih v temeljnih organizacijah združenega dela se kažejo tudi v delovanju samoupravnih organov v krajevni skupnosti. Dosedanje analize samoupravne in politične aktivnosti za uresničevanje doslednih družbenoekonomskih odnosov na tem področju opozarjajo tudi na slabosti v delovanju krajevnih skupnosti, kar je še posebno očitno tam, kjer so krajevne skupnosti neustrezno velike ali premajhne družbene celote.

Tako Ivanka Vrhovčak ugotavlja:

»Mnenja smo, da z dosedanjim delovanjem družbenopolitičnih organizacij tako v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela, predvsem pa še sindikatov v temeljnih organizacijah združenega dela, z njihovo aktivnostjo in pobudami v organizaciji SZDL v krajevni skupnosti za uveljavljanje družbenoekonomskih odnosov ne moremo biti zadovoljni z doseženimi rezultati. Osnovne organizacije sindikata in njihove konference v delovnih organizacijah, koordinacijski sindikalni odbori v sestavljenih organizacijah združenega dela, občinski odbori sindikatov in njihovi občinski sveti, pogosto pa tudi sindikati na republiški ravni so še vedno v svojem delovanju usmerjeni le v reševanje problemov znotraj organizacij združenega dela. To se odraža tudi v programih njihovega delovanja in v konkretni aktivnosti. Posledica tega je, da v delovanju osnovne organizacije sindikata ni pravilo, da bi svojim nalogam pri razvijanju družbenoekonomskih odnosov med temeljnimi organizacijami in krajevnimi skupnostmi posvečali potrebno pozornost.«

Te in številne druge slabosti zavirajo učinkovitost preobrazbe krajevnih skupnosti in opozarjajo na še vedno prešibko delovanje družbenopolitičnih sil, čeprav akcija temelji na enotnih in usklajenih idejnih izhodiščih. Zato je Ivanka Vrhovčak v sklepnem delu svoje razprave opozorila na nekatere nadaljnje naloge. Pri njeni oceni gre za dve vrsti nalog: prve je možno z enotno dogovorjeno politično akcijo zlasti sindikatov in SZDL uresničiti takoj, druge naloge pa bo potrebno uresničevati predvsem v povezovanju med temeljnimi organizacijami združenega dela in krajevnimi skupnostmi, v procesu celovite družbenoekonomske preobrazbe.

Tako bi morali v vsaki osnovni organizaciji sindikata takoj analizirati dosedanje delegatsko in vsebinsko povezovanje med temeljnimi organizacijami in krajevnimi skupnostmi, med osnovno organizacijo sindikata in krajevno konferenco SZDL. Nadaljevati je potrebno s političnimi aktivnostmi za odpravljanje podjetniške miselnosti pri gospodarjenju z družbenimi sredstvi v temeljnih organizacijah in zagotoviti, da bodo delavci spoznali družbeni značaj dohodka ter da bodo resnično nosilci svojega dohodka ter na podlagi vzajemne odgovornosti in solidarnosti razporejali svoj dohodek v skupne potrebe tudi v kraju bivanja. Bolj odločni moramo biti pri ustanavljanju samoupravnih interesnih skupnosti v občinah, saj v njih urejamo največji del materialne podlage za delo in življenje v krajevni skupnosti.

Pomembna naloga je tudi v tem, da zagotavljamo primerne pogoje za delo delegatov v organih krajevnih skupnosti ter da s političnimi stališči in s konkretno akcijo pomagamo pri uveljavljanju interesov delavcev v teh skupnostih. Temu cilju je treba podrediti tudi kadrovsko politiko in vlogo družbenopolitičnih organizacij. S politično pobudo je potrebno doseči, da bodo v nadaljnjih samoupravnih postopkih dosledno urejeni družbenoekonomski in drugi samoupravni odnosi med temeljnimi organizacijami in krajevnimi skupnostmi. Ta politična pobuda mora zajeti tudi urejanje samoupravne zakonodaje v krajevnih skupnostih. Naloga sindikatov v temeljnih in drugih organizacijah je tudi v tem, da ugotavljajo specifične interese delavcev v krajevni skupnosti in jih pomagajo uresničevati. Delovanje osnovnih organizacij sindikata se mora izražati v delovanju krajevne konference SZDL. Osnovne organizacije sindikata so dolžne občasno analizirati rezultate svoje politične aktivnosti v krajevni skupnosti, vsa njihova prizadevanja pa morajo biti zajeta tudi v statutarnih dokumentih in v akcijskih programih. Prizadevanje za uveljavitev novih družbenoekonomskih in samoupravnih odnosov med temeljnimi organizacijami združenega dela in krajevnimi skupnostmi mora postati sestavni del aktivnosti sindikatov na vseh ravneh njihove organiziranosti, je povzela naloge sindikatov Ivanka Vrhovčak.

DELAVEC IN KRAJAN STA ENO

S sprejetjem zaključnega dokumenta se je v soboto v Rogaški Slatini končal tridnevni seminar na temo krajevna skupnost, ki ga je za vodstva občinskih konferenc socialistične zveze priredila republiška konferenca SZDL, kot gostje in udeleženci v razpravi pa so se ga udeležili vsi člani fronte: predstavniki zveze komunistov, zveze sindikatov, zveze borcev in mladine.

Seminar je ponovno potrdil pravilnost družbene usmeritve, da je krajevna skupnost tista osnovna celica, v kateri delovni ljudje in občani uresničujejo vrsto svojih temeljnih interesov tam, kjer žive. Morda je razprava v skupinah na trenutke pokazala, da si udeleženci o mestu nosilcev posameznih družbenih vlog v krajevni skupnosti niso povsem edini, resnici na ljubo pa je treba povedati, da je šlo predvsem za kratke stike glede razumevanja nekaterih organizacijskih oblik, ne pa – kar je edino pomembno – vsebine delovanja.

Slej ko prej je nevzdržna delitev na delavce in krajane in organizirano družbeno skrb za razvoj in poglabljanje samoupravnih družbenih in ekonomskih tokov, ki uravnavajo življenje in delo krajevnih skupnosti in temeljnih organizacij. Kako zelo že živimo v duhu ustave, združenega dela temeljnih dokumentov družbenopolitičnih organizacij in zakona o združenem delu . . . je nazadnje pokazala razprava, saj nihče od sodelujočih ni načenjal nevzdržne teze, ki se je morda še nedolgo tega kazala kot napačno pojmovanje kvalitetno poglobljenih družbenih odnosov, da smo v tovarni dopoldne delavci in proizvajalci, popoldne, doma, pa krajani in potrošniki. Dvojnost ni! Če bi kot proizvajalci ozko stiskali mošnjiček zgolj za zadovoljevanje potreb tovarniške reprodukcije, bi nas ta podjetniška kratkovidnost udarila že na poti domov in nato doma, kjer preživimo drugi dve tretjini svojega življenja. Delamo, da zadovoljimo osebne in družbene potrebe; osebne z osebnim dohodkom, družbene pa z zavestnim združevanjem dela sredstev, namenjenih za zadovoljevanje skupnih potreb.

Če vse ceste še niso urejene, če avtobus ne vozi dovolj blizu naše hiše, če v vrtcih včasih zmanjkuje prostora, če v šolah še kje uče v treh izmenah, če kdaj ure čakamo v polnih čakalnicah zdravstvenih domov, in še bi lahko našteval, za to ni kriva neka imaginarna država in neka družba zunaj nas in neodvisna od naše volje. Mi smo ta družba! Mi, ki zavestno ne pojemo žlice, s katero jemo, ki zavestno izločamo del sredstev, ki bi jih na kratek rok morda lahko prelili v kuverte z osebnim dohodkom, že čez kratek čas pa nas bi seveda udarila palica naše kratkovidnosti.

Ukinjamo davke in vpeljujemo samoprispevke. Morda se še komu zdi, da to nima smisla, pa vendar gre za globoko kvalitetno spremembo: prvič v zgodovini država z državno prisilo odmira, nadomešča pa jo družbeno dogovarjanje nas vseh. Ne odloča birokrat nekje zgoraj, odtrgan od življenja, katere skupne potrebe imajo prednost: to odločamo vsi! Pa ne v kraju, kjer živimo, s prevelikim apetitom in brez mere za realnost, in v delovni organizaciji s podjetniško previdnostjo, pač pa v krajevni skupnosti kot krajani in delavci in v tovarni kot delavci in krajani.

Ne delimo se na tiste, ki trošijo, in druge, ki proizvajajo. Vsi smo eno, zavedajoč se svoje obojne vloge. Tako smo v tovarni tudi krajani in v krajevni skupnosti tudi delavci. Morda se povsod tega tako poudarjeno še ne zavedamo, zato so udeleženci na seminarju imeli za potrebno, da to misel večkrat podkrepijo. Za uspešen razvoj temeljnega komunalnega sistema, ki ga tako pogumno načrtujemo, smo odgovorni kot fronta in kot členi znotraj fronte za svoj delež delovne naloge. Vsebina je jasna: ni sindikata zunaj socialistične zveze ali mimo nje, oblika – to pa so dogovori in drugi organizacijski prijemi – so zato, da nam pomagajo. In če se kdaj morda izkaže, da jih je praksa prehitela, saj jih lahko spremenimo!

MATJAŽ VIZJAK

Trma včasih veliko zaleže

iz albuma sindikalnih delavcev

Ni dvoma, da sodi Jože Kristan med tiste sindikalne delavce v Kranju, ki malodane ne poznajo počitka. Skoraj ne mine dan, da ne bi delal od jutra do večera. Dopoldne v tovarni, popoldne na sindikalnih sestankih. Počitek si privošči šele ob koncu tedna, v družinskem krogu, sem in tja pa tudi z znanci in prijatelji.

Z zbranim pripovedovanjem, ki ga kdaj pa kdaj prekine smeh ob dovtipu, šali, ki jo je zjutraj slišal od svojih sodelavcev, da vedeti, da je poln energije. Toda pri svojem sindikalnem in družbenopolitičnem delu je še kako natančen, drži se dogovorov, zamud ne pozna.

Nikoli ni mislil, da se bo ukvarjal z družbenopolitičnim delom. Zadnji dve leti, odkar je v kranjski Planiki, pa je „zabredel“ tako daleč, da se od tega dela bržčas ne bo nikoli več ločil. „Rad bi spregel, kakor temu pravimo, a kaj pomaga, ko me potrebujejo . . .“, malce potoži in se hkrati tolaži, čeprav se zaveda velike odgovornosti za svoje sindikalno in družbenopolitično delo, ki ga opravlja ne z besedami, pač pa z dejanji.

Besedičenje mu je bilo vedno tuje, že od mladih let. Pravzaprav od takrat, ko se je v Iskri zaposlil kot strojni ključavničar. Želja po novem znanju pa ga je gnala naprej. Najprej je končal tehniško strojno šolo, potem pa še višjo šolo za organizacijo dela.

„Leto dni sem predsednik skupnega izvršnega odbora osnovnih organizacij sindikata v Planiki. Sem član sveta zveze komunistov v naši delovni organizaciji pa član nadzornega odbora planinske sekcije . . . Funkcij zlepa ne zmanjka. Toda kdor jih jemlje mimogrede, dela več škode kot koristi. Koliko ljudi naravnost uživa v kopici funkcij, ko pa je treba prijeti za delo, bi jih lahko iskal z lučjo ob belem dnevu. Sam sprejemam funkcije povsem drugače. Če so mi v tovarni zaupali tako odgovorno sindikalno delo, potem je jasno, da moram opravičiti zaupanje svojih sodelavcev.

Jože Kristan je povedal, da je v kranjski Planiki zaposlenih kakih 1300 delavcev – članov sindikata, ki delujejo v petih osnovnih sindikalnih organizacijah. Sicer pa se vseh deset osnovnih organizacij povezuje v sindikalno konferenco na ravni delovne oraganizacije.

„Če nisi poklicni sindikalni delavec, je vse to težko obvladati, pa vendar gre tudi tako, kot smo pri nas zastavili delo . . .

Jože Kristan je zaposlen kot referent za informiranje. Kar zadeva obveščanje v delovni organizaciji pa je, kakor sam zatrjuje, fant za vse. Zdaj ga potrebujejo pri tovarniškem časopisu, jutri spet za organizacijo športnih tekmovanj . . . Tako iz dneva v dan. In vse zmore.

Nič čudnega, saj je po naravi malo trmast. „S trmo ob pravem času in na pravem mestu sem že marsikaj dosegel, predvsem v službi. Sedaj te izkušnje s pridom koristim tudi za svoje sindikalno in družbenopolitično delo.“

„Vam uspeva . . .? “

„Kakor se vzame, včasih bolj, drugič manj. In velikokrat sem tudi razočaran. Zakaj? Preprosto zato, ker vsega tistega, kar smo pred časom zapisali v resoluciji, kongresne dokumente, ne uresničujemo dovolj zavzeto.“

Nikoli pa se ne jezi brez razloga. Moti ga, če se v sindikatu dogovorijo za skupne akcije, potem pa nekateri čakajo, kaj bodo storili njihovi sodelavci.

„Kljub vsemu pa smo v našem sindikatu v zadnjem času opravili precej dela. Domala vsa sindikalna aktivnost v Planiki ta leta ni bila usmerjena le v sodelovanje pri sprejemanju političnih in samoupravnih odločitev, pač pa tudi v reševanje neposrednih življenjskih problemov zaposlenih. Tako smo začeli in tako bomo tudi nadaljevali, saj drugače niti ne moremo . . .“

Tistih nekaj prostih uric pa bo Jože Kristan še naprej posvečal planinam in fotografiji. Saj, kot sam pravi, drugače ne more biti . . .

I. VIRNIK

Jože Kristan, predsednik skupnega izvršnega odbora OOS Planika Kranj

SLOVENSKI IN ISTRSKI ŽELEZNIČARJI URESNIČUJEJO AKCIJSKI PROGRAM ZA VEČJO VARNOST NA TIRIH

ODGOVORNOST IN DISCIPLINA NA PRVEM TIRU

Inž. Franc Hočevar, predsednik delavskega sveta Železniškega gospodarstva Ljubljana v pogovoru za DE: »Nikakršni ekonomski ali socialni razlogi ne morejo biti več izgovor ali celo potuha, s katero bi skušali tudi v bodoče opravičevati malomarnost, nedisciplino, brezbrižnost in sploh neodgovoren odnos do dela zlasti na tistih področjih, ki so kakorkoli povezana z varnostjo železniškega prometa«.

Po težki nesreči v Preserju, ki je terjala 17 življenj in povzročila ogromno materialno škodo, je bila na predlog zveze komunistov Železniškega gospodarstva Ljubljana izdelana temeljita in vsestranska analiza vzrokov in dejavnikov, ki vplivajo na varnost v železniškem prometu, hkrati s predlogi ukrepov, s katerimi bi dosegli večjo prometno varnost. O tem, kaj je pokazala in predvsem na kaj je opozorila analiza, smo se pogovarjali z inž. Francem Hočevarjem, predsednikom delavskega sveta Železniškega gospodarstva Ljubljana.

»Analiza je prikazala stanje prometa na naših železnicah z najrazličnejših aspektov, upoštevaje pri tem dejavnike znotraj in zunaj železnic, seveda pa tudi objektivne in subjektivne vzroke ter njihovo medsebojno pogojenost in vplive,« pravi inženir Franc Hočevar. »Prišli smo do spoznanja, da je varnost na tirih odvisna bolj ali manj od tako imenovanega človeškega faktorja, in čeprav veliko železniških delavcev vestno opravlja svoje delo, smo še vedno priče številnim negativnim pojavom, denimo nevestnemu opravljanju delovnih dolžnosti v prometu in pri vzdrževanju prevoznih zmogljivosti, kršenju prometno-tehničnih predpisov in premajhni kontroli delovnega osebja.«

»Te ugotovitve sta na svojem zadnjem skupnem zasedanju potrdila tudi delavska sveta Železniško-transportnega podjetja in Železniškega gospodarstva Ljubljana, hkrati pa opozorila na dejstvo, da lahko razloge za večje nesreče na tirih iščemo predvsem v ravnanju železničarjev, ki svojih delovnih dolžnosti niso opravili tako, kot to od njih zahtevajo predpisi o varnosti v železniškem prometu. Za katere probleme gre?«

POSLEDICE RAZMER

»Res je. Neposredni razlogi za večje nesreče na železnici so pogosto resnično v ravnanju železniških delavcev, ki svojih dolžnosti niso opravili v skladu s predpisi. Tako imenovani prevozi glavnih signalov, ki opozarjajo na znak stoj, odprte zapornice, uvozi na zasedene tire in drugo so značilni primeri takšnega ravnanja.

»Slabo in malomarno opravljanje delovnih dolžnosti pa je nedvomno posledica razmer in okoliščin, ne samo v temeljnih organizacijah združenega dela železnic, pač pa tudi v širšem družbenem okolju. Nova transportna tehnologija, večje delovne zahteve in obremenitve, pri čemer ne gre prezreti čedalje gostejšega prometa na tirih, narekujejo železniškim delavcem posege, ki jim bodo lahko kos le s sodobnimi tehničnimi sredstvi. Le-ti pa, kot vemo, terjajo dopolnilno strokovno znanje in usposobljenost. Rad bi opozoril na to, da je treba tudi predpise o opravljanju prometa sproti usklajevati z novimi tehnološkimi zahtevami, vendar tega na železnici vedno ne delamo. Ne nazadnje tudi mnoge posledice, ki neposredno vplivajo na odnose do dela v železniškem prometu, izvirajo iz doslej nerešenega ekonomskega in gospodarskega položaja slovenskih in istrskih železnic. Nizki osebni dohodki izvršilnega osebja nimajo za posledico samo velike fluktuacije, marveč v precejšnji meri zmanjšujejo delovno zavest železničarjev, še toliko manj pa so spodbudni za strokovno izpopolnjevanje zaposlenih in za odgovornejši odnos do dela.«

»Kljub temu oba delavska sveta ugotavljata, da bomo večjo varnost na tirih dosegli le z odgovornejšim odnosom železniških delavcev do dela, z večjo delovno disciplino in z večjo kontrolo. Kako, na kakšen način?«

»Mimo reševanja omenjenih vprašanj, ki vplivajo na delovno zavest, predvsem pa na odnos do dela, torej na varnost prometa, bo Železniško gospodarstvo Ljubljana že v kratkem v svoji notranji zakonodaji opravilo nekatere nujno potrebne dopolnitve, ki zadevajo organizacijo dela, način poslovanja in v sistematizacijo delovnih mest v notranji kontroli. Pri tem velja opozoriti tudi na to, da zakon o združenem delu dopušča možnost izreka denarne kazni za kršitve delovnih dolžnosti, vendar le na osnovi poprejšnjega disciplinskega postopka. Zato bomo na železnici vse disciplinske postopke poslej izvedli brez zavlačevanja, torej v najkrajših možnih rokih. Postopek pri obravnavi kršilcev delovnih dolžnosti pa mora biti enoten, objektiven ter usmerjen predvsem v ugotavljanje materialne ali druge škode na tirih.«

NEUSTREZEN EKONOMSKI POLOŽAJ

»Kako se v težnjah za večjo prometno varnost na slovenskih in istrskih železnicah odraža neustrezen ekonomski položaj ter vrsta nerešenih sistemskih vprašanj naših železnic v slovenskem prometnem gospodarstvu?«

»Med dejavniki, ki dolgoročno in posredno vplivajo na varnost v železniškem prometu, je analiza opozorila, da je bila zavoljo dolgoletnega težkega gospodarskega položaja naših železnic pozornost najbolj odgovornih in vodilnih železniških delavcev vsa ta leta bolj ali manj usmerjena v reševanje finančnih in ekonomskih problemov. Na drugi strani pa je nerešen ekonomski položaj železnic poleg gospodarskih težav povzročil kopico problemov, ki so še kako vplivali na izpolnjevanje delovnih dolžnosti in na odnos do dela. Vendar moramo odkrito priznati, da do danes med mnoge železničarje še ni prodrlo spoznanje, da upravljajo z nadvse pomembnimi družbenimi sredstvi in da je v prevozu samo od njih odvisno življenje potnikov. Sicer pa je v posredni zvezi z neustreznim ekonomskim položajem železnic tudi sorazmerno skromna tehnično-varnostna opremljenost železniškega prometa v Sloveniji in Istri, ki je prav tako pomemben dejavnik varnosti na tirih. Z uvajanjem sodobnih varnostnih naprav, kot denimo relejno zavarovanje postaj, avtostop naprave, avtomatski progovni blok, telekomanda, avtomatske zapornice, podvozi, nadvozi itd, bi se nedvomno precej povečala prometna varnost, možnosti za nesreče s hujšimi posledicami pa bi se omejile na najmanjšo možno mero.

Toda vseeno bi rad pri tem opozoril na nekatere posledice neustreznega ekonomskega položaja slovenskih in istrskih železnic, ki neposredno ali posredno vplivajo na varnost in urejenost železniškega prometa. V prvi vrsti gre za bistveno nižjo stopnjo reprodukcijske sposobnosti in za večjo izrabljenost osnovnih sredstev železnic kakor v preostalem gospodarstvu, vrh tega pa za izredno velike obveznosti do odplačevanja kreditov, manjša sredstva za skupno porabo delavcev na železnicah kot drugod, za vsakoletno pokrivanje izpadlih transportnih dohodkov, zavlačevanje pri modernizaciji železnic, težave pri rednem nabavljanju reprodukcijskega materiala in rezervnih delov itd. Zato delavci na slovenskih in istrskih železnicah upravičeno pričakujemo uresničitev sistemskih ukrepov na področju prometa, ki so predvideni v srednjeročnih razvojnih načrtih republike in v dokumentih o reševanju sistemskih vprašanj slovenskega prometnega gospodarstva.«

ODGOVORNEJŠI ODNOS DO DELA IN VEČJA DELOVNA DISCIPLINA

Naj bo kakorkoli, analiza z jasno oblikovanimi stališči za večjo prometno varnost na slovenskih in istrskih železnicah predvsem opozarja pa tudi terja od železničarjev odgovornejši odnos do dela in večjo delovno disciplino. Še zlasti je taka odgovornost do dela potrebna na železnici, kjer lahko najmanjša napaka povzroči nenadomestljive človeške žrtve, da o veliki materialni škodi sploh ne govorimo.

»Zato smo se na železnici odločili,« nadaljuje inž. Hočevar, »da obračunamo z lažno solidarnostjo zlasti takrat, ko gre za zaščito malomarnosti in škodljivega ravnanja na račun celotne skupnosti. Prav tako se bomo uprli zahtevam po uravnilovki v nagrajevanju, ker je v nasprotju z vrednotenjem rezultatov poslovanja in z nagrajevanjem po delu. Nekatere med sprejetimi ukrepi že uresničujemo v vsakodnevni praksi. Tako smo organizirali stalno in redno notranjo kontrolo šefov enot, vodij TOZD, mimo tega pa uveljavili še občasen, nenaden nadzor, ki ga opravljajo delavci ŽG — sektorja za notranjo kontrolo.

POMEMBNA VLOGA SINDIKATA

»In kakšno vlogo bo imel ob sprejetih ukrepih za večjo prometno varnost sindikat v Železniško-transportnem podjetju in v Železniškem gospodarstvu Ljubljana?«

»Družbenopolitične organizacije in sindikat so veliko storili pri urejanju problemov železniškega prometa. Zato bo moralo zdaj slediti okrepljeno prizadevanje za uresničitev sprejetih nalog. Vendar je upravičena bojazen, da se akcija za večjo varnost na tirih lahko ustavi ob analizi in sprejetih ukrepih za večjo prometno varnost, če se vanjo ne bodo vključili vsi delavci ŽG Ljubljana. Sindikat čakajo pri tem odgovorne naloge zlasti zato, ker bodo morali uresničevanje nalog, ki smo jih sprejeli, spremljati delavci v sindikalnih skupinah. Dogovorjene obveznosti bodo morali vsi železničarji sprejeti kot nujnost, brez katere ni mogoče zadovoljivo opravljati dela v zvezi z varnostjo železniškega prometa. Potemtakem je naloga sindikata v ŽTP in ŽG, da s problematiko prometne varnosti na železnici seznani slehernega našega delavca, skratka, dogovor o izpolnjevanju ukrepov za večjo varnost na tirih mora postati sestavni del vsakodnevnih delovnih obveznosti vseh zaposlenih na slovenskih in istrskih železnicah.«

Akcija je torej stekla, odločnost slovenskih in istrskih železničarjev, da po tragičnem dogodku v Preserju naposled napravijo red tudi v svojih vrstah, je hkrati poroštvo, da bo dogovor o ukrepih za večjo prometno varnost na naših železnicah tudi uresničen.

IVO VIRNIK

ABC odnosov v kolektivu

»Tiho bodi, kripelj!«

Piše: Azra Kristančič, dipl. psihologinja

»Prišel sem delat v nov kraj. Tam, kjer sem bil, nisem mogel več zdržati, ker nisem prenesel zaničevalnih besed, pogledov in — če hočete — tudi zaničevanja. Sem namreč invalid brez desne roke in desnega očesa, obraz pa imam posejan z brazgotinami. Posledice nesreče pri delu. Eksplozija. Toda vsak dan sem bolj prepričan, da nisem mnogo prebral, ker daleč od domačega kraja doživljam prav to, kar sem doma. Poglejte, ko so se tovariši sprli in sem jih poizkusil pomiriti, so mi rekli: »Tiho bodi kripelj, če ne jih boš še ti dobil!«

Brzčas so še kje okolja brez najpotrebnejše srčne kulture, kjer je možno še vedno doživeti kaj takšnega. Nasploh pa je le prodrlo spoznanje, da je lahko že jutri praktično in teoretično vsakdo izmed nas invalid, ki ima vse pravice, nič manjše kot zdrav človek pa tudi v okviru svojih zmožnosti obveznosti do družbe in svojih najbližjih. Seveda pa status invalidov ni le plod takšnih in podobnih spoznanj, temveč tudi plod politike naše humane družbe.

Kljub takšnim dejstvom pa tudi dobronamerni ljudje marsikdaj ne vedo, kako naj se vedejo do invalidnih oseb. Vedeti moramo, da so invalidi večkrat zagrenjeni ljudje, nekateri polni najrazličnejših kompleksov. Zato je razumljivo, da so zelo občutljivi na »buljenje« v tisto smer, kjer jim — rečen o skrajno banalno — kaj manjka. Občutljivi so na šale na račun njihove nesreče pa tudi na »ujčkanje«, češ, saj je invalid, dajmo mu plačo in — pika. Želijo delati, kolikor jim pač dopušča zdravje in večina naredi več kot prenekateri zdrav človek.

In če jim ne želimo še bolj zagreniti že tako grenkega življenja, potem je najbolje, da jih sprejmemo takšne, kakršni so in da se do njih vedemo čimbolj normalno, tako kot v stikih z vsemi drugimi zdravimi ljudmi. Tako je v večini civiliziranih okolij. Žal pa se še vedno kje najde kdo, ki se norčuje iz nesreče drugih. Takrat pa je najbolje reagirati tako kot moj znanec:

»Nimam roke, on pa nima pameti!«

Dodatek za deljen delovni čas

kupon § PRAVNIK SVETUJE

Vprašanje:

V naši organizaciji imamo nekaj delovnih mest, kjer je uveden deljen delovni čas. Delo se prekinja tudi za več ur. Statut organizacije določa, da gre delavcem, ki delajo deljen delovni čas, poseben dodatek v razponu od 320 din do 650 din mesečno, toda izplačujemo najnižji dodatek. Zaradi deljenega delovnega časa delavcem ne gre pravica do odmora, pač pa jim organizacija za vsak delovni dan odtegne od osebnega dohodka znesek, ki ustreza 30 minutam delovnega časa. Pri izračunu se pokaže, da imajo delavci, ki delajo deljen delovni čas, dejansko le 100 din dodatka. Zanima nas, ali ravna delovna organizacija prav?

Osnovna organizacija sindikata
Ilirska Bistrica

Odgovor:

Delavec ima med dnevnim delom z enkratnim polnim delovnim časom pravico do polurnega odmora. Čas za odmor se šteje za čas, prebit na delu. Delavec, ki torej dela 6 dni na teden, ima 3 ure odmora in 39 ur efektivnega dela. Tisti delavci, ki delajo deljen delovni čas, pa — kot navajate — po samoupravnem sporazumu vaše organizacije nimajo pravice do odmora med delom. Njihov delovni čas oziroma nominalni delovni čas je torej enak efektivnemu delovnemu času. Zato ti delavci v bistvu delajo več kot tisti, ki imajo pravico do odmora. Zaradi tega ni pravilno ravnanje, da delavcem, ki delajo deljen delovni čas, odtegujete od osebnega dohodka tolikšen del, ki ustreza polurnemu delovnemu času dnevno. Taki odtegljaji so tudi nesmiselni, poleg tega pa z njimi tudi spreminjate namen dodatkov za deljen delovni čas, kot jih predvideva sindikalna lista za leto 1976, ki priznava dodatek za tak delovni čas zaradi narave dela.

SLIVNICA

Za potrebe treh občin

Po mnogih letih praznih obetov in odlaganj so v Tratni pri Slivnici v šentjurski občini pred dnevi vendarle odprli jez, za katerim bo nastalo akumulacijsko jezero. Na blizu osemdesetih hektarih jezerske površine bodo lahko zajezili tudi do tri in pol milijone kubičnih metrov vode, ki bo služila potrebam v celjski, šmarski in šentjejurski občini.

Voda, ki se bo v bodoče zbirala v akumulacijskem jezeru v Tratni, bo v prvi vrsti napajala industrijo v šentjurski občini in na ožjem celjskem območju. Obenem bo jezero varovalo pred poplavami področje ob Voglajni, sčasoma pa ga bo mogoče prilagoditi in prirediti športnim in rekreacijskim namenom.

EZ

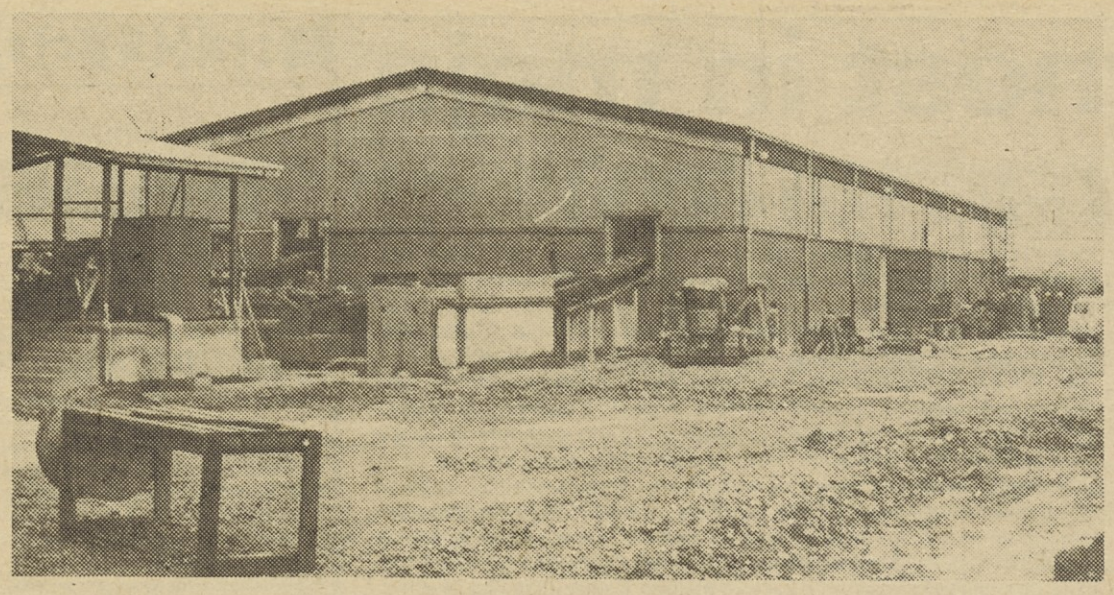

ŠENTJUR PRI CELJU

Nova žaga zamenjala staro

V šentjurskem lesno-industrijskem podjetju Bohor so odprli novo žago, ki so jo začeli graditi pred slabima dvema letoma.

Dotrajani stroji, s katerimi so v žagi šentjurskega Bohorja dobrih dvajset let žagali hlodovino, namenjeno pretežno za izvoz, so v dveh desetletjih odslužili svoje. Izkoristek je bil vedno slabši, delavce pa je zastarela tehnologija utrujala. Zato so med nujne investicije v podjetju takoj za furnirnico, ki so jo zgradili že leta 1971, IN LESNO OPREMO Mestinje, končano pred dvema letoma, uvrstili gradnjo nove žage.

Po začetnih finančnih zapletih so v Bohorju od marca do novembra spravili pod streho tudi tretjo od načrtovanih naložb v prvem investicijskem krogu, tako da so prve hlode v novi žagi razžagali že 26. novembra v okviru praznovanja Dneva republike. Investicija, ki so jo izpeljali s pomočjo kreditov Ljubljanske banke in inozemskih dobaviteljev strojne opreme, je veljala 33 milijonov dinarjev. Gradbeni del je opravilo SGP Rogaška Slatina, električne inštalacije IMP Ljubljana, obrtna dela pa Dom biro Šmarje.

EZ

DOBRI POSLOVNI REZULTATI V TOVARNI KOLEKTORJEV IDRIJA

Za desetino večja produktivnost

V petih letih se je število zaposlenih povečalo za več kot trikrat, v enakem razmerju tudi celotni dohodek ● Kljub težavam na trgu nič slabši rezultati kot lani

Tovarna kolektorjev Idrija že sedem let uspešno sodeluje s partnerjem Kautt in Bux iz ZR Nemčije. Povezava s tujim družabnikom, ki je udeležen s svojim kapitalom in tehnologijo, je omogočila po letu 1969 hitrejši razvoj tovarne. Tako se je od 120 zaposlenih v letu 1969 povečalo na 400 v letošnjem letu. Prav tako je ohrabrujoča rast vrednosti proizvodnje, ki je od 15,1 milijona din v letu 1970 planirana za letos v višini 50,7 milijona din.

Prav te dni so samoupravni organi tovarne kolektorjev obravnavali poslovne rezultate za letošnjih 9 mesecev in ugotovili, da je porast proizvodnje za 19% večji kot v letu 1975. Vrednost na zaposlenega v proizvodnji je porasla v 9 mesecih za 11%, kar je za 1% več, kot je bilo planirano. Asortiman izdelanih kolektorjev je odstopal od letnega gospodarskega plana, vendar pa so rezultati zelo ugodni in v nobenem primeru slabši od lanskih. Toda izvoz ni bil izpolnjen v planirani višini in je za 14% manjši. Letos ni bilo razpoložljivih sredstev za nove investicije, vendar pa že pripravljajo načrte, ki v letu 1977 predvidevajo 20% povečanje obsega proizvodnje in vlaganja v nove proizvodne kapacitete.

Cene bakra in drugih materialov stalno naraščajo, kar poleg rasti režijskih stroškov in drugih dajatev precej vpliva na finačni rezultat — dobiček.

Dohodek je posebno v tretjem tromesečju porastel v primerjavi z letnim planom, in to zaradi izvozne premije, obračunane tečajne razlike od deviz in boljšega plačila kupcev.

Zadnje mesece je bila sorazmerno visoka realizacija prodaje, zlasti za izvoz, ki je imela za posledico večjo realizacijo nasproti letnemu planu.

V tovarni so se držali sprejete resolucije, da bodo bruto osebni dohodki rasli 10% počasneje od rasti družbenega proizvoda in da bodo realni osebni dohodki na zaposlenega rasli počasneje od produktivnosti. Kljub dobrim rezultatom v poslovanju Tovarne kolektorjev Idrija pa so bili osebni dohodki pod občinskim poprečjem v industriji zaposlenih, ki so za prvih 7 mesecev znašali 3316 din. Glede na dosežene 9-mesečne rezultate pa bodo osebni dohodki letos večji za 7% in se bodo približali občinskemu poprečju zaposlenih v industriji.

Kljub organiziranem delu tajništva samoupravnih organov pa še vedno prihajajo pred samoupravne organe premalo pripravljeni strokovni predlogi, ki tako ovirajo hitrejši razvoj samoupravnih odnosov. Družbenopolitične organizacije v tovarni in samoupravni organi so se lotili tudi dopolnjevanja pogodbe o skupnem vlaganju, da bi dali samoupravi več pristojnosti.

SILVO KOVAČ

TRI PROTI ENA

GOSPODARSKI KOMENTAR

Na nedavni novinarski konferenci v SDK Jugoslavije je generalni direktor Anton Polajner s svojimi sodelavci komentiral rezultate, ki jih je doseglo 23.439 temeljnih organizacij združenega dela iz našega gospodarstva. Ob tej priložnosti so razdelili tudi odlično analizo gospodarskih tokov v pogojih novega načina obračuna dohodka, ki je bila napisana sámo na pet in pol straneh.

V minulih devetih mesecih so predpisi, ki urejajo področje gospodarjenja, prinesli toliko novosti, da je težko primerjati glavne kazalce. Po zaslugi solidne metodologije in prizadevanja analitikov v SDK Jugoslavije pa je naša javnost dobila dovolj zanesljivih podatkov, iz katerih se lahko marsičesa nauči.

Najkrajša ugotovitev bi se lahko, denimo, takole glasila: gospodarstvo je za toliko siromašnejše, za kolikor so samoupravne interesne skupnosti bogatejše; ali: za pogodbene in zakonske obveznosti je bilo nakazanih 100,6 milijard, za sklade gospodarstva pa trikrat manj 35,8 milijard dinarjev.

Da je to nizka akumulacija, kažejo tudi visoke izgube, ki so samo za šest milijard manjše od skupnih izločanj v sklade gospodarstva. Vseeno pa poda najjasnejšo podobo odstotek povečanja glede na devet mesecev prejšnjega leta: skupni dohodek se je povečal za 8, stroški za 10, dohodek za 4, izgube za 347 odstotkov. Akumulacija je manjša za 31 odstotkov, pogodbene obveznosti so večje za 34, zakonske pa za 30 odstotkov.

Kakorkoli že, tudi od letošnjih bilanc ni možno pričakovati, da bodo prinesle gospodarstvenikom mir.

Nekatere težave so načrtovane in celo pričakovane glede na odločnost ZIS, da vztraja v uresničevanju stabilizacijskega programa, katerega najpomembnejši element je zakon o obveznem zagotavljanju plačila kupljenega blaga in opravljenih storitev. To je bila vsekakor razumna cena, s katero je bilo treba plačati zdravljenje gospodarstva zavoljo inflacije. Obstaja pa težava, ki je, lahko bi dejali, zvezni izvršni svet ni predvidel in ki je že resno zagrozila, da bo razvrednotila ves vloženi trud: republike in pokrajini so v okviru svojih pristojnosti preveč zajemale iz dohodkov gospodarstva!

Takšna je mala analiza o »pobeglem« denarju:

»...na povečanje zakonskih obveznosti iz dohodka — citiramo analizo SDK Jugoslavije — so vplivala povečane dajatve po predpisih republik in pokrajin (36 odstotkov), ki v skupnih obveznostih sodelujejo s 24 odstotki, ter prispevki interesnih skupnosti iz negospodarstva s povečanjem v višini 22 in z udeležbo 69,6 odstotkov v teh obveznostih...«

Po teh prepričljivih podatkih o nespoštovanju resolucije o uresničevanju razvojnega načrta za letos, ki je predvidevala, da tako imenovana splošna in skupna poraba ne smeta naraščati hitreje od dohodka gospodarstva, je vsak komentar odveč. Zato tudi ni opravičila, da je zaposlenost naglo narasla prav v negospodarstvu, saj je le-to začelo deliti usodo združenega dela.

Res pa je, da je o nenormalnem povečanju obveznosti potekalo več pogovorov tudi v zadnjih nekaj letih tako v vseh skupščinah kot tudi v družbenopolitičnih organizacijah. Ob tej priložnosti so sindikati odločno vztrajali, da je treba družbene dogovore o dohodku in njegovi delitvi dosledno spoštovati — kljub temu pa vse teče po starem. Predstavniki nekaterih samoupravnih interesnih skupnosti celo menijo »da gospodarstvo ne daje mnogo, marveč da premalo ustvarja...«, in sicer zaradi neorganiziranosti, slabe delitve in slabe proučenosti tržišča.

Ta ugotovitev sicer ima svojo težo, vendar je tudi res, da je gospodarstvo v zadnjih letih prišlo v precejšnje težave zaradi svetovne gospodarske krize, tako da bi lahko postavili vprašanje takšnim zagovornikom, zakaj se ne solidarizirajo z gospodarstvom vsaj v času, ko je treba premostiti sedanje težave v stabiliziranju tržišča?

Drugi »pogoltneži« dohodka so banke in zavarovalni zavodi, saj so se obresti za posojila povečale za 35 odstotkov, premije za zavarovanje pa za 37 odstotkov. Takšna prelivanja so povzročila nezadostna obratna sredstva in zato so bili tudi sprejeti krediti pod najbolj neugodnimi pogoji. Kar zadeva zavarovalne zavode, kaže, da je njihova edina skrb dogovoriti se o razdelitvi območja delovanja in višine premij, saj so stroški zavarovanja nujno morali nastati po zaslugi opravljene revalorizacije osnovnih sredstev.

Na koncu pa je vseeno treba povedati, da so doseženi dobri rezultati v zmanjšanju neporavnanih investicij, v razčiščevanju odnosov med kupci in dobavitelji. To pa je velik korak naprej.

S. BOŽANIČ

KAKO POSPEŠUJEMO IZVOZ OPREME

SREDSTEV JE DOVOLJ

V bodoče predvsem pospeševanje sodelovanja z deželami v razvoju

Podatki kažejo, da niti ena kupčija pri izvozu naše opreme, ladij in investicijskih del ni propadla zaradi pomanjkanja denarja za kreditiranje in zavarovanje izvoznih poslov. Do konca letošnjega leta bo dal sklad gospodarskim organizacijam, ki izvažajo prek poslovnih bank, na voljo blizu 2,5 milijarde din. V prihodnjih letih bo na voljo še več denarja za kreditiranje, za kar bodo poskrbele republike in nova jugoslovanska banka.

Sleherni kredit iz sklada je zavarovan pred političnimi in drugimi tveganji, ki spremljajo takšne posle. Če so škode večje od sklada zavarovanja, potem pride po zakonu na pomoč federacija s proračunskimi sredstvi v obliki kredita. Kljub energetski in monetarnim krizam v svetu imamo neznatne škode oziroma pravilneje povedano — zamude pri odplačilu. Za to gre blizu 10% sredstev sklada zavarovanja, kar pomeni, da intervencija federacije ni potrebna.

Upravni odbor sklada ne odobrava kreditov na 30 ali 50 let, ker nismo tako bogati. Kreditni pogoji pa so po vseh veljavnih kriterijih kljub temu ugodni oziroma konkurenčni. Drugače pa je s konkurenčnostjo glede cen. Čeprav imamo tržno gospodarstvo, se pri nas cene le dvigajo.

Sredstva sedanjega sklada bodo v kratkem prešla v posebno jugoslovansko banko za kreditiranje izvoza. Sklad se bo pravzaprav spremenil v banko oziroma bo razširil krog delovanja z iskanjem novih oblik ekonomskega sodelovanja s svetom, predvsem z državami v razvoju, saj smo namenili za ekonomsko sodelovanje z njimi kar 76% sredstev sklada.

V.O.

JESENICE

Opravičil na pretek

V jeseniški občini je bilo v 9 mesecih letos poprečno zaposlenih 14.356 delavcev. V primerjavi z lani se je to število povečalo za 0,7%, v primerjavi z letom 1974 pa za 0,5%. V gospodarstvu znaša to povečanje 0,4%, v negospodarstvu pa kar 7,7%. Najmanjše povečanje v negospodarstvu so dosegli v državni upravi, in sicer za 2,5%. Število zaposlenih v negospodarstvu se je povečalo predvsem v vzgojnovarstvenih organizacijah, domu upokojencev, v šolstvu, interesnih skupnostih, banki, v krajevnih skupnostih, družbenih organizacijah in društvih. Pri tem je zanimivo, da so za ta povečanja števila zaposlenih povsod našli utemeljitev.

B.B.

Železniško gospodarstvo Ljubljana
NOČNI SKOK

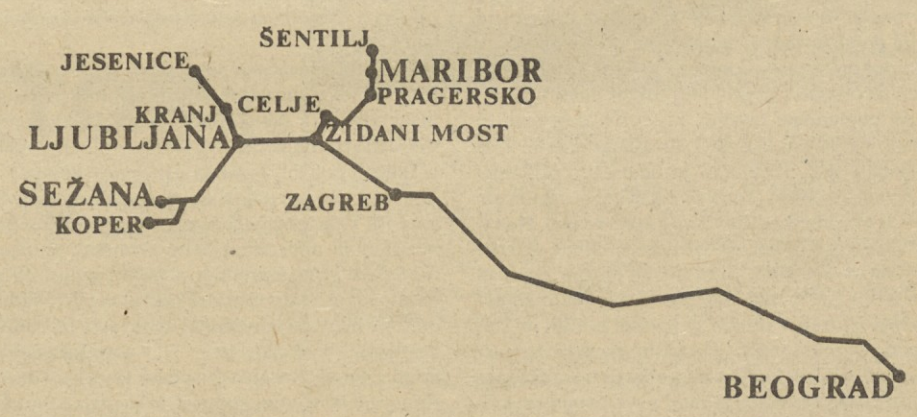

Blago, ki ga danes oddate za prevoz, vam čez noč prepeljemo do namembne postaje in ga naslednji dan v dopoldanskih urah izročimo prejemniku.

Danes prevzeto — jutri izročeno blago

Odgovornost in meje

Zadnja seja centralnega komiteja Zveze komunistov Hrvaške je, poroča beograjska Politika 7. decembra, razpravljala o delitvi in gibanju osebnih dohodkov in sprejela stališče, da ne more biti omejitev za delavce in delovne organizacije glede višine osebnih prejemkov, ko ti prejemki ustrezajo njihovim delovnim in proizvodnim rezultatom. Gre torej za razbijanje zgornje meje osebnih dohodkov in za odpiranje njihove rasti. Skoraj hkrati pa je predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije obravnavalo poročilo o stališčih sindikalnega odbora za samoupravno sporazumevanje o delitvi dohodka in osebnih dohodkov in sprejelo stališče, po katerem je treba tiste, ki te sporazume kršijo, postaviti pred sodišče združenega dela.

Komunist za DE

Ta dva, na videz različna pristopa k problematiki osebnih dohodkov, izhajata v resnici iz ene in iste osnove, namreč iz produktivnosti dela. Stališče hrvaških komunistov, da je treba tistim, ki dosegajo visoke proizvodne rezultate s svojim delom in prodajo na tržišču, omogočiti tudi visoke osebne dohodke, samo potrjujejo tezo predsedstva republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, da je potreben strožji odnos družbe in njenih zavestnih dejavnikov do tistih, ki kljub temu, da so na repu produktivnosti dela in zato životarijo v carstvu enostavne reprodukcije, zahtevajo progresivno povečanje osebnih dohodkov, upoštevaje samo eno postavko da je samo z osebnimi dohodki mogoče prebroditi razhajanje med uspehom in neuspehom.

Izkušnje, ki smo si jih pridobili v letu 1975, kažejo, da je precej delovnih organizacij našlo opravičilo za povečanje osebnih dohodkov v povečanem obsegu inflacije; pri tem pa se niso niti za trenutek ustavile pri svojih slabostih, ki se že leta vlečejo kot rdeča nit, to pa so slaba organizacija dela, neustrezna blagovna izbira, zastarela proizvajalna sredstva itd. Ta indolenca je vsekakor pokazala svoje ostre zobe v minulih treh četrtletjih tega leta, ko je zelo jasno potegnila črto med tistimi, ki namenjajo živahno in sistematično skrb rasti proizvodnje in proizvodnosti dela, ter tistimi, ki vidijo v svojem osebnem dohodku svoje pravice in dolžnosti. Prvim se ni treba bati iztegnjenega prsta na seji republiškega sindikalnega vodstva, medtem ko mora druge še kako zaskrbeti opozorilo. Sicer pa ni prvo takšno. Od junija letos sem jih je bilo že nekaj. Tega se morajo zavedati vsi v takšnih delovnih organizacijah, ki jih pri nas ni ravno tako nepomembno število. To so tiste delovne organizacije, v katerih postaja kopičenje zalog in povečevanje izgub kronično. Zato klobuk dol pred zaostreno usmeritvijo v sindikatih in priznanje hrvaških komunistom, ki modro spoznavajo, komu so potrebne meje in komu odgovornost.

Obe interpretaciji delitve osebnih dohodkov sta tesno povezani s samoupravno prakso. Kajti enkrat za vselej nam mora biti jasno, da je samoupravljanje najpopolnejši red. Tistim, ki tega ne morejo dojeti, velja to tudi drastično pokazati. Šele tedaj bodo v takšnih kolektivih »minirali« socialno demagogijo, ki napaja vse. Tedaj bo delavec spoznal, kje je napaka. Zdaj pa ga določeni krogi uspavajo v njegovih zares velikih pravicah, »pozabljajoč« na njegove še večje dolžnosti.

V. K.

REKLI SO

EDVARD KARDELJ, član predsedstva SFRJ in predsedstva ZKJ, na seji predsedstva CK ZK Makedonije:

Velika škoda je, če je premajhen razpon osebnih dohodkov med nekvalificiranim in kvalificiranim delom. Po mojem mnenju bi moral biti razpon med osebnim dohodkom kvalificiranega delavca in osebnim dohodkom inženirja veliko manjši kot med dohodkom nekvalificiranega in kvalificiranega delavca. Pri nas je še vedno precej zakoreninjena miselnost, da velja vsakdo, ki zna vsaj malo tipkati in ki sedi v pisarni, za nekakšnega »gospoda« in tako imajo na primer daktilografi brez kake druge izobrazbe včasih višje osebne dohodke kot kvalificirani delavci. Prav tako se dogaja, da ima tudi mlad inženir, ko je komaj prišel v tovarno, višji osebni dohodek od visokokvalificiranega delavca, ki dela že dolga leta. Ne bi več o tem govoril, mislim pa, da bi morali urejati tudi te probleme. Menim, da bomo zdaj laže reševali te stvari, saj so se po vsej Jugoslaviji in ne le v Makedoniji ti razponi zelo zmanjšali, celo pretirano, ko gre zgolj za osebne dohodke za delo na delovnem mestu. Ne bi pa smeli dovoliti, da bi urejanje teh vprašanj potekalo spontano, temveč naj poteka po ustreznem konceptu.

VIDA TOMŠIČ, članica predsedstva SRS, v razgovoru s slovenskimi delegati v zveznem zboru skupščine SFRJ:

Treba se bo odločiti, ali bomo ženske zaposlovali brez predsodkov, ali pa bomo raje zaposlovali moške in s tem povzročali velike sociološke probleme, ko denimo, izpraznujemo vasi in moški del prebivalstva silimo za stroje v tovarne. Ženske ne smejo biti rezervna delovna sila, ampak tudi glede možnosti zaposlovanja enakopravne z moškimi.

Varstvo pri delu ne bo več paternalistično varovalo ženske in jo potiskalo v varno zavetje domačega ognjišča, temveč bo težilo za humanizacijo delovnih mest in delovnega časa. Varovalo bo torej delavca ne glede na spol. Takšno stališče je zavzela Mednarodna organizacija dela, vsebuje pa ga svetovni akcijski načrt, sprejet na konferenci mednarodnega leta žensk OZN 75 v Mehiki.

Prav tako bomo morali opredeliti vlogo naše kmetice: ali bo poljedelska proizvajalka ali pa odvisni član kmečkega gospodinjstva.

UTRJEVANJE SINDIKATOV

Trije novi dokumenti

Po javni razpravi, ki naj bi se začela v kratkem in bo predvidoma trajala dva meseca, naj bi svet ZSJ sprejel tri nove dokumente, ki bodo omogočili tako sindikatom kot zvezi sindikatov, da se bolje organizirajo za uresničevanje zakona o združenem delu. Taka je najvažnejša ugotovitev z zadnje seje komisije predsedstva sveta ZSJ za politični sistem in organizacijsko politično izgradnjo.

Prvi teh treh novih dokumentov bo urejal vprašanja, kako vgraditi sindikat v statute organizacij združenega dela. Še zlasti naj bi natančno določili obveznosti samoupravnih in poslovodnih organov do pobud in stališč sindikalnih organizacij.

Dopolnitev pravil organizacij sindikata je naslednji dokument. Sprejeli naj bi ga zato, da bi celoviteje opredelili obveznosti in odgovornosti sindikatov glede na pravice, ki jih tej družbenopolitični organizaciji daje zakon o združenem delu.

Tretji novi dokument pa so navodila o ravnanju sindikalnih organizacij na vseh ravneh pri izvajanju zakona o združenem delu. Predvsem gre za sodelovanje sindikatov na področju samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja.

Do 15. decembra, ko naj bi bili osnutki teh dokumentov pripravljeni, pa tudi še kasneje, v javni razpravi, bo seveda treba razjasniti številne dileme. V ospredju sta dve vprašanji: razmejitev med vsebino samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov ter dilema, kdo vse so lahko udeleženci samoupravnih sporazumov, kdo pa udeleženci družbenih dogovorov.

Mimo tega bo treba pripraviti seznam oziroma izbor tistih samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov, pri katerih je interes sindikatov še zlasti očiten. Ob tem bo treba razjasniti tudi naslednja vprašanja: kateri organ sindikatov ima pravico in dolžnost dajati pobudo za začetek družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja o konkretni zadevi; kdaj sindikat samo sproži pobudo in kdaj dogovore ali sporazume tudi podpiše ter slednjič kdaj sindikat spodbudi postopek, v katerem naj bi ponovno preučili že sprejete dogovore ali sporazume.

Zanimiva je novost, ki jo zagovarja komisija, da pooblaščeni predstavnik sindikata v prihodnje ne bi smel podpisati nobenega dogovora ali sporazuma, ne da bi poprej sprejel odločitev o tem organ, ki nastopa kot podpisnik dogovora ali sporazuma. Primer: če je predvideno, da dogovor ali sporazum podpiše predsednik občinskega sveta, tega ne more storiti, preden občinski svet ne sprejme konkretnega dogovora ali sporazuma. Tudi tako bi torej lahko dosegli širše sodelovanje članov sindikata pri pripravi sporazumov ali dogovorov.

P. VESELINOVIĆ

Minuli teden je obiskala Slovenijo sindikalna delegacija delavcev zdravstva Sovjetske zveze. Delegacijo je vodila Galina Visočanskoja — predsednica ukrajinskega republiškega komiteja sindikata zdravstva in članica prezidija sindikata zdravstvenih delavcev ZSSR. V delegaciji sta bila še Natalija Vorodjova in Ivan Pejtrajev. Kot gostje RO sindikata delavcev zdravstva in socialnega varstva Slovenije so si sovjetski sindikalni delavci ogledali Klinični center v Ljubljani ter se pogovarjali s predstavniki srednje in višje šole za medicinske sestre in sindikalnimi delavci Kliničnega centra. Na obisku v Sloveniji so si ogledali tudi tovarno Lek, Zavod za rehabilitacijo invalidov SRS in Višjo šolo za medicinske sestre. Delegacijo pa je sprejel tudi predsednik RS ZSS tovariš Janez Barborič.

OD SOBOTE DO SOBOTE

Živahno v skupščinah

Minuli teden je bil posebej razgiban v skupščinah republik in pokrajin. Poleg zasedanja zborov slovenske skupščine, kjer so bila na dnevnem redu predvsem vprašanja gospodarjenja in porabe v prihodnjem letu, so se s podobnimi vprašanji in z usklajevanjem stališč ukvarjali tudi v vseh odborih in zborih republik in pokrajin zvezne skupščine. Na dnevnem redu so torej temeljna vprašanja razvoja v prihodnjem letu in v srednjeročnem obdobju. Razprave v delegatskih skupščinah so bile bogate pripomb, predlogov pa tudi opozoril.

Tudi v slovenski skupščini je bila ob osnutku resolucije družbenoekonomskega razvoja v prihodnjem letu te dni izvedena podrobna analiza stanja in dosežkov v minulem letu. Iz te analize so izvirale tudi številne pripombe in predlogi, od katerih gredo mnogi skozi usklajevalni postopek v organih zvezne skupščine. V imenu slovenskega IS je opravil zgoščen in temeljit pregled gospodarskih gibanj in odnosov v politiki dohodka ter v skupni in splošni porabi podpredsednik Zvone Dragan. Naj tokrat manj opozarjamo na pomembne uspehe, ki so bili doseženi, in vzajemno osvetlimo osrednja vprašanja načrtovanja za prihodnje leto in celotno srednjeročno obdobje. Eno glavnih vprašanj je, ali je predvidena rast družbenega proizvoda nekje pri 5 odstotkih realna. Nekateri, ki imajo pred očmi mnoge neizkoriščene rezerve v gospodarstvu, sodijo, da bi jo bilo možno planirati više — nekje pri 8 odstotkih. To bi namreč zagotavljajo kritje potreb v skupni in splošni porabi in bolj ustrezalo programom SIS. Drugi, ki izhajajo iz strožjih ocen inflacijskih žarišč v gospodarstvu in računajo še vnaprej z depresivnimi gibanji v svetovnem gospodarstvu, sodijo, naj bi se načrtovanje bolj opiralo na dejansko dosežene rezultate in upoštevalo številne inflacijske in nestabilizacijske pritiske, s katerimi se bomo gotovo srečevali tudi v prihodnjem letu. Vsi pa so pri tem enotni, da bo potrebno zaradi tega skupno in splošno uskladiti z realnimi možnostmi in razvoj načrtovati postopno, se pravi izločiti pretirano dinamiko in kratkoročne ambicije.

Za skupno in splošno porabo, ki je uokvirjena v programih SIS, bi torej veljalo, da postane realni del politike dohodka, kot ga gospodarstvo zmore in kot ga lahko aktiviramo še z drugimi ukrepi, kot so zadrževanje normalne rasti cen, monetarna in kreditna politika. Vsekakor prav letošnje razprave opozarjajo na prelomno obdobje v načrtovanju, saj bo potrebno ob uveljavitvi zakona o združenem delu dosledneje izpeljati dohodkovne odnose, politiko cen, kreditov, deviznega in monetarnega poslovanja, ustrezno kompleksno planiranje znotraj SIS ter ne nazadnje tudi ustrezno reorganizacijo v delovanju delegatskega sistema v skupščinah in SIS, na kar je pred nedavnim opozoril že Edvard Kardelj. V tem razponu med starim in novim se seveda uveljavljajo tudi stališča, ki želijo uveljaviti predvsem novo na vseh ravneh planiranja, odločanja in politike razporejanja in delitve dohodka. Prav zato so razprave v teh dneh dobra izkušnja za takšno planiranje in dogovarjanje o družbenoekonomskih ciljih, ki bo ustrezalo določilom zakona o združenem delu in poglabljanju samoupravljanja.

V minulih dneh smo poleg številnih dogodkov, ki so zadevali tako notranjepolitične kot tudi zunanjepolitične odnose, z zanimanjem in zadoščenjem prebrali sporočilo centra visokih vojaških šol v Beogradu, ki se je odločil podeliti tovarišu Titu naziv doktorja vojaških ved. To priznanje zlasti sovpada z dejavnostjo tovariša Tita v zadnjem času, ko je s svojo osebnostjo in ugledom nedvomno dal pomembne poudarke in usmeritve v mednarodnih odnosih, bodisi da gre za sodelovanje z neuvrščenimi in drugimi državami ali za odnose med socialističnimi državami in delavskimi partijami. Vsekakor pa je v tem priznanju tudi poudarjen dolgotrajen prispevek tovariša Tita k vojaškim vedam in vojni doktrini, ki se pri nas nadaljuje iz revolucije v sedanji sistem vseljudske obrambe in samozaščite.

S pomembno proslavo, na kateri je sodeloval tudi tovariš Stane Dolanc, je opozorila na svoje pomembno družbeno delovanje tudi Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani. Obletnica te šole opozarja na uspešno delo v vzgoji kadrov in razvoju marksističnega izobraževanja, še bolj pa seveda na naloge, ki čakajo to šolo in naše marksistično družboslovje v prihodnje.

—gok

UTEMELJENO IN »KAR TAKO«

Povečanje števila delavcev, ki se z vlogami obračajo na Svet zveze sindikatov Bosne in Hercegovine, ni posledica počasnejšega in neučinkovitejšega odpravljanja vzrokov in reševanja problemov, na katere opozarjajo delavci, to je sad vedno večje uveljavitve sindikatov oziroma večjega zaupanja članstva v organizacijo — so poudarili na zadnji seji komisije za prošnje, pritožbe, pravno in gmotno pomoč sveta zveze sindikatov BiH.

Ko so obravnavali informacijo o vlogah delavcev, ki jih pošiljajo na svet Zveze sindikatov BiH, so ugotovili, da se je od januarja do septembra letos obrnilo na svet 1344 delavcev, na predsednika sindikatov te republike pa 66.

Za pomoč največkrat prosijo nekvalificirani delavci. Iz tega je mogoče sklepati, da ti delavci najteže uresničujejo svoje samoupravne pravice. V svojih vlogah delavci najpogosteje poudarjajo različne nepravilnosti s področja delovnega razmerja in zaposlovanja, razporejanja na druga delovna mesta, delitev sredstev za osebne dohodke, težave na področju stanovanjsko-komunalnih odnosov, zdravstvenega in invalidsko pokojninskega zavarovanja ter na socialno in otroško varstvo.

V večini primerov so vloge in pritožbe utemeljene, so pa tudi primeri, ko se delavci pritožujejo brez vsakršne utemeljitve, meneč, da bodo tako rešili nekatere svoje posebne probleme.

E. Nj.

AKTUALNA DOGAJANJA V ZAHODNOEVROPSKEM SINDIKALNEM GIBANJU

Prilagajanje razmeram

Evropska konfederacija se očitno utrjuje ● Povezovanje nacionalnih organizacij in tesnejši stiki s sorodnimi sindikati ● Udeležba delavcev v upravljanju postaja del programske zasnove sindikatov mnogih zahodnoevropskih držav

Konec prejšnjega leta in letos je prišlo do določene utrditve Evropske konfederacije sindikatov, ki je bila ustanovljena pred leti, zdaj pa združuje vse sindikalne organizacije zahodne Evrope, razen generalne konfederacije dela Francije — CGT. Evropska konfederacija sindikatov je začela uresničevati skupne akcije na ravni vsega območja. Najpomembnejši akciji sta dve tripartitni socialni konferenci, na katerih so iskali poti za reševanje temeljnih gospodarskih in socialnih problemov zahodne Evrope. Kongres evropske konfederacije sindikatov, ki je bil v aprilu v Londonu, je prav tako nov korak h krepitvi notranje enotnosti zahodnoevropskega sindikalnega gibanja, sprejetje akcijskega programa pa priča o pripravljenosti, da bi se evropska konfederacija sindikatov spremenila v učinkovito protiutež integracijam držav in kapitala v tem delu Evrope. Stara pojmovanja še niso presežena, o čemer priča zlasti odpor, da bi v evropsko konfederacijo sindikatov sprejeli generalno konferenco dela Francije, ki je najpomembnejša sindikalna organizacija v tej državi. CGT so postavili politične pogoje, pri tem pa najbolj vztraja zveza nemških sindikatov. Teh pogojev najpomembnejša francoska sindikalna organizacija noče izpolniti. Po drugi strani pa CGT še zmeraj zagovarja »protievropsko« stališče in je prav zaradi tega priljubljena v vrstah »Evropejcev«, ki prevladujejo v evropski konfederaciji sindikatov.

Tudi na področju narodne enotnosti je dosežen določen napredek. Na Nizozemskem so ustanovili federacijo, v kateri sta dve najpomembnejši federaciji — socialno demokratska in katoliška. V Italiji je akcijska enotnost treh konfederacij preživela vse letošnje politične in gospodarske pretrese ter vmešavanje od zunaj. Kljub občasnim razpravam in sporom pa se sodelovanje med Generalno konfederacijo dela Francije in francosko Demokratsko konfederacijo dela (CDT) še naprej razvija predvsem na področju klasičnih zaščitnih funkcij sindikata. V Španiji pa so ustanovili koordinacijski odbor, v katerem so najpomembnejši (še zmeraj ilegalni) demokratski sindikati te države. V sindikalnem gibanju »juga« Evrope potekajo procesi, ki jih spremljajo številni problemi in nevarnosti. To predvsem velja za tri države, ki so bile do nedavna pod fašističnimi režimi. V Grčiji je sindikalno gibanje zelo neenotno, obremenjujejo ga boji posameznih struj za vpliv. V Španiji se delavske komisije najpomembnejša struja med delavci, spreminjajo v dokaj omahljivo gibanje za sindikalno organizacijo, prilagojeno španskim razmeram, obenem pa si prizadevajo združiti vse demokratske sindikalne organizacije. Režim in nekateri vplivni zahodnoevropski sindikati skušajo to združevanje preprečiti. Na Portugalskem teče oster boj znotraj Intersindikale, pri čemer socialisti poskušajo s pomočjo zahodnoevropskih sindikatov preprečiti odločilni vpliv komunistov.

Za položaj in vlogo sindikatov je zelo pomembno, da so se v državah, kjer so na oblasti socialni demokrati, predvsem v ZRN in Britaniji, prostovoljno vzdržali večjih zahtev za povečanje mezd in plač ali pa so sprejeli priporočila teh vlad. Italijanski sindikati so, toda iz drugačnih pobud, prav tako podprli stabilizacijska prizadevanja vlade. Skratka, sindikati so postali še pomembnejši dejavnik v gospodarskem življenju zahodnoevropskih držav.

Dosegli so tudi napredek na področju udeležbe delavcev v upravljanju. Poleg tega, da je to vprašanje očitno na vseh področjih družbenega in političnega življenja in je v različnih oblikah sestavni del programskih zasnov sindikatov, so dosegli napredek v uresničevanju teh zahtev v ZR Nemčiji, na Švedskem in v nekaterih drugih državah. O udeležbi delavcev v upravljanju razpravljajo tudi v regionalnem področju, in to na dveh ravneh: obravnavajo možnosti za uskladitev zakonodaje in prakse v državah — članicah EGS ter pripravljajo statut Evropske družbe, ki naj bi urejala položaj družb, ki delujejo v nekaterih državah članicah ali pa v vseh državah Evropske gospodarske skupnosti in ki naj zagotovi tudi udeležbo delavcev pri odločanju v teh družbah.

Nadaljuje se tudi razprava o sodelovanju oziroma združitvi mednarodne Konfederacije svobodnih sindikatov in nekdanje Svetovne konfederacije dela. Takšnemu združevanju se upirajo sindikalne centrale držav v razvoju, ki niso bile navdušene niti za ustanovitev Evropske konfederacije sindikatov.

Zahodnoevropski sindikati, predvsem nemška sindikalna zveza (DGB), krepijo svojo dejavnost v Sredozemlju, pri sindikatih arabskih držav in v Afriki. Obstajajo zamisli, da bi obenem s stiki evropske skupnosti z afriškimi državami na podlagi konvencij iz Lomeja vzpostavili zveze tudi med Evropsko konfederacijo sindikatov in Organizacijo sindikalne enotnosti Afrike. Vendar pa zahodna Evropa še nima jasnejših koncepcij o problemih razvoja in o potrebi po spreminjanju sedanje mednarodne gospodarske ureditve. To pa vpliva tudi na stališče sindikatov. Množico nezaposlenih delavcev v zahodni Evropi izkoriščajo kot izgovor, da v sedanjem trenutku delavci ne bi sprejeli nikakršnih pobud, ki bi terjale globlje spremembe v zahodnoevropskem gospodarstvu in njegovo prilagajanje novim težnjam v mednarodnih gospodarskih odnosih. Takšno vedenje zahodnoevropskih sindikatov je prišlo do veljave tudi na svetovni konferenci Mednarodne organizacije dela o zaposlovanju, ki je bila letos v Ženevi.

Zahodnoevropski sindikati so okrepili svoje stike z ameriškimi sindikati AFL-CIO. Pri tem pa je treba upoštevati, da so zmeraj mislili na svoje odnose z ameriškimi sindikati in so se izogibali sporom z njimi. Zdaj ko pričakujejo, da se bo predsednik AFL-CIO, šampion protikomunizma in hladne vojne Meaney prihodnje leto umaknil, so zahodnoevropski sindikati začeli krepiti stike z ameriškimi. Čeprav ne pričakujejo, da bo Meaneyev naslednik spremenil politiko, pa pripravljajo teren za približevanje AFL-CIO zahodnoevropskim sindikatom in mednarodni Konfederaciji svobodnih sindikatov.

L. Č.

kdo je kdo

TAKEO MIKI

predsednik japonske vlade

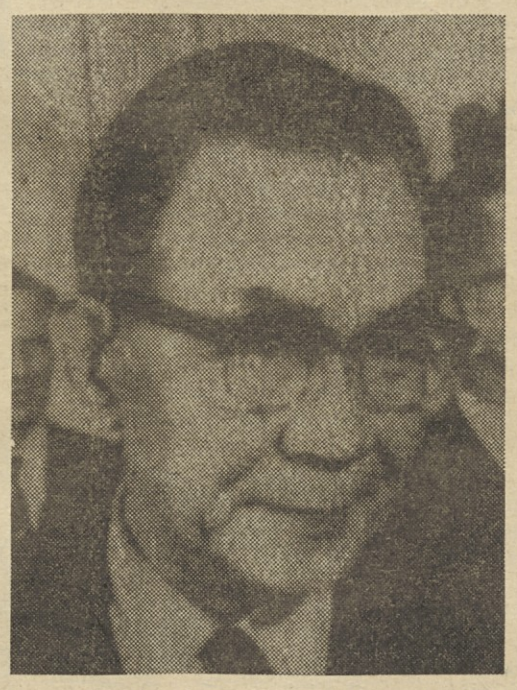

Japonski se v kratkem obeta vladna kriza. To lahko sklepamo po napovedih iz Tokia, ki zatrjujejo, da bo sedanji predsednik vlade Takeo Miki v kratkem odstopil. Ta odstop pa bo sprožil pravcat plaz dogodkov. V primeru Mikijevega odstopa mora odstopiti celotna vlada, kar takoj pomeni, da bo med vrhovi liberalno-demokratske stranke treba najti nove ljudi. To pa nikakor ne bo lahka naloga, saj je stranka v zadnjih letih razklana na različne in različno močne struje. Najvažnejši razlog, ki ga Takeo Miki navaja kot vzrok za odstop, je »pička« zmaga vladajoče liberalno-demokratske stranke na nedavnih parlamentarnih volitvah.

Sedanji predsednik vlade v Tokiu se za odstop gotovo ni odločil zlahka. Ne smemo pozabiti, da si je ta 67-letni japonski politik več let vztrajno prizadeval, da bi prišel v japonski politični vrh, kar mu je pred dvema letoma tudi uspelo, ko je prevzel vodstvo vlade in tako po skoraj tridesetih letih uspešne politične kariere dosegel najvišji cilj. Zdaj — po natanko dveh letih — pa kaže, da ne more več krotiti razburkanega notranjepolitičnega prizorišča na Japonskem. Ko je leta 1974 prevzemal oblast, je obljubil »pošteno in odločno vlado, vlado, ki se bo spopadla z gospodarskimi problemi dežele.« Toda to mu ni uspelo — nekaj zaradi upravičenega nasprotovanja močnih delavskih sindikatov, predvsem pa zaradi hudega »pretresa«, ki so ga izzvala odkritja o aferi Locheed. Pred letom dni so namreč odkritja o najuglednejših japonskih politikih, ki so prejemali velikanske podkupnine, do temeljev zamajala vlado. Zdaj se je pokazalo še nekaj več: ni se zamajala le vlada, temveč tudi zaupanje Japoncev v vladajočo liberalno-demokratsko stranko. V takšnem ozračju pa predsedniku vlade Takeu Mikiju težko ostane druga pot kot časten umik. Kako se bo vsa stvar končala za liberalno-demokratsko stranko, pa bomo šele videli.

BRANKO DOBRANIĆ

TA TEDEN V ŽARIŠČU

Josip Broz Tito in Valery Giscard d'Estaing sta imela med prvim uradnim obiskom francoskega predsednika v Jugoslaviji v začetku tega tedna široko izmenjavo mnenj o nadaljnjem razvoju prijateljskih odnosov in sodelovanja med državama ter o najvažnejših mednarodnih problemih. Posebno pozornost sta namenila načelom in ciljem, po katerih se državi ravnata v medsebojnih odnosih in mednarodni dejavnosti. Potrdila sta privrženost Jugoslavije in Francije načelom odnosov med državami, kakor jih določata ustanovna listina Združenih narodov in sklepna listina helsinške konference. Poudarila sta, da samo dosledna in popolna uporaba teh načel lahko ustvari razmere za mir in blaginjo narodov. Pri tem sta predsednika Jugoslavije in Francije posebej poudarila, da morajo ideje solidarnosti, nujne za ohranitev miru, prevladati nad idejami spopadanja; da mora vsaka država v odnosih z drugimi uporabljati omenjena načela ne glede na podobnosti ali razlike v njihovih političnih in družbenih sistemih ter v mednarodnem položaju in ne glede na pripadnost ali nepripadnost vojaško-političnim zvezam; da suverena enakost držav pomeni njihovo pravico do neodvisnosti, vštevši pravico do svobodne izbire političnega in ekonomskega sistema in zunanje politike in da resnično popuščanje napetosti pomeni dialog med državami na podlagi njihove neodvisnosti in suverene enakosti. Tito in Giscard sta izrazila svoje veliko zadovoljstvo nad rezultati pogovorov, ki so potekali v prijateljskem razpoloženju in v duhu razumevanja in vzajemnega spoštovanja ter pokazali sorodnost stališč dveh držav o številnih vprašanjih. Jugoslovansko-francosko srečanje na vrhu je odprlo nove možnosti za razvoj sodelovanja med državama na vseh področjih in utrdilo spoštovanje in prijateljstvo med narodi obeh držav.

Poslanska zbornica italijanskega parlamenta je zavrnila poskuse neofašistične stranke, liberalcev in radikalcev, da bi parlament zavrnil osimske sporazume med Jugoslavijo in Italijo oziroma odložil njihovo ratifikacijo za daljše obdobje. Razpravo o ratifikaciji so zaradi drugih nujnih nalog sicer prekinili, vendar jo bodo kmalu nadaljevali, tako da bi poslanci glasovali o ratifikaciji predvidoma 17. decembra.

Kongres španske delavske socialistične stranke se je izrekel proti napovedanemu referendumu o vladnih političnih reformah in se zavzel za demokratično in dokončno prenehanje frankistične diktature, za popolne svoboščine in za razpustitev represivnih in protiljudskih institucij frankizma, med cilje stranke pa je postavil socialistično samoupravno družbo.

Generalna skupščina Združenih narodov je sprejela priporočilo varnostnega sveta in položaj generalnega sekretarja še za eno mandatno obdobje, do konca leta 1981, zaupala dr. Kurtu Waldheimu, ki mu bo sedanji mandat na čelu svetovne organizacije potekel ob koncu leta.

V. BARABAŠ

MARIBOR

OBISK S KUBE

Pred nedavnim je Slovenijo obiskala delegacija sindikata gradbenih delavcev Kube. Člane delegacije je v Mariboru sprejel Lojze Cepuš, predsednik republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev Slovenije, nato pa so razgovori potekali v GP »Konstruktor«, SGP »Stavbar« in na občinskem odboru sindikata gradbenih delavcev.

Največ pozornosti so kubanski gradbinci posvetili informacijam o samoupravnem sistemu pri nas in o vlogi sindikata ter družbenopolitičnih organizacij v naši družbi pa tudi sindikalni organiziranosti in načinu dela sindikata. Ena od tem razgovorov so bili dohodkovni odnosi, prav tako pa tudi samoupravno dogovarjanje in sporazumevanje v družbi.

N. M.

STROKOVNJAK OPOZARJA NA PRAVICE IN DOLŽNOSTI

»SUBJEKTIVNI FAKTOR« — RES KRIVEC ZA VSE?

Zapisniki o nesrečah pri delu, obdobna in letna poročila o nesrečah pri delu venomer trdijo, da je glavni ali pravi krivec za nesreče pri delu subjektivni faktor.

Kdo, kdaj in kako je skoval ta pojem, ne vemo. Subjektivni faktor je lahko ponesrečenec sam, ali vzdrževalec ali delovodja, posameznik ali več oseb in tako dalje. V nobenem primeru pa to ni konkretna posamezna oseba.

Takšni zaključki zapisnikov, poročil ali obravnav ne koristijo ničemur. Če že ne povedo točnega vzroka za nesrečo, tedaj je treba pač proučiti ožja in širša področja organizacije dela, tehnologije procesa, razmerja, okolja in objektivno prikazati vse tiste dele in stopnje, ki jih je treba dopolniti ali dopolnjevati z namenom, da se v bodoče takšni in podobni primeri ne bi ponavljali.

Subjektivni faktor ni in ne more biti posameznik, temveč so številne funkcije (delovne naloge), ki jih opravljajo različne strokovne službe in deli organizacije. V večini primerov je vzrok za nesreče premajhna gostota vodstvenih in strokovnih funkcij ali njihova nedosledna izvedba. Te funkcije pa so: pobude, predlogi, analize, sklepi, uveljavljanje varnostnih normativov, nadzorovanje, opozorila, uporaba sankcij, uporaba intervjujev, ocenjevanje stanja varnosti, uveljavljanje pregledov in preskusov, nezadostnost preventivnih ukrepov, pregledov in preskusov, uveljavljanje zanesljivosti in podobno.

Skrajni čas je, da opustimo »formulo«: krivec je subjektivni faktor, saj ne pomeni nič drugega kot drugo obliko trditve — »vsi smo krivi«. Kdor ne zna analizirati in odkriti konkretnih pomanjkljivosti v vrstah in stopnjah delovanja, naj krivcev ne opredeljuje z obrabljenimi formulami, ki nikomur ne koristijo.

sprašujete — odgovarjamo

V naši temeljni organizaciji združenega dela piše v samoupravnem splošnem aktu, da znašajo jubilejne nagrade: za 10 let 2300 din, za 20 let 3450 din in za 30 let 4600 din. Letos smo prvič podeljevali te nagrade. Zanima me, ali je delavec, ki je letos, ob 19-letnem jubileju, dobil nagrado za desetletno zvestobo kolektivu, v naslednjem letu, ko bo dosegel dvajset let neprekinjenega dela, upravičen do celotne nagrade v znesku 3450 ali samo do razlike med 2300 in 3450 din. *H. A. Koper*

Odbor sindikatov Slovenije za samoupravno sporazumevanje o delitvi dohodka in osebnih dohodkov pojasnjuje:

V sindikalni listi za leto 1976 je zapisano, da lahko organizacije, ki prvič uvajajo jubilejne nagrade, izplačajo za nazaj nagrado samo za en jubilej. To pomeni, da ste ravnali prav, ko ste delavcu z 19 leti delovne dobe v organizaciji združenega dela podelili nagrado za 10-letni jubilej. V naslednjem letu pa je ta delavec, ko bo dosegel 20-letni jubilej, na osnovi določil vašega samoupravnega splošnega akta upravičen do celotne nagrade v višini 3450 din in ne samo do razlike. Če pa bi ta delavec prejel za 20-letni jubilej razliko med 2300 in 3450 din, bi pomenilo, da nagrade za 10-letni jubilej ni dobil, ampak je prejel le nagrado za 20-letni jubilej, vendar v dveh obrokih.

ŽELIMO RESNIČNO ZATRETI ALKOHOLIZEM (V.)

Lov za zamujenimi leti

Kaj je rehabilitacija ● Veliki napori, da ozdravljeni alkoholik dohiti tiste, ki so delali, ko je sam popival ● Uživanje pomiril je le zamenjava ene vrste omamljanja z drugimi ● Ustanove, ki marsikdaj negujejo lagodnost in parazitizem alkoholikov

PIŠE: DR. JANEZ RUGELJ

Čeprav se je alkoholik v fazi zdravljenja (pod pogojem, da je potekalo v redu) toliko uredil, da je ponovno navezal pretrgane vezi s svojci in sodelavci, je še vedno v težavnem položaju, saj ga od vrstnikov, ki niso pili, pač pa so ustvarjalno živeli, loči več let, ki jih je praktično zapravil zaradi pijančevanja.

Zato mu po zdravljenju — v fazi rehabilitacije — lahko pomagamo le tako, da poskrbimo tudi za razreševanje naslednjega protislovja:

Alkoholik je zaradi dolgoletne deficitarnosti in parazitizma nazadoval in veliko izgubil na vseh področjih človekovega delovanja:

— na področju čustvenih odnosov s svojci, predvsem z ženo;

— na področju prijateljskih odnosov;

— na področju poklicnega napredovanja;

— na področju kulturne bogatitve in zorenja;

— na področju družbenega in družbenopolitičnega delovanja.

URA ZAMUJENA, NE VRNE SE NOBENA

Med rehabilitacijo moramo alkoholiku pomagati in od njega zahtevati, da postopoma odstrani posledice alkoholizma na vseh omenjenih področjih človekovega udejstvovanja in nadomesti tisto, kar je zamudil zaradi vdanosti alkoholu. Pri vsem tem pa moramo smiselno upoštevati dejstvo, da »ura zamujena, ne vrne se nobena«. Skratka, biti moramo realni, čeprav ugotavljamo, da so rehabilitacijske zahteve (tako terapevtov kot družine in delovne organizacije) premajhne, ker se bojimo, da bi alkoholika preveč obremenili oziroma da bi vztrajali pri vsestranski in polni rehabilitaciji.

Kako naj alkoholik nadomesti velikansko izgubo zaradi dolgoletne deficitarnosti, ko pa je telesno in duševno oslabel, ni več vajen načrtnega in vztrajnega dela, obremenjen z nizko stopnjo samospoštovanja in samozavesti?

Protislovje lahko razrešimo tako, da ga motoviramo za nadpoprečno aktivnost. Kako? Z usmeritvijo v zdravo življenje:

— da zjutraj telovadi,
— skrbi za zdravo rekreacijo,
— trdo in vztrajno dela,
— opusti kajenje itd.

Usmeritev v zdravo življenje je prvi pogoj za nadpoprečno aktivnost. To velja za slehernega človeka, za zdravljenega alkoholika pa še posebej. Nadpoprečno prizadevanje na vseh področjih človekovega delovanja (ne samo pri pridobivanju materialnih dobrin, kot nekateri zdravljenci zmotno sklepajo) je pogoj za rehabilitacijo. Iz vsakdanjih izkušenj vemo, da se ponovno vrnejo k alkoholu tisti, ki se niso rehabilitirali, in to celo po več letih vzdržnosti. V tej zvezi je rehabilitacija pogoj za abstinenco.

Poklicno in družbeno rehabilitacijo najlaže ponazorita dve resnični zgodbi:

Osemindvajsetletni študent ima zaradi alkoholizma opravljene le izpite iz prvih letnikov. Če ne bi pil, bi bil že nekaj let z diplomo v službi. Če nam bo uspelo, da si bo med zdravljenjem pridobil delovne navade, bo potreboval deset let do popolne poklicne rehabilitacije, kajti dospeti mora tja, kjer bi bil, če bi pridno delal, ne pa pil.

In primer za družbeno rehabilitacijo. Mož je bil ugleden strokovnjak in družbenopolitični delavec. Zaradi alkoholizma so ga izključili iz Zveze komunistov. Naposled je ostal brez službe. Zapravil si je ves ugled. Doma so ga odpisali. Minilo bo več let vsestranskih prizadevanj, da se bo vrnil vsaj na tisto raven, na kateri je bil, preden se je vdal alkoholu.

Osebnostna rehabilitacija je pogoj za družinsko, obe pa za poklicno in družbeno rehabilitacijo. Vse je prepleteno in medsebojno pogojeno.

Nakazani aspekti rehabilitacijskih prizadevanj pričajo, da morajo pri tem delu sodelovati poleg medicine (ki ima svoj pomen v glavnem v začetku zdravljenja) še socialna služba, družbene organizacije, kadroviki itd. Popolna rehabilitacija je možna seveda samo pri tistih alkoholikih, ki so prišli dovolj zgodaj na zdravljenje. Če pridejo prepozno, ko so že precej telesno in duševno prizadeti, ni v njih več moči za velikanski zagon, ki ga imenujemo rehabilitacija.

KAJ NI ZDRAVLJENJE ALKOHOLIZMA?

V tej zvezi lahko opredelimo tiste postopke, ki ne predstavljajo pravega zdravljenja alkoholizma, to so, denimo:

— Predpisovanje in jemanje različnih pomiril, razen morda v prvih dneh pravega zdravljenja, ko začne alkoholik abstinirati (če je bil tudi telesno odvisen od alkohola), kajti pomirila onemogočajo doživljanje stiske ob soočanju z resnico posledice alkoholizma. Poleg tega pomirila znižujejo človekovo življenjsko silo. Uživanje pomiril je zamenjava ene vrste omamljanja z drugo. Nekateri alkoholiki res lahko pod vplivom pomiril krajši čas abstinirajo tudi brez pravega zdravljenja, kar zdravnik (in okolje) pripelje v tragično zmoto, ker sodijo, da alkoholik res abstinira, in da se tudi zdravi. Življenje vedno neusmiljeno razkrije zmoto na način, da se alkoholik »naveliča« omame samo s pomirili in spet seže po alkoholu. Nove izkušnje omame s pomirili pa ponavadi »ustvarjalno« porabi tako, da poskuša s kombinacijami pomirila in alkohola. Obogaten z omenjenimi izkušnjami se alkoholik dopoldne »opija« s sredstvi proti bolečinam in pomirili, bližnji se čudijo, kako da se pijansko obnaša, ko vendar vedo, da še ni nič pil, popoldne pa doda potrebno količino alkohola. Tako alkoholik dospe do nove kvalitete — kombinirane, iatrogene — v zvezi z zdravljenjem nastale odvisnosti. Poslej bo še hitreje propadal.

— Še vedno srečujemo odpustnice iz psihiatričnih oddelkov (kjer oskrbujejo tudi alkoholike), na katerih v rubriki »zdravljenje« piše: »prepoved uživanja alkohola« ali »priporočamo absolutno abstinenco« itd. Prepoved uživanja alkohola (brez drugih — že opisanih — socioterapevtskih ukrepov) je morda smiseln preventivni ukrep za otroke, s samim zdravljenjem pa nima nobene zveze.

— Individualno ukvarjanje z alkoholikom je lahko koristen postopek v obdobju priprav na zdravljenje, daje pa zelo malo upanja na uspeh pri zdravljenju in prevzgoji osebnosti. Iz izkušenj vemo, da celo zrel oče ne more sam vzgojiti in prevzgojiti svojega petnajstletnega sina, ki je zašel na stranpota. Kako naj potem mlad zdravnik (psihiater, psiholog, socialni delavec itd.) brez življenjskih izkušenj, v individualnem postopku uredi 45 let starega alkoholika, »ki je že pravi mojster v svojih manipulacijah«»

Poleg družine ter delovne, šolske, politične in drugačne skupine ima samo še terapevtska skupina tisto moč, ki posameznika pripravi do odločitve in akcije, da spreminja lastno osebnost.

— Obravnava samega alkoholika, brez zdravljenja vse družine (vsaj neposredne vključitve v zdravljenje ključnega družinskega člana) ter ustreznih posegov v delovni skupini, je lahko marsikaj, nikakor pa ni zdravljenje alkoholizma.

SLABI REZULTATI ZDRAVLJENJA V BOLNIŠNICAH

Med zdravljenjem se mora alkoholik prevzgojiti in se v tolikšni meri aktivirati, da bo v nekaj letih nadomestil zamujeno na vseh področjih človekovega udejstvovanja. To pomeni, da bi moral biti alkoholik v bolnišnici smiselno aktiven vsaj 10 do 12 ur na dan. Najmanj tolikšno stopnjo aktivnosti terja od človeka današnji tempo življenja (redna služba, nadure, dopolnilno izobraževanje, kultura, družbenopolitično udejstvovanje itd.). Tako moški, medtem ko zaposlene ženske, ki so tudi gospodinje in matere, delajo še vsaj kakšni dve uri več. Če alkoholik v psihiatrični bolnišnici leži, počiva, igra šah in karte, bere kriminalke in se dolgočasi, je razumljivo, da se ne more zdraviti. Da pa bi ustvarili vsaj videz zdravljenja, »morajo« alkoholiki dobivati tudi kakšna zdravila. In kaj naj bi v tradicionalni psihiatriji dobili drugega kot pomirila. Ta zdravila torej pomirjajo — podobno kot alkohol. Preženejo občutke krivde in tesnobo in zato nekatera med njimi imenujemo »pilule sreče«. Alkoholik pa je do trenutka zdravljenja tako ali drugače z alkoholom »pomirjal« svojo »živčnost«. Kadar ga je zaradi občutkov krivde morda le malo zaskrbelo, je popil še kakšen kozarček, ki ga je popeljal v »blažen alkoholni opoj«. Kot se ne more alkoholik zdraviti, dokler pije, se tudi med zdravljenjem smiselno ne odziva, dokler jemlje pomirila. Torej pomirila (kot smo že zapisali) onemogočajo zdravljenje iz preprostega razloga, ker odstranjujejo možnost doživljanja prave notranje stiske. Brez ustreznih — tudi bolečih izkušenj — pa se ljudje ne odločimo za spreminjanje neustreznih vzorcev vedenja. Zdravljenca na primeren način soočimo z njegovo dejansko situacijo, predvsem pa s tem, kako so žena in otroci doživljali njegovo alkoholično vedenje. Pomirila so samo izjemoma potrebna le nekaj dni po streznitvi, da alkoholik laže prebrodi abstinenčne težave, pozneje pa samo v napoto.

Celodnevno, smiselno aktivnost zdravljencev pri nas zaradi različnih razlogov zelo težko organiziramo. Če pa programa zdravljenja ne izvajamo zelo angažirano, se bolnišnica za zdravljenje alkoholikov sprevrže v ustanovo za vzdrževanje in negovanje lagodnosti in parazitizma alkoholikov. In marsikje se prav to dogaja. Če temu dodamo še to, da v slabo organiziranih zavodih še pijejo, potem zlahka razumemo, da alkoholiki kmalu po odpustu »recidivirajo« — oziroma kar naprej pijejo.

Pri današnjem znanju o alkoholizmu se to ne bi smelo več dogajati!

BOLNIKA NAVAJAJO, DA POZABI NA DELO

Poznamo še precej drugih okoliščin, ki ovirajo pravo zdravljenje alkoholikov v bolnišnici. Bolnik je izoliran iz svojega družinskega in delovnega okolja, odvadi se živeti v realnem okolju, odvadi se delati. Tako se še poglablja odtujevanje njegovemu človeškemu bistvu. Če med bivanjem alkoholika v bolnišnici intenzivno skupinsko ne obravnavamo njegove družine (pa tudi delovne skupine), se iz bolnišnice vrne v tuje, nerazumevajoče in (neredko tudi upravičeno) sovražno okolje. Rezultat vsega tega je ponovno alkoholno drogiranje in propad. Izredno redki so nekdanji alkoholiki, ki so se zdravili v tradicionalni psihiatrični bolnišnici, denimo pred desetimi leti in še danes abstinirajo. To pomeni, da je velika večina alkoholikov, ki so se nekoč zdravili v psihiatričnih bolnišnicah, pomrla ali pa propada zaradi alkoholizma.

V letih 1971—1973 smo v nekdanjem Centru za zdravljenje in preprečevanje alkoholizma organizirali zelo intenzivno resocializacijo alkoholikov na osnovi izkušenj A. S. Makarenka in ob upoštevanju načel Hudolinovega sistema zdravljenja alkoholikov ter marksistične teorije o človekovi odtujitvi. V treh letih smo s pomočjo sodelavcev po vsej Sloveniji ustanovili blizu sto klubov in skupin zdravljenih alkoholikov. Ob znanih dogodkih v Škofljici v začetku leta 1974 pa je intenzivno delo za družbeno rehabilitacijo alkoholikov nasilno prekinila tradicionalna psihiatrija. Ti dogodki pa so imeli tudi pozitivno posledico: prisilili so nas, da smo razvili in podrobno opisali skupinsko družinsko zdravljenje alkoholikov v ambulanti.

PRIHODNJIČ: »SAM BI SE RAD ZDRAVIL — DOMA!«

IZ ŽIVLJENJA V JLA

Oči našega neba

Nekaj ur na vojaškem letališču ● Tudi Milutin Milosavljević je eden tistih, ki živijo v senci kril in pogumnih letalcev, čeprav vsak polet preživljajo in po svoje doživljajo le na zemlji

OČI NAŠEGA NEBA

Poveljniški stolp, vzletne in pristajalne steze, radarji in rjovenje reaktivcev. Vrvež. Takšna je vsakdanja podoba vojaškega letališča, kjer se urijo varuhi našega neba, pripadniki vojnega letalstva in protizračne obrambe.

Ljudje se pogovarjajo in sporazumevajo le z rokami, ker peklenskega grmenja letalskih strojev človeški glas ne more premagati.

Na letališču je včasih vroče, včasih mrzlo. Življenje tukajšnjih ljudi pa gre svojo pot. S pripadniki zemeljske operative, točneje z mehaniki, sedimo in se pogovarjamo. Čeprav govorimo o nepomembnih rečeh, se njihove oči zdaj pa zdaj usmerijo proti nebu. Videti je, da jim ni vseeno, kaj se dogaja v zraku. Vsak polet je tudi njihova skrb. In ko letalo pristane, se takoj zberejo okrog njega. Najprej se pomenijo s pilotom, potem pa se začne delo, ki bi mu lahko rekli pregled in priprava letala za naslednji polet, točneje, ponovna priprava kovinske ptice za opravljanje novih bojnih nalog. Da, točno, tako je, saj vsako križarjenje po nebu pomeni ne samo bojno urjenje, ampak tudi varovanje našega zračnega prostora, kar je pravzaprav uresničevanje zasnove naše splošne ljudske obrambe. Če k tej in taki budnosti na nebu dodamo še nenehna prizadevanja tistih, ki jih na letališču videti — imenujejo pa se člani službe zračnega obveščanja in vodenja — je povsem točna trditev, da je položaj na našem nebu stalno v rokah njegovih čuvarjev.

V BOJU PROTI RAKU

NOVOLETNA VOŠČILA ZA BOJ PROTI RAKU

POZIV DELOVNIM SKUPNOSTIM!

Že več let prispevajo delovne skupnosti za boj proti raku del sredstev, ki bi jih sicer porabile za novoletne čestitke. Taka voščila smo objavljali v časopisih na vidnem mestu. Zbiramo jih tudi letos in jih bomo po vaši odločitvi objavili v Delu, Dnevniku ali v Delavski enotnosti. Najmanjši znesek za eno objavo v enem časopisu je 1.000,00 din. Vaša naročila pričakujemo do srede, dne 15. decembra 1976. leta.

Že vnaprej najlepša hvala!

DRUŠTVO SRS ZA BOJ PROTI RAKU 61001 LJUBLJANA, pp 591, Komenskega 4 telefon: 322-861, 322-862

Cenjene stranke obveščamo, da prodajalna ČZP Delavska enotnost na Tavčarjevi 5 v Ljubljani posluje od 7.30 do 14.30, ob sobotah pa od 8. do 13. ure.
Zaradi preusmeritve prodajalne razprodajamo po ugodnih cenah kristal, keramiko in druge izdelke.
Mimo tega lahko v prodajalni naročite okvirjanje slik ter priložnostna darila. Posebej opozarjamo na monografijo »Ljubljana«, ki je pravkar izšla.

MILUTIN MILOSAVLJEVIĆ – pred vsakim poletom natančen pregled orožja na letalu. Očesu mladega strokovnjaka ne more uiti niti najmanjša napaka. Foto: B. J.

»PREGLEDUJEM OROŽJE!«

Spet je pristala skupina letal. Eden od sobesednikov, mladenič v temnomodri delovni obleki, je zgrabil zabojček z orodjem in pohitel proti še vročemu reaktivcu.

— Pregledujem in preverjam orožje, je dejal in se lotil odvijača in ključev. Danes namreč naši piloti streljajo na cilje v zraku s pomočjo foto-kino mitraljeza, torej s pomočjo v letalo vgrajeno kino-kamere dobimo na filmu podatke o strelskih uspehih sleherega posameznika.

— In kakšen je pravzaprav vaš poklic, sem vprašal visokega črnolasega fanta.

— Jaz sem aktivni vojaški starešina, nižji častnik Milutin Milosavljević, sicer pa sem tehnik. Moja specialnost je orožje letala.

Na to letališče je Milutin prišel službovat pred dvema letoma. Pred tem je končal štiriletno letalsko srednjo tehnično šolo. Star je šele enaindvajset let, kot zelo pridnega in vestnega delavca pa so ga letos sprejeli v zvezo komunistov. Milutin je eden tistih, ki živijo v senci kril in pogumnih pilotov, pa čeprav vsak polet preživljajo in seveda na svoj način doživljajo le na zemlji.

ZAKAJ SE JE ODLOČIL ZA TA POKLIC?

Pa sem ga vendarle znova vprašal, zakaj se je odločil za ta poklic.

— Še kot otrok sem vzljubil letala. Pozneje, ob koncu osemletke, so nam predavatelji veliko govorili o naši armadi, o mornarici in letalstvu. In ko je bilo šole konec, sem se prijavil na razpis. Sprejeli so me in sem odšel v vojaško šolo.

Nikar ne mislite, da je bil Milutin slab dijak. Tudi možnosti za gimnazijo in za študij je imel, saj sta oba starša zaposlena. Toda želja po letalih je bil močnejša. In zakaj se ni odločil za letalca? Zakaj, ko vemo, da je križarjenje po nebu sen prenekaterega mladega človeka. In kaj je Milutin? Preprosto povedano — ta fant je delavec, strokovnjak s srednješolsko izobrazbo. S svojim poklicem je zelo zadovoljen predvsem zaradi tega, ker opravlja tako odgovorno in zahtevno nalogo.

— Veste, — je povedal s ponosom, letalo z orožjem, ki ni v redu, je podobno človeku z zvezanimi rokami. Če odpove kakšna merilna naprava, to še ni tako hudo, z orožjem pa se kaj takega ne sme zgoditi. Po drugi plati se tudi pilot drugače počuti, ko ve, da so njegovi mitraljezi brezhibni in da ga ne bodo razočarali, naj že gre za spopad v zraku ali pa za napad na objekte in položaje na kopnem.

Tako je povedal Milutin in pripomnil, da mu v vojski nudijo ugodne možnosti za napredovanje, kar bo vsekakor izkoristil. Saj tudi mora, če hoče stopati vštric z nenehnim razvojem in napredkom našega letalstva.

— To je pravzaprav moja življenjska naloga, — je sklenil zgodbico o sebi. In spet je pogledal v nebo . . .

BRANKO JAKOVLJEVIČ

tudi letos
knjiga leta

slovenski almanah'77

nova vsebina!
boljši papir!
primernejši format!

ne zamudite knjige,
ki jo boste
v prihodnjem
letu prav gotovo
največkrat
vzeli s knjižne police!

popolne
novosti v vsebini:

medicina za vsakogar
kronologija leta 1976 v slikah
kronologija NOB v Sloveniji
priročnik za planince z vsemi kočami v Sloveniji
sto slovenskih narodnih pesmi
knjiga rekordov z zanimivostmi iz slovenije in ostale jugoslavije
zgodba o največjem dejanju pripadnikov VOS
77 anekdot o znanih slovencih in ostalih jugoslovanih
kitajski test — razkrivaj samega sebe
30 strani razpredelnic — pet tisočletij svetovne zgodovine
rezultati z zimskih in poletnih olimpijskih iger 1976

Naročila sprejema ČGP DELO—TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4

MORALA NEKE NEMORALE

Danes bržčas ni odraslega Slovenca, ki ne bi trepetal za usodo ljudi v Posočju, za žrtve dveh potresov. Bolj ko se približuje zima, večji so napori graditeljev, da bi ljudem Posočja zgradili topla ognjišča. Zato je tudi razumljivo veselje vseh, če prizadeta družina že danes dobi ključ novega doma, ki ga je pričakovala šele jutri.

To veselje je podobno tistemu pred dobrima dvema letoma na Kozjanskem, kjer se je bil po potresu podoben, čeprav nekoliko manj oster boj. Tudi takrat se je vznemirila vsa Slovenija, da bi prizadetim čim hitreje pomagali. Delavci so prav tako ostajali za stroji čez praznik ali prosto soboto, da bi s tako ustvarjenim dinarjem pomagali graditi nova ognjišča.

Katastrofalna potresa, ki sta prizadela letos Posočje, sta upravičeno nekoliko odrinila težave Kozjancev tudi zato, ker bi javnost ob vseh žrtvah in naporih upravičeno pričakovala, da so problemi Kozjancev v glavnem — rešeni. Tudi po obljubah bi se lahko odločili za tako mnenje.

Ne gre zanikati, da je bilo po potresu na Kozjanskem mnogo storjenega, vendar se je v času, ko so bile oči slovenske javnosti uprte v Posočje, v Šentjurju pripetil dogodek, ki mora sprožiti temeljito obsodbo malomarnosti, neodgovornosti in politične nezrelosti krivcev. Celjsko gradbeno podjetje Ingrad, ki je v glavnem izvajalec gradbenih del stanovanjske in druge gradnje v Šentjurju, je za potrebe ob potresu prizadetih in drugih, v solidarnost vključenih delavskih družin, gradilo med drugim tudi dva stanovanjska bloka. Prvega v Šentjurju in drugega v Gorici pri Slivnici. Gre za 45 stanovanj, katerih stanovalci bi naj že pred tremi meseci dobili tople domove. Gre za 21 v potresu prizadetih družin, 14 družin, ki bi naj končno dobile stanovanje s pomočjo solidarnosti, ter za 10 delavskih družin, ki bi dobile stanovanja od svojih delovnih kolektivov ali ustanov.

Ingrad je začel graditi in že pred tremi meseci tudi dogradil oba omenjena bloka. Toda ob prevzemu so nenadoma ugotovili, da tega ni možno opraviti, ker gre za številne pomanjkljivosti. Od pomanjkljive tehnične dokumentacije, različnih za gradnjo nujnih dovoljenj, do napak zavoljo površnosti in neodgovornosti.

Danes, nekaj manj kot tri mesece potem, ko bi naj srečni stanovalci že bivali v novih, toplih in lepih domovih, nihče ne ve povedati, zakaj 45 družin še vedno čaka na ključe, čeprav bloka že dolgo stojita. Kot je ob takih primerih že skoraj pravilo, je neuradno možno slišati različna mnenja in obrazložitve. Uradno in javno o problemu niti v Šentjurju niti v Celju ni dosti odmevnosti, kaj šele kritike.

Če pustimo vnemar »zamrznjen« denar, ki je zazidan v omenjena bloka in da se dotaknemo samo človeške plati tega problema, je prav neverjetno, da danes, v času stabilizacijskih ukrepov, v dobi, ko se vsi maksimalno vključujemo v skrb za delovnega človeka, nikogar ne gane usoda teh 45 družin, ki žive, kakor pač in kjer žive, ki ne vedo ne kod ne kam, ko je zima že dodobra zakoračila tudi v šentjurske domove.

Kaže, da je od obljubljenega in plačanega ključa pa do ure in ure trajajočih sestankov ali na tone popisanih zamegljenih poročil, dolg korak. Tolikšen, da ne seže v prakso, v moralo in odgovornost odgovornih, ki ne bodo in ne stanujejo v razrušenih domovih in ne čakajo na ključ solidarnostnega stanovanja.

J. SEVER

SAMOUPRAVNO ZDRUŽEVANJE SREDSTEV DELOVNIH ORGANIZACIJ ZA NOVOLETNO PRAZNOVANJE OTROK

Razlike zastrupljajo

Sindikati in druge družbenopolitične organizacije v občinah so bili letos pobudniki oblikovanja skladov za financiranje novoletnega praznovanja otrok v krajevnih skupnostih ● Le v Ljubljani delovne organizacije niso sprejele priporočil mestnega sindikalnega sveta

Tako kot vsako leto so tudi letos domala po vsej Sloveniji v polnem razmahu priprave na novoletno praznovanje in prihod dedka Mraza. V želji, da bi vsem otrokom omogočili, če ne enake, pa vsaj podobne možnosti za doživljanje pravljičnih novoletnih dni, si letos družbenopolitične organizacije in društva, zlasti sindikati, SZDL in društva prijateljev mladine prizadevajo pripraviti praznovanje tako, da bo prispevalo k vzgojnemu oblikovanju in razvedrilu najmlajših.

»Predsedstvo zveze prijateljev mladine Slovenije je že pred časom sprejelo stališča o pomenu in organizaciji novoletnega praznovanja in dedka Mraza z namenom, da bi praznovanja v republiki dobila tisto vsebino, ki je primerna času, ki bi krepila in plemenitila ustvarjalni, domišljijski svet otrok ter z različnimi oblikami zdravega razvedrila opravila svoje vzgojno poslanstvo,« nam je v pogovoru dejal Stane Štemberger, sekretar ZPM Slovenije. »Poleg tega, da smo predlagali, naj bi za vse predšolske otroke pripravili novoletna praznovanja, združena s prihodom dedka Mraza v sleherni krajevni skupnosti, smo vsem občinam v republiki poslali priporočilo, naj že v jesenskih mesecih imenujejo posebne koordinacijske odbore. Sestavljali naj bi jih predstavniki TOZD in drugih organizacij, društev in krajevnih skupnosti. Predvsem smo želeli na samoupravnih osnovah zbrati potrebna sredstva za obdaritev otrok in za nabavo kolektivnih daril, ki bi jih ob praznovanju novoletne jelke namenili vzgojnovarstvenim zavodom, šolam in drugim otroškim ustanovam. Delovne organizacije naj bi sredstva, ki jih namenjajo za darila otrokom svojih delavcev, prispevala v skupne sklade koordinacijskih odborov pri krajevnih skupnostih.«

Doslej so v številnih slovenskih občinah organizacije združenega dela že združile sredstva za novoletno praznovanje in obdaritev otrok.

»Prednjačijo občine Celje, Maribor, Murska Sobota, Kranj, Radovljica,« nadaljuje Stane Štemberger, »Tolmin, Koper, Tržič, Sevnica, Krško, Brežice, Trbovlje in nekatere druge. Predvsem bi želel omeniti zgleden celjski primer. Po skupni akciji občinske konference SZDL, komiteja občinske konference ZKS, občinskega sindikalnega sveta in občinske zveze prijateljev mladine je lani dedek Mraz prvič obiskal vse najmlajše v krajevnih skupnostih, vzgojnovarstvenih ustanovah in v šolah. Prvič se je tudi zgodilo, da je vse otroke obdaril z enakimi darili. Tako je do polne veljave prišla želja, da ne delamo več razlik med otroci staršev, ki so zaposleni v bogatejših delovnih okoljih in tistimi, kjer teže namenjajo sredstva za obdaritev otrok.

»S podpisom območnega družbenega dogovora so se Celjani sporazumeli, da bodo letos in v bodoče delovne organizacije za organizacijo novoletnega praznovanja in obdaritve otrok združevala sredstva pri občinski zvezi prijateljev mladine. Tako ne bodo pripravili ločenih obdaritev otrok in prireditev v delovnih skupnostih, organizacijah združenega dela in drugod.

Za razliko od večine občin je, kot kaže, poziv Mestnega sindikalnega sveta Ljubljane v zvezi z novoletnim praznovanjem in obdaritvijo otrok naletel na gluha ušesa. V številnih osnovnih sindikalnih organizacijah predloga o enotnem praznovanju dedka Mraza in obdaritvi otrok očitno niso mogli ali pa niso hoteli razumeti. Pa kaj bi sploh govorili o tem, saj se je po ljubljanskih občinah zadnja leta razpaslo pravcato »tekmovanje« med delovnimi kolektivi, kdo bo pripravil za otroke svojih delavcev lepša in bolj razkošna darila.

Toda ali so se vodilni v tej ali oni TOZD, kjer ob prehodu iz starega v novo leto delijo otrokom razkošna darila, že kdaj zamislili nad tem, komu pravzaprav namenjajo darila, komu podarjajo drage igrače, smučarsko opremo in podobne stvari. Ali jih mar namenjajo otrokom ali jih podarjajo sami sebi? Morda ne vedo tega, da je otrok, ki ima doma vse, kar si zaželi, najbolj srečen tedaj, ko dobi darilo od dedka Mraza, čeprav je malce manj razkošno!

novice iz organizacij

VIATOR, LJUBLJANA

Urejanje odnosov

Na zadnjem sestanku osnovne organizacije sindikata TOZD Mestni potniški promet so delavci izrazili nezadovoljstvo nad delom družbenopolitičnih organizacij. Hkrati so kritizirali tudi neustrezno in nepravočasno obveščenost. Zlasti ostro pa so na sestanku obravnavali medsebojne odnose med delavci na vodstvenih in vodilnih mestih, dokaj kritično pa so spregovorili tudi o neustrezni kadrovski politiki v temeljni organizaciji.

Govorili so tudi o sporih med prometno operativo in vozniki mestnega potniškega prometa. Zato so delavci na sestanku osnovne sindikalne organizacije zahtevali, naj bi ta nesoglasja čimprej odpravili, obenem pa ugotavili vzroke težav. Na osnovi razprave so OOS, družbenopolitične organizacije in samoupravni organi sprejeli več sklepov, ki zadevajo vse delavce, predvsem pa vodstvo TOZD Mestni potniški promet. Zlasti od slednjega zahtevajo, da čimprej odpravi ugotovljene pomanjkljivosti.

ISKRA, ELEKTROMEHANIKA KRANJ

Festival amaterskega filma

V počastitev dneva republike in 30-letnice Iskre so člani foto-kino sekcije Iskra-Elektromehanika, ki deluje v okviru foto-kino kluba Janez Puhar, pred dnevi pripravili že tretji Iskrin festival amaterskega filma. Od ustanovitve dalje je foto-kino sekcija Iskra-Elektromehanika, ki je letošnji festival pripravila skupno s komisijo za kulturo pri osnovni sindikalni organizaciji, uspešno opravljala svoje poslanstvo. Organizirala je več predavanj in klubskih večerov za izobraževanje svojih članov, sodelovala pa je tudi pri drugih kulturnih prireditvah, ki jih je pripravila delovna organizacija Iskra-Elektomehanika. Sicer pa skušajo člani sekcije pri svojem delu zbrati čim več slikovnega gradiva o pomembnih dogodkih v tovarni in zunaj. V kratkem obdobju svojega delovanja je sekcija pripravila tri samostojne razstave, več tečajev iz osnov fotografije in filma, pred dnevi pa že tretji festival amaterskega filma. Pohvalno je tudi sodelovanje članov sekcije s komisijo za kulturo pri osnovni organizaciji sindikata Iskra-Elektromehanika, ki je v zadnjih letih vsestransko pomagala filmskim amaterjem v svoji delovni organizaciji.

INLES, RIBNICA

LETOVANJA DELAVCEV

Delavci ribniškega Inlesa so že večkrat zahtevali od vodstva podjetja in sindikalne organizacije, da po dolgih letih odlašanja uredita problem letnega oddiha zaposlenih. Kot kaže, bodo njihove prošnje slednjič uresničene. Delovna skupnost Inlesa se je namreč odločila, da bo v Malem Lošinju zgradila počitniški dom. Objekt bo imel 50 ležišč, kuhinjo, poleg doma pa bo še kakih 3000 kvadratnih metrov uporabne površine, na kateri nameravajo postaviti več šotorov in stanovanjskih prikolic. Nakup objekta in zemljišča je ribniške lesarje veljal 500.000 dinarjev, vendar bodo morali za dokončno ureditev doma primakniti še nekaj denarja.

PLANIKA, KRANJ

JUBILEJNE NAGRADE

Pred dnevi so na slavnostni seji delavskega sveta in sindikalne organizacije Planike že četrtič podelili jubilejne nagrade tistim delavcem, ki so že 20 let zvesti svoji delovni organizaciji. Letos je nagrade prejelo 67 delavcev. Predsednik delavskega sveta se jim je v krajšem nagovoru zahvalil za dolgoletno delo ter za njihov prispevek pri razvoju kombinata.

CELICA POD DROBNOGLEDOM

Pogum in znanje

Kaj vse so že storili in kaj vse še nameravajo narediti v Veleželeznini Merkur v Kranju, da bi samouprava postala njihova samoupravna praksa

Te dni praznujejo v Merkurju osemdesetletnico svojega podjetja. Toliko let je namreč minilo od tedaj, ko je celjski kapitalist Majdič odprl v Kranju podružnico svoje celjske trgovine z železnino.

Pred tridesetimi leti, 6. decembra 1946, pa je ta trgovina postala naša.

»Po mojem mnenju je to rojstni dan našega podjetja,« pripoveduje Jaka Kolenc, dosedanji glavni direktor, ki je v začetku letošnjega decembra odšel v pokoj. Takoj ob nacionalizaciji so ga imenovali za delegata (tako smo takrat rekli direktorjem) in tri desetletja je ostal na tem položaju.

V Merkurju je bilo v tistih dneh ob nacionalizaciji kakih 30 delavcev, zdaj pa jih je 850.

»V tistem času so nekateri ljudje napovedali, da delavci ne bomo znali gospodariti,« je razlagal Jaka Kolenc. »Ob tem našem prazniku se spominjamo tudi tega, kako skromni so bili naši začetki in v kakšnih težavnih razmerah smo delali. V provizoričnih in slabo urejenih skladiščih in prodajalnah. Največ dela smo opravili na prostem, v nezakurjenih in neurejenih prostorih. Zdaj je vse drugače. Delo je postalo lažje, večina naših skladišč in prodajaln je ogrevanih in dokazali smo, da znamo gospodariti.«

Ko je Jaka Kolenc tistega dne pred tridesetimi leti postal delegat, so z njim prišli v Merkur, da bi nacionalizirali podjetje, tudi zastopniki delavcev kranjskih tovarn, torej potrošniki in že takrat so stkali tesne vezi med trgovci in potrošniki, ki so v kasnejših letih obrodile kopičo sadov.

Pa ni bilo lahko.

Ob sedemdesetletnici njihovega podjetja je glavni direktor v »Merkurjevih novicah« zapisal:

»Trgovina precej let ni uživala statusa akumulativne gospodarske panoge. V zadnjem času so se tudi na tem področju pojmi razčistili, tako da mora tudi trgovina skrbeti za svojo reprodukcijo. Nismo še povsem zadovoljni, kajti še vedno nimamo možnosti, da bi v celoti sami oblikovali zaloge in asortiman blaga, ki ga današnji čas zahteva od trgovine; nismo se še organizirali tako, da bi bili dobri posredovalci med proizvajalci in potrošniki.«

Imajo pa na tem področju obilo izkušenj.

Jože Poljak, direktor splošnega sektorja in sekretar podjetja, je za naš razgovor ob letošnjem prazniku Merkurja pripravil obilo gradiva in v njem je med drugim rečeno:

»Pomembne spremembe v razvoju naše družbe v zadnjih nekaj letih, predvsem pa jasno začrtana smer neposrednega upravljanja, so vtkane tudi v delo in življenje Merkurja. Ustavni amandmaji, zlasti pa še nova ustava in nedavno sprejeti zakon o združenem delu, ki naj bi na področju upravljanja družbenih sredstev, zlasti pa pri oblikovanju in razporejanju dohodka zagotovil delavsko veljavo, terjajo neposredno odločanje delavcev. To pa je narekovalo tudi naši delovni organizaciji, da se ustrezno organizira in da bi samoupravljavci v njej lahko uresničevali svoje pravice in dolžnosti.«

KO SO LJUDJE ZAČELI RAZMIŠLJATI O SVOJIH PRAVICAH IN SO MORALI ODLOČATI, SO POSTALI SAMOUPRAVLJAVCI

V takih razmerah se je tudi njihov sindikat vedno bolj uveljavljal kot organizacija delavcev.

Marjan Jenko je v Merkurju predsednik konference sindikata.

O dejavnosti delavske organizacije, ki ji predseduje že dobri dve leti, pripoveduje:

»Mi smo že takoj po razpravi o delavskih amandmajih in o novi ustavi ustanovili tri temeljne organizacije, obenem pa oblikovali sedem osnovnih organizacij sindikata; v vseh temeljnih organizacijah (v prodaji na drobno in na debelo in v trgovskih storitvah) pa še v trgovinah v Kranju, Ljubljani, Škofji Loki in v Radovljici ter v delovni skupnosti skupnih služb. Morebiti je ta naša zdajšnja sindikalna organizacija zametek bodoče samoupravne organiziranosti podjetja. Ustanovili smo tudi 35 sindikalnih skupin, ki pa v glavnem še ne delajo. Predvsem sklicujejo v teh skupinah vsak mesec nekakšne informativne sestanke, na katerih poslovodje ali drugi vodilni ljudje govore delavcem o poslovnih uspehih in težavah. Tamkaj le redkokdaj sprejemajo stališča, ki bi jih potlej njihovi delegati ali člani delavskih svetov in drugih samoupravnih organov uveljavljali na sestankih njihovih vodstev.«

Res pa je tudi, da v Merkurju dela v sindikatu kakih 90 delegatov, v drugih družbenopolitičnih in samoupravnih organih pa več kot 80. Vsi seveda niso enako prizadevni. So pa v podjetju zagotovili možnost šolanja slehernemu delavcu, ki se želi strokovno in politično izobraževati.

»ČE VEŠ, ZA KAJ GRE, ZNAŠ UVELJAVITI SVOJ SAMOUPRAVNI PRAV«

Na sestanku, ki so ga sklicali, da bi ob svoji osemdesetletnici povedali novinarju, kaj vse so že postorili in kaj še nameravajo narediti, da bi vsem delavcem zagotovili pravo samoupravo, so dokaj samokritično ugotavljali:

»Imamo premalo članov zveze komunistov, torej ljudi, ki bi v sindikalnih skupinah spodbujali in usmerjali razpravo pri oblikovanju stališč.«

Marko Gostiša, sekretar zveze komunistov, je pripovedoval:

»V minulih dveh letih smo se tako organizirali, da je samoupravljanje postalo naša glavna skrb. Res pa je, da nas je premalo (med mladimi je v partiji komaj 11 ljudi) in da naš vpliv sega predvsem do vodstev, medtem ko v delavski bazi, kjer bi morali predvsem delovati, ni dovolj čutiti dejavnosti partije.«

KAJ NAMERAVAJO ŠE STORITI, DA BI DELAVCE SPODBUJALI K BOLJŠI SAMOUPRAVI

V teh tridesetih letih, odkar so se »na novo rodili«, kot je dejal prvi delegat in dozdajšnji direktor, »je Merkur kljub številnim težavam, s katerimi se je ubadala vsa naša trgovina, postal ugledna in solidna trgovska delovna organizacija doma in tudi v tujini.«

Hkrati s krepitvijo samouprave pa zdaj skušajo tudi na novo urediti delitev osebnih dohodkov, in sicer tako, da bi boljše delo delavca bilo tudi bolje plačano. Enako velja za tisti del osebnega dohodka, ki je odvisen od gospodarskega uspeha prodajalne ali temeljne organizacije; ta del zaslužka je zdaj namreč tako majhen, da bolj malo spodbuja težnje za boljšim gospodarjenjem.

In spet so govorili o izobraževanju.

Številni njihovi delavci obiskujejo partijske in samoupravne šole, tečaje in seminarje; v višjih, visokih, srednjih, poslovodskih in trgovskih šolah študira letos 58 delavcev Merkurja, 19 ljudem pa dajejo štipendije.

Stanovanjskih problemov skorajda nimajo. V minulih petih letih so 306 prosilcem odobrili 7 milijonov dinarjev posojil za gradnjo stanovanj, 42 njihovih delavcev pa se je vselilo v družbena stanovanja. Socialno ogroženim so kupili ozimnico, imajo 13 avtomobilskih prikolic, v katerih je letovalo 90 članov kolektiva, sodelovali bodo pri gradnji počitniškega doma v Medulinu, dokaj dobro so uredili športno in kulturno dejavnost.

»Doslej nam v sindikatu še nikoli ni primanjkovalo denarja za naše delo,« je dejal Marjan Jenko, predsednik konference osnovnih sindikalnih organizacij, »potrebovali pa bi več delavskega poguma in samoupravnega znanja, da bi vse naloge, ki jih terjata od nas ustava in zakon o združenem delu, tudi uresničili.«

JANEZ VOLJČ

Na zalogi imamo značke Zveze sindikatov Jugoslavije po ceni 15 dinarjev. Naročila sprejema: ČZP Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4-II.

NAŠI PRIJATELJI

PETER RUTAR — LJUBLJANA

Veliko, a še premalo!

"Lahko bi dejal, da naš časopis prebiram od njegovega začetka, meni je vedno pomenil možnost in pobudo za boljše in bolj učinkovito sindikalno delo. Priznati moram, da je bilo vsa ta leta v njem zaznati vse plime in oseke našega družbenega delovanja."

Tako pripoveduje Peter Rutar iz Ljubljane, eden naših najstarejših naročnikov, delavec, ki v zadnjih sedmih letih, odkar je upokojen kljub bolezni še ni nehal delati; sedaj je delegat v samoupravni interesni skupnosti socialnega skrbstva občine Ljubljana – Center ter aktivni član občnega društva in republiške zveze invalidov.

„Berem Delavsko enotnost kot nekoč, ko sem še delal v sindikatih, Kot nekoč tudi danes najdem v časniku pobude za dobro delo organiziranih delavcev. V Ljubljani poznam mnoga podjetja, v katerih v prvih povojnih letih skoraj ni bilo človeka, ki ne bi dobival Delavske enotnosti. V teh delovnih organizacijah je bil sindikat dejansko last delavcev in ljudje so dobro vedeli, za kaj potrebujejo svojo organizacijo."

Potem nadaljuje:

„Delavska enostnost danes ni več samo informator, kot je bila pred leti, marveč z objektivno in konstruktivno kritiko, ki pa je je še vedno premalo, posega v domala vsa družbenopolitična dogajanja pri nas in v svetu. Tako je treba nadaljevati, vztrajajte pri tem, kar gradite, saj z novo vsebinsko zasnovo resnično prihajate čedalje bliže delavcu, tistemu, ki mu je list namenjen in ki ga tudi najbolj potrebuje. Morda se v številnih delovnih organizacijah niti ne zavedajo, kako močni so lahko s svojim sindikalnim glasilom, kako dragocen in nepogrešljiv pripomoček za njihovo delo v sindikatu jim je seveda tedaj, če jim pomeni dejansko spodbudo za uveljavitev učinkovite delavske samouprave."

„Večkrat pa medtem v Delavski enotnosti berem", se kritično loti stvari Peter Rutar, „da se je v nekem podjetju sindikat že približal delavcem, v drugem pa so storili vse, da bi to naredili. Ta organizacija potemtakem ni naša, saj je le nekakšna institucija, ki potrebuje za svojo dejavnost sodelovanje delavcev. Toda ne gre samo za to . . ."

Pravi, da ima Delavska enotnost predvsem nalogo, da pride do slehernega delavca in da ga mora osveščati. Če bo dosegla to, bo po po Rutarjevem prepričanju dejansko opravila svoje poslanstvo.

„Poglejte, pred sprejetjem zakona o združenem delu so se v številnih javnih razpravah pojavila vprašanja delavcev, na katera pa pogosto niso dobili pravega odgovora. Zdi se mi, da bi morala biti Delavska enotnost v tem primeru tribuna za izmenjavo mnenj, predlogov, stališč in tudi vprašanj. Zlasti na slednje bi morali delavcem odgovoriti poklicni sindikalni delavci tudi slednji bi zvedeli marsikaj kar zanima sindikalno članstvo. Tega pa niste storili . . . Zakaj vam to govorim? Preprosto zato, ker bodo šele izkušnje v vseh samoupravnih okoljih, v največji meri pa v organizacijah združenega dela potrdile življenjsko veljavo male ustave. Sicer pa je ves čas v Delavski enotnosti premalo člankov, v katerih bi sindikalni delavci in samoupravljavci posredovali svoje izkušnje. Delavski časnik je tem težnjam že zdavnaj odprl vrata, vendar, kot kaže, te priložnosti ne znajo dovolj izkoristiti prav sindikalni delavci."

Peter Rutar nam je še povedal, da so mu v Delavski enotnosti všeč nekatere stalne rubrike pa prilogi Sindikati in Vzajemnost . . . Skratka, zanima ga vse, kar je tako ali drugače povezano z delavcem.

„Najraje pa berem prispevke, ki govore o življenjskih težavah zaposlenih. Prav gotovo v listu nudite tudi dovolj možnosti in predlogov za to, kako se spoprijeti s tem ali onim problemom. Najbolj pa sem vesel pobud, kako pomagati tistim, ki se znajdejo v stiski, a sami ne najdejo rešitve."

I. VIRNIK

OD TU IN TAM

ŠTEVILNE RAZSTAVE

Teden komunista, ki poteka pod geslom »Človek, delo, kultura«, marsikje označuje tudi razstave del, katerih avtorji so delavci.

V drugi polovici novembra je kulturna komisija sindikalne organizacije LEK pripravila v avli pred jedilnico na novi lokaciji razstavo svojih likovnih amaterjev in članov fotokluba »Lek«.

Zveza kulturno-prosvetnih organizacij občine Ljubljana-Bežigrad je v galeriji na Titovi cesti priredila 1. občinsko razstavo del slikarjev amaterjev, ki bo odprta do 26. decembra. Razstavlja 28 avtorjev.

VEČ MARKSISTIČNE LITERATURE

Med številnimi dogodki, ki so označevali Teden komunista v občini Velenje ob koncu novembra, omenimo vsaj dva. Knjižnica Velenje je odprla svoj marksistični oddelek. Za obogatitev kulturnega življenja pa so delavci ustanovili mešani pevski zbor. Prijavilo se je več kot 80 delavcev iz vseh kolektivov, največ iz Tovarne gospodinjske opreme Gorenje Velenje. Zbor bo vodil prof. Ciril Vertačnik.

OTROŠKA LIKOVNA DELA

Osnovna šola Simona Jenka v Kranju je v počastitev letošnjega Dneva republike priredila razstavo otroških likovnih del, ki so jih posredovali likovni pedagogi iz šol v enajstih jugoslovanskih mestih.

PESTER PROGRAM

Dan prosvetnih delavcev občine Žalec je bil letos izredno pester in je zajemal predavanje o državi in verskem vprašanju, nastop Koroškega akademskega okteta, razpravo o nagrajevanju prosvetnih delavcev. Program je bil izveden v lepem kulturnem domu v Polzeli, sledil pa je tudi ogled Tovarne nogavic in prijeten zaključek srečanja v tovarniškem obratu družbene prehrane.

SPORAZUM O SODELOVANJU

Ob 30-letnici baleta v Mariboru so pripravili jubilejno predstavo Hrističeve Ohridske legende, katere pokrovitelj je postal s podpisom sporazuma o sodelovanju Kompas Jugoslavija. S to predstavo, ki so jo finančno omogočili, praznujejo tudi 50-letnico Kompasa Maribor in 25-letnico Kompasa Jugoslavija.

URESNIČEVANJE DRUŽBENEGA DOGOVORA O ŠTIPENDIJSKI POLITIKI

Na pravi kadrovski tir

Zaradi iztirjenih kadrovskih razmer je potrebno uveljavljati dvojni cenzus kot pogoj za pridobitev štipendije iz združenih sredstev

Nov sistem štipendiranja, ki je zaživel na jesen 1974. leta, je poenotil štipendijsko politiko v SR Sloveniji, poenotil kriterije za pridobitev štipendije iz združenih sredstev ali kadrovske štipendije ne glede na ekonomsko moč občine ali organizacije združenega dela. V praksi pa se seveda porajajo problemi bodisi zaradi odstopanja od dogovorjene politike bodisi zaradi tega, ker imamo kandidatov za štipendije še vedno več kot razpoložljivega štipendijskega denarja. Na to so opozorili tako predstavniki občinskih sindikalnih svetov kot predstavniki občinskih konferenc SZDL na regijskih posvetih. Zaključke s teh posvetov je obravnavala na 6. seji 25. novembra letos tudi skupna komisija podpisnic samoupravnega sporazuma o štipendiranju na ravni politike in jih sprejela tudi kot svoje sklepe, ki zavezujejo vse skupne komisije na ravni občin.

LE ZA DVE TRETJINI EVIDENTIRANIH ŠTIPENDISTOV

Zgoraj zapisana ugotovitev skupne komisije na ravni republike je seveda prvo izhodišče, zaradi katerega je potrebno sprejeti določene ukrepe pri izvajanju samoupravnega sporazuma o štipendiranju. Drugo izhodišče pa je ugotovitev, da se mladina še vse prevečkrat odloča za šolanje mimo družbenih potreb. S tem v zvezi lahko ta čas govorimo o iztirjenih kadrovskih razmerah. Potrebni so torej ukrepi, da spravimo stvari na pravi kadrovski tir.

ZAKAJ DVOJNI CENZUS?

Preprosto zato, da bi učinkoviteje usmerili mladino v študij tistih poklicev, ki smo jih v družbenem dogovoru o kadrovski politiki opredelili kot prednostne, to pa so vsi tehniški, pedagoški in zdravstveni poklici.

Po sklepu skupne komisije na ravni republike naj bi za pridobitev štipendije iz združenih sredstev upoštevali od 1. 9. za učence oziroma 1. 10. za študente cenzus do 2.000 din na družinskega člana pri tistih kandidatih, ki se bodo opredelili za študijske smeri, ki so bile v razpisu štipendij iz združenih sredstev navedene kot prednostne; če niso bile v razpisu posebej naštete, veljajo tiste, ki so bile kot prednostne opredeljene v družbenem dogovoru o štipendijski politiki (tehniški, pedagoški in zdravstveni poklici). Občinske skupne komisije oziroma njihovi izvršni odbori lahko glede na specifične kadrovske potrebe v občini posamezne od teh poklicev tudi izločijo iz prednostne liste, ne smejo pa dodajati novih poklicev (čeprav bi bili v občini močno deficitarni). Ta cenzus do 2000 din naj bi upoštevali tudi pri vseh učencih in študentih, ki imajo kadrovsko štipendijo, prav tako pa tudi pri vseh odličnih učencih in študentih ne glede na smer njihovega šolanja.

Pri vseh tistih učencih in študentih, ki so si izbrali študij suficitarnih poklicev, naj bi skupne komisije uveljavljale cenzus do 1.000 din na družinskega člana. Pravica do štipendije iz združenih sredstev za študij na suficitarnih poklicnih smereh naj bi torej omejili le na tiste, ki so štipendije res najbolj potrebni.

KATERI POKLICI SO NEPREDNOSTNI?

Medtem ko se prednostni poklici nanašajo na vse stopnje šol od poklicnih do fakultet, je lista neprednostnih smeri po 11. členu družbenega dogovora o štipendiranju naslednja:

— trgovci, kuhar, natakar, frizer, KV tekstilni delavec, šivilja

— krojač, KV živilski delavec, administrator, kozmetik

— gasilski tehnik, prometni tehnik, ladijski tehnik, letalski tehnik

— komercialni tehnik, aranžerski tehnik, gostinski tehnik

— ekonomski tehnik, administrativni tehnik, miličnik, baletnik

— oblikovalec, gimnazijski maturant, prometni inženir

— pomorski inženir, letalski inženir, ekonomist, pravnik

— upravni referent, statistik, organizator dela

— računalniški delavec, socialni delavec, bibliotekar, sociolog

— psiholog, etnolog, arheolog, politolog, novinar, slikar, kipar

— režiser, igralec, glasbenik (brez predmetnih učiteljev).

Seveda pa ti neprednostni poklici avtomatično preidejo med prednostne, če so zanje razpisane kadrovske štipendije (in gredo tem štipendistom pravice iz prednostnih poklicnih usmeritev!). Po sklepu skupne komisije podpisnic samoupravnega sporazuma o štipendiranju na ravni republike smemo v listo neprednostnih poklicev uvrstiti še nekatere druge poklice, če se pokažejo kot suficitarni v posameznih okoljih. Če izpričuje neka občina suficitarnost, denimo elektrotehnikov, zobotehnikov, jezikoslovcev, umetnostnih zgodovinarjev itd., jih lahko uvrsti med neprednostne poklice.

Za takšno listo neprednostnih poklicev se je skupna komisija na ravni republike odločila iz nuje, da smo pri usmerjanju študija vendarle bolj učinkoviti (prav temu so veljale številne kritike!). Seveda pa se zaveda, da takšna lista neprednostnih poklicev ni najboljša rešitev in da se bo treba problematike usmerjanja v poklice in študij v bodoče lotiti mnogo bolj analitično.

PRAVILO IN IZJEME

Občinske skupne komisije podpisnic samoupravnega sporazuma o štipendiranju bodo izjemoma lahko odobravale štipendije tudi nad veljavnimi cenzusi, vendarle le na izrecno priporočilo občinskega organa socialnega skrbstva ali krajevne skupnosti. Sicer pa bodo morale občinske skupne komisije preveriti upravičenost do štipendije na osnovi teh sklepov pri vseh dosedanjih upravičencih kot tudi pri novih kandidatih.

Kot prednostni kriterij pri dodeljevanju štipendij je treba upoštevati tudi boljši učni uspeh učenca, pri čemer naj bi izključili kandidate, ki imajo le zadostni učni uspeh. Skupna komisija podpisnic na ravni republike pa sodi, da ni potrebno sankcionirati zadostnega uspeha pri poklicnih šolah. To utemeljuje s tem, da gre pri učencih teh šol pretežno za bolj praktično nadarjene učence, odtod tudi njihovi slabši učni uspehi. V teh šolah hkrati ugotavljamo premajhen vpis. Obratno je seveda stanje v štiriletnih srednjih šolah, na katere je pritisk večji, vpisujejo pa se vanje tudi učenci s slabšimi učnimi uspehi in jim je bil že v osnovni šoli nasvetovan drug poklic.

PEEDLOG ZA VALORIZACIJO KADROVSKIH ŠTIPENDIJ

Skupna komisija na ravni republike tudi predlaga, naj bi s 1. januarjem 1977. leta valorizirali kadrovske štipendije za 15%. Za to valorizacijo pa je potrebno dobiti soglasje občinskih samoupravnih organov s področja štipendiranja. Zato bo ta sklep možno uresničiti toliko prej, kolikor prej se bodo o tem predlogu izrekli v vseh občinah.

IZPOLNJEVANJE POGODBENIH OBVEZNOSTI

Med sklepi, ki jih je skupna komisija sprejela prav na pobudo razprav v sindikatu in SZDL po regijah, so tudi tisti, ki opozarjajo na izpolnjevanje pogodbenih obveznosti štipendistov. Kdor je imel kadrovsko štipendijo, ne more znova kot štipendist iz združenih sredstev nadaljevati izobraževanje na višji stopnji, ne da bi izpolnil poprej svoje pogodbene obveznosti. Šolanje na višji stopnji naj bi nadaljevali le v primeru zelo dobrega učnega uspeha, toda po poprejšnjem soglasju s kadrovskim štipenditorjem, ki naj bi takega štipendista tudi usmeril v zanj kadrovsko zanimiv poklic. Zaostriti bi morali neizpolnjevanje tudi vseh drugih pogodbenih obveznosti štipendistov (učni uspeh, prestopanje na druge šole itd.).

Med s[illegible]išči družbenopolitičnih org[illegible]acij, ki opozarjajo, da je tr[illegible]selno uveljaviti načelo [illegible]ladina čimprej povezenim delom, je tudi [illegible]da bo nujno v bodoče [illegible]adrovsko prioriteto. Š[illegible] politika bo morala pos[illegible]del kadrovske, sicer bo vedno prihajalo do »kratkih stikov«. Zato je dolgoročnejša naloga štipendiranja na osnovi planiranih kadrovskih potreb organizacij združenega dela, štipendiranje iz združenih sredstev mimo kadrovskega interesa združenega dela pa naj bi bilo le izjema.

SONJA GAŠPERŠIČ

!

Zbor uporabnikov v skupščini izobraževalne skupnosti Slovenije se je prejšnji teden prvič sestal na ločeni seji. Razpravljal je o enem samem vprašanju: o ustanavljanju posebnih izobraževalnih skupnosti.

Od razprave in stališč tega zbora smo mnogo pričakovali. Delegati so prišli na razpravo dobro pripravljeni, s stališči svoje delegatske baze — bodisi delegatske baze posebne izobraževalne skupnosti bodisi delegatske baze posamezne regije.

Osnova za razpravo je bil predlog možnih rešitev za ustanovitev posebnih izobraževalnih skupnosti in osnutek nalog, ki naj bi jih organizacije združenega dela opravile v prizadevanjih za dograjevanje novih družbenoekonomskih odnosov na področju vzgoje in izobraževanja. Delegati so imeli precej pripomb na ponujeni predlog, žal predvsem za dopolnitev predloga — kot da je že dokončen, obvezen in da ga smejo le dopolnjevati. Razprava je ponovno pokazala, da se delegati uporabnikov še ne čutijo dovolj samostojne, da bi zahtevali in predlagali, kar dobro poznajo in čutijo. Še vse preveč pričakujejo rešitve od drugih — za izobraževanje »odgovornih« dejavnikov in preveč boječe le predlagajo, ne pa tudi zahtevajo, da določene rešitve oblikujejo sami v skladu s pogoji in stvarnimi možnostmi.

Zavedamo se, da je za preoblikovanje miselnosti in odnosa do izobraževanja kot sestavnega dela združenega dela potrebno več časa. Predolgo je bilo izobraževanje zunaj pristojnosti delovnih ljudi. Nanje smo se obračali le z zahtevami za sredstva, ki so jih morali izločati za izobraževanje, o načrtih, vsebini in organizaciji izobraževanja pa so odločali za izobraževanje pristojni organi.

Z ustanavljanjem posebnih izobraževalnih skupnosti zato predvsem odpiramo proces bolj neposrednega in demokratičnega usmerjanja in odločanja o nadaljnjem razvoju usmerjenega izobraževanja. V tem procesu pa morajo svoj del odgovornosti in nalog v celoti opraviti tako uporabniki kadrov kot izvajalci izobraževanja.

T. B.

KAJ MI POMENI KULTURNO DELO?

NAVDIH BOHINJSKEGA KOTA

Slikarski samouk Vinko Preželj je prihrkal na svet. 7. novembra leta 1948. Rodil se je v gorenjski vasici Savica, dober streljaj daleč od Bohinjskega jezera. Takole pripoveduje o svoji mladosti, ki jo je preživel v domačem okolju:

„Nekako v šestem razredu osnovne šole me je pričelo jeziti, da imam slabo oceno iz risanja. S tem se nisem mogel sprijazniti in sem začel obiskovati likovni krožek. Risal sem v šoli, doma, zunaj sem iskal kotičke in risal, risal . . .“

Pozneje je odšel Vinko v Ljubljano, kjer je končal trgovsko šolo in obiskoval tudi aranžersko.

„Že takrat mi je pomenilo risanje več kot konjiček. Želel sem ustvarjati in spregovorile so moje bele, modre, rdeče barve . . .“, obuja spomine. „S slikanjem sem si kmalu prislužil prvi košček kruha. Takrat sem tudi ugotovil, da lahko pustim vse, prav vse in se v celoti posvetim slikarstvu, čeprav je ta kruh grenak . . „.“

Od takrat, ko se je Vinko boril za boljšo oceno iz risanja, pa do njegove prve slikarske razstave v Bohinju ni minilo mnogo let. Potlej je razstavljal svoja dela še v Čateških toplicah, Radencih, Poreču, Mozirju, na Bledu, v Gorici . . . V gostišču Kovač pa ima Vinko Preželj svojo stalno razstavo, medtem ko te dni razstavlja, v novem domu JLA v Ribnici. Tu prikazuje svoja najnovejša olja – več kot trideset jih je – ki jih je v glavnem ustvaril letos.

Razmeroma hitro rišem. Le redkokdaj se pripeti, da bi pustil na stojalu nedokončano delo. Pravzaprav nikoli. Ko vem, kaj hočem, mi gre delo hitro do rok . . .“, razlaga Preželj, ko si skupaj ogledujeva razstavo v Ribnici, ki jo je omogočila tovarna Riko.

Večina njegovih motivov izhaja iz bohinjskega kota, ki je Vinku najbližji. Sv. Janez, Hudičev most, skriti kotički Češnjice, pa detajli iz rodne Savice.

„Najraje črpam motive iz narave. Najbližja mi je. Ko le utegnem, ko si lahko utrgam dan časa, se zapeljem domov, kjer ves svoj prosti čas posvetim prenašanju lepot na platno. Olje mi je še najbolj pri srcu. Zato je večina mojih del tudi v tej tehniki.“

„Najbolj vas vleče v Bohinj – samo zaradi ustvarjanja . . .? “

„V glavnem zaradi slikanja, delno pa tudi za to, ker je v Savici moj dom, kjer imam tudi svoj atelje. Ves čas, ki ga preživim doma, prebijem s čopičem v roki. Domači, ki se ukvarjajo z zemljo in bi ob vsakem času potre-

bovali par ali več pridnih rok, seveda s tem niso najbolj zadovoljni.

Razumem jih. Zemlja terja svoje, toda mene vleče drugam, k drugemu delu. Sicer pa imajo tudi starši razumevanje do moje strasti. Zato shajamo. In to je glavno . . „.“

Verjetno bi se Vinko Preželj lahko preživljal le z risanjem, saj ljudje radi segajo po njegovih delih. Pa vendar je po načelu, „ljubi morje, drži se kopnega“, redno zaposlen. V domu samskih delavcev v Ljubljani je receptor. Delo je naporno, ima pa tudi svoje prednosti. Potem ko „odbiješ“ nočno in malo prej še eno dnevno, si prost kar dva dni. In to je za Prežlja zlata vredno. Sede za volan svojega renaulta in se po najkrajši poti odpelje v domače kraje.

„Včasih sem imel več konjičkov . . .“, pripoveduje. „V kvintetu sem igral kontrabas in kitaro. Veliko lepih uric smo preživeli ob zvokih domačih viž, vendar za vse ni nikoli dovolj časa, meni pa ga za risanje že tako ali tako vedno primanjkuje.“

„Trdno ste se torej odločili o svoji življenjski poti. Vas pri tem moti, da ste samouk, da nimate akademije . . .?

„Me, pa še kako! Prvič zato, ker samouke ljudje kaj radi pocenjujejo in ker bi ob ustrezni izobrazbi več znal in s tem bolje delal. Sicer pa, glede vsega tega še nisem rekel zadnje besede. Saj sem še mlad. Kaj pa pomeni osemindvajset let? za izredni študij. Ne skrivam pa tudi želje, da bi postal svobodni umetnik. Z dušo in telesom bi se rad posvetil risanju.“

A. ULAGA

splošno gradbeno podjetje

konstruktor

V novi organiziranosti samoupravljanja

Splošno gradbeno podjetje Konstruktor iz Maribora sodi v vrh slovenske gradbene operative. Ta ugotovitev velja tako glede na število zaposlenih, tehnično in tehnološko razvitost, na pomembnost del, ki jih je opravilo v tridesetletnem obdobju svojega obstoja, pa tudi po družbenoekonomskih in samoupravnih dosežkih.

O gospodarskih in tehničnih dosežkih Konstruktorja bomo pisali v marcu 1977 leta, ko bodo delavci tega velikega gradbenega kolektiva slavili tridesetletnico. Današnji prispevek pa je posvečen informaciji o novi organiziranosti podjetja, ki jo pri Konstruktorju zadnje čase uspešno razvijajo.

Že „delavski" amandmaji, pozneje pa določila nove ustave so v delovni organizaciji Konstruktor, njenih družbenopolitičnih organizacijah in med delavci zbudili široko aktivnost, katere rezultati se odražajo v novi samoupravni in proizvodni organiziranosti. Rezultati nove organiziranosti pa se kažejo predvsem v nenehni rasti obsega proizvodnje in njeni kvaliteti ter v devetmesečnem poslovanju, ki ga je delavski svet na nedavni seji ocenil kot uspešno.

V želji, da bi se podrobneje seznanili s samoupravljavskimi dosežki tega gradbenega kolektiva, ki sodi med največje v Sloveniji, smo se obrnili na predsednike delavskih svetov TOZD in DO ter zvedeli naslednje: Rafko Žager, predsednik centralnega delavskega sveta, nas je na kratko seznanil z novo organiziranostjo Konstruktorja. S sklepi zborov delavcev v sredini minulega leta je pri podjetju organiziranih 10 TOZD in delovna skupnost za opravljanje skupnih zadev.

Temeljne organizacije so se konstituirale s 1. januarjem 1976 leta, delovna skupnost pa se trenutno formira, čeprav že opravlja svoje naloge. Obenem s samoupravljavsko reorganizacijo, ki teče, poteka proizvodnja nemoteno in uspehi so očitni.

Omeniti moramo uspešno vključitev podjetja v SOZD IMOS ter v akcije, ki bodo naši delovni organizaciji prinesle novo kvaliteto v organizacijskem in proizvodnem smislu. Tu mislim na akcije doma pa tudi v tujini. Blizu uspešnega zaključka so dogovori za dela v Iraku, pogodba za dela na Madžarskem pa je podpisana. Nova organiziranost podjetja v skladu z ustavo prinaša novo kvaliteto upravljanja in proizvajanja. Čeprav to delo ni bilo lahko in je zahtevalo včasih kar preveč naporov, smo lahko sedaj z doseženim kar zadovoljni.

Če bodo uspeli v vsem, kar pripravljajo pri Konstruktorju in Imosu, potem se bo v novi organiziranosti samoupravljanja in vodenja nadaljeval strmi vzpon, po katerem je delovna organizacija SGP Konstruktor znana po vsej domovini že vsa leta svojega obstoja.

TOZD GRADBENIŠTVO MARIBOR

Največja TOZD pri SGP Konstruktor je TOZD Gradbeništvo Maribor, saj šteje več kot 1400 zaposlenih.

Delovno področje TOZD gradbeništvo je zelo široko tako po vrstah dejavnosti kot tudi teritorialno. Sega namreč trenutno od Posočja do Murske Sobote ter prek ožje in širše okolice Maribora vse do Linza v Avstriji.

Razgovora o življenju in delu te velike TOZD se je udeležil namestnik presednika delavskega sveta dipl. inž. Vili Antolinc, ki je hkrati tudi vodja gradbenega sektorja večjega števila gradbišč.

Letni plan je TOZD izpolnila v desetih mesecih po vrednosti 66-odstotno ob 90-odstotnem številu zaposlenih. Dosežena produktivnost znaša 105,6 odstotka. Vzrokov za slabše doseganje plana je več, med drugimi struktura del, premajhna zasedenost zmogljivosti, nizke cene, faze, v katerih so bili posamezni objekti in tudi razdrobljenost del. Delavci v tej temeljni organizaciji bi lahko naredili mnogo več, ko bi bilo na tržišču več del, posebno pa večjih del. Zmogljivost TOZD bi tudi lahko povečali z dodatnimi delavci, kar pa sedanje število ležišč v delavskem naselju ne dopušča.

Pri oceni desetmesečnega rezultata pa so v TOZD gradbeništvo z doseženim dohodkom kljub vsemu zadovoljni.

Proizvodni program TOZD gradbeništvo je izredno pester, saj obsega široko paleto dejavnosti od industrijskih, stanovanjskih in javnih zgradb do vseh objektov inženirskih gradenj. Posebno visoko postavko v proizvodnem programu predstavlja stanovanjska gradnja, ki obsega 45 odstotkov celotne dejavnosti in jo je možno bistveno povečati. Gradbinci si prizadevajo, da bi z novimi tehnološkimi prijemi in z visokoproduktivno tehnologijo dvignili obseg proizvodnje tako, da bi ob bistveno nespremenjenih cenah dosegali še boljše rezultate od dosedanjih.

Povezava s SOZD Imos in njenimi poslovno-tehničnimi partnerji doma in v svetu obeta v prihodnje gradbincem razširitev obstoječih kapacitet, dolgoročno zagotovitev del, še večjo socialno varnost delavcev in boljše poslovne rezultate. Pri tem ima pomembno vlogo uveljavljanje nove tehnologije doma, v tujini pa dolgoročne pogodbe za dela v deželah v razvoju. Trenutno največje delo, od katerega si obetajo zaposlitev večjega števila delavcev, je delo, za katerega se potegujejo skupno z Imosom v Iraku. Poleg Iraka pa raziskuje Imos še druga tržišča v deželah v razvoju.

Kar zadeva samoupravljanje pa je inženir Antoline dejal: »Naša TOZD ima v samoupravljanju že dolgoletno prakso. Zato smo se tudi v novi organiziranosti samoupravno hitro znašli. Vseh proizvodnih in drugih gospodarskih odločitvah razpravljajo zbori. Delegati prenašajo stališča, sprejeta na zborih, v organe na ravni delovne organizacije, na organe Imosa in na druga samoupravljavska področja. Kljub temu menim, da bo delegatski sistem potreboval še nekaj časa, preden bo popolnoma zaživel. Zaradi kratkih rokov, v katerih se moramo večkrat odločati in zaradi krajevne razdrobljenosti gradbišč je večkrat težavno pripraviti in organizirati kvalitetne razprave in odločitve. Na nekaterih zborih delavcev je pogosto tudi preveč različnejših materialov. Kljub temu lahko ocenim, da smo tudi v samoupravljanju na najboljši poti.

TOZD GRADBENIŠTVO GRANIT, SLOVENSKA BISTRICA

Pri Granitu smo se srečali s predsednikom delavskega sveta Jožetom Ajdom. O letošnjem poslovanju nam je povedal, da ga pri Granitu ocenjujejo kot dobro. Razdrobljenost gradbišč sicer povzroča precejšnje organizacijske napore, večje število kadrov ter dviga proizvodne stroške. V devetih mesecih so dosegli 70 odstotkov letnega plana ter ustvarili zadovoljiv ostanek dohodka. Delovno območje Granita sega od Pesnice pri Mariboru prek Maribora, Rač, Poljčan, Slovenske Bistrice pa vse do Raven na Koroškem in v zadnjem času tudi do Posočja. Trenutna zasedenost z deli je dobra, v prvem polletju pa ni bila zadovoljiva. Težijo k specializaciji dejavnosti v okviru TOZD v Konstrukturju, ki se prav tako kot Granit bavijo z gradbeništvom.

Od nove organiziranosti v okviru podjetja si mnogo obetamo, pravi Jože Ajd. Od nas samih pa bo odvisno, kako bomo uspeli. Že v dosedanjih odnosih se je marsikaj spremenilo. Od novih skupnih služb pričakujemo še več. Enako od Imosa, kjer se povezava šele ustvarja. Na Posočju smo delali vsi člani Imosa, vendar ne povezani kot Imos, temveč vsak zase. Enoten nastop bi bil gotovo učinkovitejši. Sami smo bili v Posočju med prvimi.

Na področju samoupravljanja, kjer nismo novinci, smo dosegli pozitivne premike. Delavci so vključeni v celotno odločanje, vendar so spremembe predpisov prepogoste in jim delavci težko sledijo.

TOZD GRADBENIŠTVO POMURJE

V TOZD gradbeništvo Pomurje smo se pogovarjali s predsednikom delavskega sveta Janezom Horvatom. Pravkar se je vrnil s Posočja, kjer je sodeloval pri akciji, ki jo je organiziralo podjetje Konstruktor v pomoč prizadetim krajem. Zato je veljalo prvo vprašanje Posočju.

Kako teče akcija v Posočju in kako izpolnjuje Konstruktor postavljene naloge? »Menim, da smo se lotili naloge dobro in organizirano. Kljub zelo težkim vremenskim razmeram so naši delavci požrtvovalno in častno izpolnjevali in izpolnili svojo nalogo. Za svoje delo smo dobili priznanje.«

In kako tečejo dela doma?

»Tričetrtletni plan smo dosegli le 57-odstotno. Temu je bilo vzrok pomanjkanje del v prvem polletju. Kljub temu smo zadovoljni z ostankom dohodka ob tričetrtletju in smo ocenili poslovanje kar dobro. Sedaj smo z delom polno zasedeni. Računamo, da imamo delo zagotovljeno kar do polovice prihodnjega leta.

Povedali so nam, da ste angažirani tudi z deli na Madžarskem.

»Naši predstavniki so se pravkar vrnili iz Shombathelyja, kjer je Imos v našem imenu podpisal pogodbo za gradnjo veleblagovnice. Čeprav ima Konstruktor lastno zunanjetrgovinsko registracijo, gre delo prek Imosa, ki je tudi oskrbel finančni kredit. Delo bo potekalo v okviru prijateljskih odnosov Pomurske regije z Železno županijo. Želja obeh strani je, da se razvijejo tudi medsebojni gospodarski odnosi in v skladu s tem je tudi pravkar omenjena gradnja. Madžari od nas veliko pričakujejo in morali se bomo izkazati.«

Ali ste s samoupravljanjem zadovoljni?

»Tradicija samoupravljanja je pri nas stara. Delegatski sistem uvajamo v centralnih organih v delovni organizaciji in v Imosu. Učinkovitost delovanja delegatov je odvisna od nas samih, saj smo sami del Konstruktorja in del Imosa.«

TOZD GRADBENIK LENDAVA

V najbolj oddaljeni Konstruktorjevi TOZD Gradbenik v Lendavi smo se srečali s predsednikom delavskega sveta Štefanom Kocjanom. Kot vedno je bil zelo zaposlen,

Hospitalni blok mariborske bolnišnice je bil letos dan v uporabo

Štepanjsko naselje v Ljubljani, kjer gradimo v organizaciji Imosa štiri stolpnice

saj o pravlja poleg odgovorne samoupravljavske funkcije še zelo zahtevne tehnične naloge. Je dolgoleten gradbeni strokovnjak in na naša vprašanja je odgovarjal tako s stališča samoupravljavca kot vsestransko usposobljenega gospodarstvenika.

O samoupravljanju je Štefan Kocjan povedal, da se je v letošnjem letu močno uveljavilo, saj ni bilo nobenega pomembnejšega vprašanja, ki ga ne bi obravnavali vsi delavci na zborih. Aktivne pa so bile tudi družbenopolitične organizacije, ki so s svojim delom pospeševale zanimanje delavcev pri soodločanju o vsem, kar naj bi jim prinesel jutrišnji dan. Štefan Kocjan ocenjuje, da je bilo sestankov kar preœj, čeprav ni hotel s tem povedati, da jih je bilo preveč. Zbori delavcev so živahni, sodi pa, da bi bilo potrebno delavce še podrobneje seznaniti z osnovami dobrega gospodarjenja. Temu vprašanju bodo posvetili na zimo veliko pozornosti in se bodo delavci na seminarjih pobliže seznanili s problemi gospodarjenja. Dobro pa bodo predelali zakon o združenem delu. Štefan Kocjan meni, da bi bili zbori še uspešnejši, ko bi delavci pravočasno dobili razumljive in strnjene materiale o vprašanjih, o katerih razpravljajo zbori. Nemogoče je kvalitetno odločati, če zbor obravnava tudi po 10 ali 12 sporazumov. Tudi pohvaliti je treba dobrega delavca, napake pa grajati, vendar tako, da bo prizadeti kritiko sprejel dobrohotno, nam je dejal tovariš Kocjan.

O letošnjem poslovanju pa nam je Štefan Kocjan dejal: »Delavski svet je obravnaval letošnje poslovanje. Zaskrbljen je, ker so rezultati nižji od planiranih. Opekarna dela s planirano izgubo, računajo pa, da se bo do konca leta zmanjšala. Kljub temu je delavski svet poslovanje ocenil kot zadovoljivo.«

V opekarni so pri koncu z rekonstrukcijo. Sedaj teče poskusno obratovanje. Izdelki so kvalitetni in lepi. Pred dnevi so se delavci na zborih — tako v gradbeništvu kot v opekarni — odločili, da se opekarna organizira kot samostojna TOZD. Analize, ki so jih izdelali, kažejo, da je njihova odločitev ekonomsko utemeljena. V gradbeništvu so uvedli nove velikostenske opaže domače proizvodnje. Tudi sami so izdelali mize za stropne konstrukcije. Kvaliteta in hitrost dela in večkratno obračanje opažev dokazujejo utemeljenost investicije. Ta pa ima še drugo pozitivno stran: za opaže niso dali niti dinarja deviz, vendar se lahko merijo z uvoženimi opaži.

Od septembra dalje so pri Gradbeniku polno zasedeni z delom, med tem ko za polovico leta tega ne bi mogli trditi.

O delovnih uspehih tega skoraj 400-članskega kolektiva bi lahko še mnogo napisali. Želimo jim, da bi bili uspešni v svojih prizadevanjih tudi v prihodnje.

Zgradba Ljubljanske banke v Slov. Bistrici je lep uspeh kolektiva TOZD Granit

TOZD GRADIVO

Predsednika delavskega sveta Draga Rebernika smo srečali pred sejo delavskega sveta. O organizaciji, v kateri dela že sedmo leto, nam je povedal:

»Prvega julija lani smo se na zboru odločili, da organiziramo Gradivo kot TOZD. V pričetku letošnjega leta pa smo se konstituirali.

O devetmesečni proizvodnji in njenih rezultatih smo razpravljali v pričetku novembra. Obenem smo obravnavali tudi poslovanje podjetja kot celote. Poslovanje smo ocenili uspešno k ljub temu, da ne dosegamo sicer razmeroma visoko zastavljenega proizvodnega načrta. Primanjkovalo nam je namreč dela. V devetih mesecih smo dosegli 63,82 odstotka letnega plana.

V letošnjem letu imamo dve pomembni investiciji. Dogradili smo novo proizvodno halo, ki bo povečala našo proizvodno zmogljivost za 20 odstotkov, ob koncu leta pa bo začela obratovati nova avtomatizirana betonarna.

Za prihodnje leto imamo zagotovljeno serijsko proizvodnjo betonskih izdelkov — cevi, robnikov in drugih elementov — v vrednosti 45 odstotkov naših zmogljivosti. Preostalo delamo po naročilu. To so zlasti fasadni in drugi stavbni elementi ter ravne in ločne montažne hale. Slednje delamo do razpona 40 metrov. Če bodo imeli gradbinci dovolj dela, ga bo tudi za nas. Smo namreč proizvodno tesno povezani. Samoupravljanje je v novem sistemu izredno zaživelo. Po daljšem času imamo spet svoje samoupravne organe, ki že intenzivno delajo. Delavski svet je imel letos 10 sej, enako tudi drugi organi. O vsem odločamo na zborih. Ti so zelo razgibani, čeprav so včasih delavci preobremenjeni z gradivom in marsikdaj vsega ne moremo dovolj dobro obdelati.

Od Imosa pričakujemo tesnejšo povezavo proizvajalcev betonskih elementov in doslednejšo tehnično delitev dela s specializacijo za posamezne elemente in področja. Prek biroja gradbeništva sodelujemo v industriji gradbenega materiala kot proizvajalci betonskih elementov. Od takega sodelovanja pričakujemo večjo povezanost, specializacijo, doseganje višje storilnosti in večjo socialno varnost zaposlenih.«

TOZD PROJEKTIVNO TEHNOLOŠKI BIRO

Čeprav najmanjša po številu delavcev, pomeni TOZD projektiva zelo pomemben člen v verigi proizvodnega procesa pri Konstrukturju. Diplomirani inženir arhitekt Ivo Šnajder je predsednik zbora delavcev v biroju. Takole nam je pripovedoval:

»V letošnjem letu smo se samoupravno organizirali. Kot delavci TOZD se zavedamo svojih obveznosti, obenem pa smo začeli uresničevati tudi funkcije, ki predstavljajo na novo pridobljene pravice. Razgibanost in angažiranost v samoupravljanju se pozitivno odraža tudi v proizvodnih rezultatih. V tričetrtletnem obračunu izkazujemo 74-odstotno izpolnitev plana pri 81,7 odstotni kadrovski zasedbi. Z rezultatom smo zadovoljni zlasti zato, ker smo ga dosegli kljub odhodu nekaterih izkušenih sodelavcev. Kadrovsko smo se zelo pomladili, saj je v biroju kar 5 novih sodelavcev, ki so prišli iz šol.

Projektiramo v glavnem za lastne potrebe, in to vse od stanovanjskih in javnih objektov do industrijskih objektov. Zlasti v industrijski gradnji prevladujejo naši tipski objekti, v stanovanjsko gradnjo pa uvajamo racionalne elemente po lastnih zamislih.«

TOZD KOVINAR

V TOZD Kovinar smo se srečali s predsednikom delavskega sveta Francom Dolškom. Pravkar je prišel s seje delavskega sveta, na kateri so obravnavali med drugim tudi rezultate poslovanja za tretje četrtletje. Na prvo vprašanje, kakšni so rezultati in kako so z njimi zadovoljni, nam je Franc Dolšek odgovoril: »Z rezultati letošnjega leta smo zadovoljni. V celoti smo realizirali zastavljene naloge in če bo tudi zadnje tromesečje tako, potem smo letos uspešno opravili svojo nalogo.«

In vaš proizvodni program?

»Poleg dosedanjega dela na kovinskih konstrukcijah ter na izdelkih splošnega ključavničarstva izdelujemo serijsko garažna vrata in drugo kovinsko stavbno opremo. Naše naprave za vertikalni transport odpadnih snovi so znane po vsej Jugoslaviji. Montirali smo jih pa tudi že na Poljskem. Trenutno pa se pogajamo tudi s Sovjetsko zvezo. Naše montažne objekte za najrazličnejše namene lahko vidite v krajih od Jesenic do Djevdjelije.«

Torej se aktivno vključujete tudi v mednarodno delitev dela. S katerimi podjetji sodelujete v tujini?

»Delali smo že v DR Nemčiji, Poljski in Sovjetski zvezi, na Mad žarskem pa v kratkem pričakujemo prva naročila. Pri teh delih sodelujemo z gradbenimi podjetji iz Slovenije, Hrvaške ter Bosne in Hercegovine.«

Obseg proizvodnih nalog presega današnje prostorske zmogljivosti. Kaj nameravate storiti v prihodnje?

»Poleg stalne rasti proizvodnje po sedanjem programu imamo v načrtu še razširitev dejavnosti z izdelavo zaklonišče opreme od vrat, loput, ventilacij, sanitarij do druge opreme. Zato in tudi zaradi gradnje hitre ceste skozi Maribor se bomo preselili s celotno tovarno na novo lokacijo, kjer bomo lahko organizirali moderne tehnološke procese ter si zagotovili pogoje za povečanje obsega proizvodnje.«

Odkar ste sklenili organizirati TOZD v okviru SGP Konstruktor, je minilo že poldrugo leto. Kako ocenjujete samoupravljanje?

»Na ravni delovne organizacije še nismo naredili nič. Samoupravno pa smo delo zastavili tako, da že ugotavljamo pozitivne premike, čeprav nas še marsikaj čaka. Prizadevamo si, da bi upravljanje resnično približali delavcu. Menim, da smo na pravi poti.«

TOZD OPEKARNA PUCONCI

Evgen Hodošček, predsednik delavskega sveta Opekarne Puconci, nedaleč od Murske Sobote, nam je o delu mlade TOZD povedal naslednje:

»Opekarji smo bili še do nedavna sezonci. Danes je večina opekarn rekonstruiranih in delamo skozi vse leto. Kapaciteta naše opekarne je od prejšnjih 6,5 milijona zrasla na 12 milijonov enot letno. Zavoljo stagnacije na tržišču opečnih izdelkov pa smo v prvih treh tromesečjih letos dosegli le 63 odstotkov letnega načrta. Za zdaj proizvajamo še z izgubo, ki jo povečujejo med drugim tudi veliki popusti, ki jih od nas zahteva trgovina. Na delavskem svetu smo se dogovorili, da proučimo ukrepe za izboljšanje poslovnih rezultatov. Ukrepi, ki jih proučujemo, bodo interni in jih bomo morali uveljaviti v TOZD, ter eksterni, ki jih pričakujemo od delovne organizacije. Med internimi ukrepi, ki naj nas uvrste med opekarne z nadpoprečnimi rezultati, štejemo ukrepe pri smotrnejšem angažiranju živega dela, ekonomičnejši porabi virov energije ter drugih normativov in dejavnikov. Sicer pa smo ocenili letošnje poslovanje kot zadovoljivo.«

In povezava TOZD v DO Konstruktor ter dalje v Imos?

»Za zdaj še ne moremo govoriti o tem, da je povezava zaživela. Vendar si obetamo od delovne organizacije kot od Imosa kvalitetne spremembe, ki bodo v korist vseh članov.«

Samoupravljanje pri vas ni novost. Kako se uveljavlja v novi organizranosti?

»O vseh pomembnejših problemih tako iz proizvodnje kot s področja družbenih odnosov sklepamo na zborih. Ljudje se vedno bolj spoznavajo z zelo zapletenimi zakoni ekonomike ter si prizadevajo usmerjati delovne in družbene tokove tako, kot to določata ustava in zakon o združenem delu.«

In kako gledate na bodočnost?

»Računamo, da je opeka material bodočnosti. Upamo, da bodo to spoznali tudi načrtovalci stanovanjskih in drugih objektov, v katerih žive ljudje. Z modernizacijo tehnologije porabe opeke v opečnih montažah bodo potrebe po opeki vedno večje. S tem pa bo tudi zagotovljena bodočnost pridnim in sposobnim opekarjem.«

Stanovanjsko trgovska hiša v Murski Soboti

TOZD MIZARSTVO

V TOZD Mizarstvo je na nekatera vprašanja odgovoril predsednik DS Ivan Javornik.

Kako je zaživelo samoupravljanje v vaši TOZD?

»Letos so pričeli z delom novi samoupravni organi. Imamo delavski svet, ki šteje 12 članov, petčlanski odbor za medsebojna razmerja, nadalje odbor za organizacijo in financiranje in komisijo za varstvo pri delu. O pomembnejših zadevah odločajo delavci na zborih. Delo samoupravnih organov je zato aktivno, saj se delavci zavedajo, da rešujejo vprašanja, ki so zanje pomembna. Delo pa še ni popolno, saj še nimamo vseh samoupravnih aktov, po katerih bi delali. S sprejemom teh aktov bo upravljanje v celoti preneseno na proizvajalce.«

Ali že ugotavljate pozitivne učinke vaše nove organiziranosti?

»Naša TOZD ima letošnji proizvodni plan za 5,9 % višji kot ga je dosegla lani. Planirana letna vrednost znaša 24.200.000 din, v tričetrtletju pa smo dosegli 73,67 odstotka letnega plana. Predvidevamo, da bomo letni plan v celoti dosegli, če ne celo nekoliko presegli. Zaposlenih imamo 100 delavcev. Naše kapacitete so skozi vse leto polno zasedene in smo prevzeli celo več del, kot jih zmoremo. Žal kapacitet ne moremo povečati zaradi omejenih in zastarelih delovnih prostorov. Smo pa z mehanizacijo dobro opremljeni, saj obnavljamo stroje z najmodernejšimi.

Ob tričetrtletju ugotavljamo zelo dober finančni uspeh, saj smo že dosegli planirani letni ostanek dohodka.«

Kaj obsega vaš proizvodni program in kje vse delate?

»Naš proizvodni program je stavbno pohištvo po naročilu. Naša gradbišča, za katera opravljamo mizarska dela, so v Mariboru in okolici, v Murski Soboti, v Lendavi in v Zagrebu. Poleg stavbnega pohištva izdelujemo še specialne regale za tiskarne, ki jih dobavljamo tiskarnam po vsej Jugoslaviji.«

TOZD GRADBENA OBRT

Predsednika delavskega sveta TOZD Gradbena obrt Zmaga Müllerja smo zaprosili za krajši razgovor ter mu zastavili nekaj vprašanj.

Povejte nam na kratko, kako se je razvila današnja TOZD Gradbena obrt?

»Sedanja TOZD Gradbena obrt je bila kot delovna enota ustanovljena 1. 1. 1976. leta iz priključenega »Gradbenega servisa« in gradbene skupine matičnega podjetja na tedanjem zaradi gospodarske reforme ukinjenem gradbišču »Bolnišnica«, ki je po prekinitvi del na hospitalnem bloku opravljala vzdrževalna in adaptacijska dela za stanovanjsko podjetje. Dopriključitve k podjetju je prišlo na željo Gradbenega servisa, ki ga je ustanovila takratna občina Tezno.«

In obseg vaše dejavnosti?

»TOZD Gradbena obrt ima od Konstruktorjevih TOZD najbolj pestro dejavnost. V TOZD je 9 obračunskih enot s kleparsko, ključavničarsko, instalatersko (vodovod, centralna kurjava, plin), elektroinstalatersko, mizarsko, pleskarsko, studenčarsko, gradbeno, teracersko in prevozniško dejavnostjo. V TOZD je trenutno zaposlenih 267 delavcev.

Upoštevaje zahteve tržišča in pomanjkanje kapacitet pri zaključnih delih, zlasti v stanovanjski gradnji smo presumerili naše kapacitete na ta dela, tako da je 85 % obračunskih enot, ki opravljajo obrtniška dela, angažiranih na objektih, ki jih gradi TOZD gradbeništvo. Druge kapacitete pa so zaposlene z deli za tuje naročnike. Gradbena enota opravlja v glavnem vzdrževalna dela na stanovanjskih zgradbah in rekonstrukcijskih kotlovnic za Staninvest ter poslovnih in obratnih prostorih, kot denimo za TP Jeklotehno, Povrtnino, Sano-Hoče, Primat itd. Gradbena enota že nekaj let opravlja sanacijska dela na zgodovinsko zaščitenih objektih, ki so pod nadzorstvom Zavoda za spomeniško varstvo.

Večja sanacijska dela v tem letu smo opravili na sodnem stolpu, židovskem stolpu in sinagogi ter vetrinjskem dvorcu.

Plan za leto 1976 predvideva vrednost proizvodnje v višini 63.890.000 din, kar je za 20 % več kot lanska vrednost proizvodnje.«

Kako izpolnjujete letošnje planske naloge in kako ste z dosedanjimi rezultati zadovoljni?

»Do konca septembra letos smo realizirali letni plan 65-odstotno.«

In vaši načrti za v prihodnje?

»V minulem obdobju smo vlagali investicijska sredstva predvsem v opremo in v tekoča popravila, skoraj ničesar pa v razširitev poslovnih prostorov. Kljub temu, da se je od priključitve Gradbene obrti do danes povečalo število zaposlenih od 174 delavcev na 296. TOZD Gradbena obrt bo na podlagi srednjeročnega programa razvijala dejavnosti, ki so potrebne za zadovoljevanje potreb gradbene operative v lastni delovni organizaciji in potreb drugih članov Imosa. V srednjeročnem razvojnem programu načrtujemo čim večjo industrializacijo in specializacijo zaključnih del. Zato smo se odločili v TOZD za nakup zemljišča in za gradnjo novih delovnih prostorov v Hočah.«

In kako daleč ste v razvoju samoupravljanja?

»S sklepom zbora delovnih ljudi v minulem letu, da se organiziramo kot TOZD, smo izvolili tudi svoje samoupravne organe. V samoupravne organe so bili izvoljeni tudi delavci, ki doslej niso neposredno delali v teh organih, zato smo se sprva srečevali s številnimi problemi. Ko prehajamo do direktnih odločitev, pa lahko z zadovoljstvom ugotavljamo, da se vedno bolj krepi zavest in pravica odločanja delavcev glede razporejanja dohodka in sredstev kakor tudi razvoja TOZD.«

Trgovsko stanovanjski blok v Lendavi

ZA VEČJO VARNOST

Pregovor pravi, da nesreča nikoli ne počiva. In res, človek pravzaprav ni varen nikoli in nikjer. Ne doma, ne v službi . . ., seveda, tudi na cesti ne. Povsod preži nanj nevarnost, povsod mora skrbeti za to, da se bo vrnil domov cel in zdrav.

In vse to velja seveda tudi za prijatelje športa, za ljubitelje aktivnega razvedrila. Tako kot drugod tudi v športu nesreča nikoli ne počiva. Zato radi govorimo o „nenevarnih" športih, pri katerih človek ne tvega veliko, po drugi strani pa o razmeroma precej nevarnih športnih aktivnostih, ki namalokrat ugašajo celo človeška življenja. Dragocena mlada življenja športnih zanesenjakov, ljubiteljev hitrosti, globin, zračnih višav, sten . . ., vsega lepega, kar je tako tesno povezano z lepotami sveta, v katerem živimo, vendar nam navadnim zemljanom še vedno težko dostopno.

Tudi letošnje leto je zahtevalo svoje žrtve. V gorah, na morju pri potapljanju, da . . . celo ljubiteljem letenja z zmaji ni prizaneslo. Kar dva mlada „Ikarusa" sta se letos poleti poslovila od življenja. In to komaj na začetku svojih pionirskih poletov z velikimi in lahkimi pisanimi zmaji, ki omogočajo letalcem nepopisne užitke in enkratna doživetja.

In ti nesrečni primeri v našem najmlajšem športu, ki se mu nedvomno obeta še zanimiva prihodnost, so sprožili nekatere žolčne debate, katerih osnovna misel je bila, ali ne bi bilo najpametneje letenje z zmaji kratkomalo prepovedati? !

Kdo bi to lahko storil pa tudi na kakšni osnovi, tega seveda nihče ne ve povedati. Če bi namreč tako ukrepali pri letenju z zmaji, potlej bi se lahko poslužili podobnih ukrepov tudi v drugih športih, ki leto za letom terjajo svoj krvni davek.

In sedaj smo pri naši uvodni misli, ko smo zapisali, da nesreča nikoli ne počiva — tudi v športu ne! Res pa je — in temu bi zelo težko oporekali — da je možno marsikaj storiti za večjo varnost, naj gre za katerokoli dejavnost, tudi za letenje z zmaji. Nedvomno bi bilo pametno, da bi se ljubitelji tega lepega, vendar tveganega športa za začetek združili. S tem bi si lahko hitreje in učinkoviteje izmenjavali izkušnje, njihovo znanje bi doseglo višjo raven. Tudi v tem primeru namreč drži pravilo, da več ljudi več ve. Več znanja pa z drugimi besedami pomeni tudi večjo varnost.

Seveda pa je misel, ki se podi po marsikateri glavi, da bo potlej, ko bo letenje z zmaji organizirano, povsem varen šport, hudo naivna. Absolutne varnosti ni, še najmanj v športu! Med drugim je namreč znano, da je prav tveganje v mnogih primerih sestavni del mnogih najmikavnejših športnih panog! Sicer pa tudi na vprašanje, kje so meje človeške zmogljivosti, doslej še ni nihče odgovoril niti približno natančno. Če se torej želimo izogniti tveganju in tudi morebitnim lažjim in hujšim nesrečam, potlej nam preostane le to, da se odpovemo številnim športom.

Seveda pa lahko za večjo varnost storimo še marsikaj, kot smo že poudarili. Letenje z zmaji bi, denimo, kazalo omejiti na področja, kjer se ne zbirajo ljudje, kjer ni nevarnosti, da bi letalec ogrožal koga drugega. Vse preveč radi namreč nekateri „zmajarji" kažejo svoje veščine na zelo obiskanih smučiščih, plažah in še marsikje, kjer je veliko ljudi. To pa je seveda nevarno, to je tveganje, ki še zdaleč ni nujno.

Sicer pa pri vsem skupaj ne gre le za večjo varnost peščice „zmajarjev", kot jim pravijo ljudje, temveč tudi za večjo varnost sto tisočev naših smučarjev, za večjo varnost kopalcev (vse večje število hitrih motornih čolnov!), planincev, alpinistov, itd., itd. O vsem tem smo namreč doslej veliko premalo premišljali, predvsem pa premalo storili, zato je tudi nesreč v našem športnem življenju razmeroma veliko.

A. ULAGA

Z JOŽETOM BORŠTNARJEM, DIREKTORJEM JAVNIH SKLADIŠČ IN DOBITNIKOM BLOUDKOVE NAGRADE

»Kdor se zadnji smeje...«

Nedavno so v Ljubljani podelili Bloudkova priznanja, tokrat že dvanajstič zapored. Gre za najvišja družbena priznanja na telesnokulturnem področju v naši republiki, ki predstavljajo ne le veliko čast, temveč obenem tudi pomembno spodbudo za nadaljnje delo.

Letos je podelila žirija pet nagrad in štiriindvajset plaket. In med tremi posamezniki, ki so letos prejeli Bloudkovo nagrado, je tudi Jože Borštnar, znan telesnokulturni delavec iz Ljubljane. Iz obrazložitve je razvidno, da je prejel Jože Borštnar Bloudkovo nagrado za organizacijsko delo in dosežke pri gradnji športnih objektov. K temu naj dodamo le še to, da se je nagrajenec vedno zavzemal za to, da bi delovni ljudje in vrhunski športniki dobili objekte, ki so osnova za njihovo delo. Bil je pobudnik za ustanovitev sklada za razvoj družbenega standarda občine Ljubljana—Moste—Polje in predsednik mnogih gradbenih odborov — med drugim tudi za gradnjo kopališča Kodeljevo in športne dvorane Kodeljevo. Zato mu gre v veliki meri zasluga za gradnjo številnih pomembnih objektov, brez katerih si ljubljanskega telesnokulturnega utripa sploh ne moremo več zamišljati.

In zato tudi ta kratek pogovor z letošnjim Bloudkovim nagrajencem, pri katerem nas je vodila želja, da bi predstavili Jožeta Borštnarja in njegovo delo nekoliko bolje kot je bilo to opravljeno z omenjeno obrazložitvijo. Da ga predstavimo kot telesnokulturnega delavca in kot človeka, ki mu šport tudi osebno pomeni zelo veliko.

NAGRADA ZA OPREMO MLADIH

Ni naključje, da je prejel naš sogovornik tudi lani nagrado mesta Ljubljane za uspešno organizacijsko delo in dosežke pri gradnji športnih objektov. Sodil je, da predstavlja nagrada priznanje skupnemu delu, priznanje, ki je rezultat timskega dela. Zato tudi ni kaj dosti premišljeval. Z denarjem, ki ga je dobil, je kupil opremo za tri pionirske ekipe Slovana — za košarkarsko, nogometno in rokometno.

»Ob takih in podobnih priložnostih, ko se te ljudje, s katerimi živiš in delaš, spomnijo, te nagradijo in ti poleg tega izrečejo še priznanje za opravljeno delo... človek nehote opravi v mislih nekakšno inventuro svojega življenja...« pripoveduje Jože Borštnar. »Ko sem bil mlad, sem imel na področju športa kar velike želje. Večje, kot so bile možnosti. Seveda se je potem, tako kot v večini primerov, moje življenje čisto drugače zasukalo. S šestnajstimi leti sem šel v partizane, po osvoboditvi pa sem šel še malo v šole, takoj za tem pa v službo. Nisem imel kdove koliko izbire. In s tem je bilo mojih osebnih športnih ambicij konec. Še danes pa mi je močno pri srcu rekreacija, za katero si sleherni dan utrgam nekaj časa. Če ne drugače, tudi ob devetih, desetih zvečer. Važno je, da človek ne popusti, da vztraja in da se preznoji vsaj enkrat dnevno...«

POLNO IZKORIŠČENI OBJEKTI NA KODELJEVEM

Pravijo, da je bolj ali manj naključje, da je Jože Borštnar prav zdaj spet predsednik športnega društva Slovan, da torej opravlja funkcijo, ki jo je opravljal že pred dvema desetletjema, ko so v Mostah ustanovili to športno društvo.

»V tem velikem športnem kolektivu sem opravljal več dolžnosti. Med drugim sem bil tudi predsednik družabnorekreativnega kluba, ki je bil eden prvih znanilcev rekreacije pri nas, pa predsednik smučarskega kluba Snežinka, ki je veliko storil za vzgojo strokovnega kadra, vodil sem rokometni klub Slovan, ki se je v zadnjih letih lahko pohvalil s številnimi tekmovalnimi uspehi... Skratka, vedno sem bil tam, kjer se ni primanjkovalo dela, kjer je bilo, kot pravimo, najbolj vroče...,« obuja spomine naš sobesednik. »Marsikaj, kar smo napravili v Mostah v minulih letih za razvoj telesnokulturnega življenja, bo seveda šlo v pozabo, nekatere stvari pa bodo ostale še dolgo časa. Med drugim športni park Kodeljevo. Stadion smo pričeli graditi s pomočjo mladinskih delovnih brigad, vsa leta gradnje pa smo si prizadevali predvsem to, da bi postal naš športni park zaključena celota, kjer bi našel svoj prostor vsak občan, ki se želi ukvarjati ali z rekreacijo ali s tekmovalnim športom...«

»Značilno za vso našo telesnokulturno dejavnost je, da nam po eni plati primanjkuje športnih objektov in, da so po drugi strani ti objekti pogosto slabo izkoriščeni. Pa športni park Kodeljevo...?«

»Lahko rečem, da sem tam vsak dan. Več kot zadovoljen sem, ko vidim, da se na igrišču vedno nekaj dogaja in da so vsi objekti po navadi vedno zasedeni. Športni center je dostopen vsem, tudi tistim, ki pridejo tja le z željo, da opravijo na atletskem stadionu nekaj krogov. Letošnje leto se je, denimo zvrstilo na Kodeljevem več kot 12.000 predstavnikov delovnih organizacij, tu so tako rekoč na dnevnem redu najrazličnejša sindikalna športna tekmovanja, rekreacijska vadba v popoldanskih in večernih urah itd., itd. Bistvo je, da so športni objekti na Kodeljevem polno izkoriščeni, da smo z gradnjo tega centra dosegli to, kar smo želeli: ljudje imajo možnosti aktivnega razvedrila, le izkoristiti jih morajo...«

»OSEBNEGA STANDARDA NE JEMLJEM TAKO OZKO«

»Ne samo v okviru občine, v okviru Ljubljane in Slovenije, sploh ste veliko pripomogli tudi k uspešnejšemu telesnokulturnemu udejstvovanju v vaši delovni organizaciji. Kolektiv šteje manj kot petsto delavcev, pa imate že tretjo leto svojega poklicnega organizatorja aktivnega oddiha...«

»Sodim, da družbeni standard ne pomeni le urejene prehrane, stanovanja, urejenega otroškega varstva, prevozov na delo in podobnega, temveč, da je sestavni del tega standarda tudi telesnokulturna dejavnost. Tako mislim in tako tudi govorim, ker pač mislim, da imam prav. In da v kolektivu ne bi ostali le pri besedah, smo si omislili tudi poklicnega organizatorja rekreacije, s katerim je naš kolektiv res veliko pridobil. Naši ljudje imajo vse možnosti zdravega aktivnega razvedrila v svojem prostem času, ki se jih v vse večjem številu tudi poslužuje. Seveda prek noči ni možno delati čudežev. Pa vendar, prijateljev športa je med našimi delavci iz leta v leto več in to je pri vsej stvari najbolj pomembno. Vsekakor se nam delo poklicnega organizatorja rekreacije več kot dobro obrestuje, zato ne razumem številčno močnih pa tudi drugih delovnih kolektivov, ki se še niso odločili za korak. Sicer pa..., razvoj gre svojo pot, nekje hitreje, drugje počasneje. Glavno je, da se vse skupaj premika...«

»Slovite kot dober športnik, predvsem kot dober smučar. Si kot direktor lahko utrgate čas za rekreacijo...?«

»Seveda si ga lahko! Pa ne le zato, ker mi je aktivno razvedrilo všeč, temveč tudi zato, ker vem, da moram za svoje zdravje skrbeti sam, da mi noben zdravnik ne bo mogel pomagati, če si ne bom pomagal tudi sam. Ne razumem ljudi, ki pravijo, da za šport nimajo časa. Tudi sam ga imam zelo malo, toda najpozneje zvečer, naj si bo ura devet ali več, grem na igrišče in pretečem nekaj kilometrov. Seveda slišim marsikdaj kako pikro, nekateri se mi včasih celo smejijo. Sam pa tečem naprej in si mislim, kdor se zadnji smeje, se najslajše smeje...«

ANDREJ ULAGA

RADOVLJICA

ELAN IN ISKRA

V okviru delavskih športnih iger radovljiških sindikatov je bilo od 14. do 26. novembra na kegljišču hotela Grajski dvor v Radovljici občinsko sindikalno prvenstvo v kegljanju.

Tekmovalke in tekmovalci so se borili za občinske naslove v ekipni in posamezni uvrstitvi. Tekmovali so v kegljanju s 50 lučaji mešano. Za uvrstitev moških in ženskih ekip so upoštevali rezultate petih najboljših tekmovalcev, oziroma treh najboljših tekmovalk posamezne OOS.

Na tekmovanju je nastopilo 136 tekmovalk in 552 tekmovalcev ali skupaj 688 članov sindikata iz 73 osnovnih organizacij sindikata. Že samo udeležba na tem tekmovanju nam pove, da je športna rekreacija delavcev v občini Radovljica dosegla v letošnjem letu zelo veliko množičnost in da se interes delavcev za športna rekreacijska tekmovanja iz leta v leto veča. Najboljša mesta pa so zasedle ekipe oziroma člani naslednjih OOS:

Ekipno moški: 1. Elan Begunje (1088 podrtih kegljev), 2. Iskra Otoče (1076), 3. GG Bled (1073), 4. Veriga Lesce (1073), 5. LIP Bled (1072).

Ekipno ženske: 1. Iskra Otoče (584), 2. Veriga Lesce (557), 3. LIP Bled (557), 4. Špecerija Bled (543), 5. Almira Radovljica (536).

Ekipno skupaj: 1. Iskra Otoče (119 točk), 2. Veriga Lesce (99), 3. Sukno Zapuže (66), 4. Vezenine Bled (63), 5. LIP Bled (63).

Najboljši posamezniki so prejeli diplome in spominske kolajne. Ker pa je bilo na kegljišču hotela Grajski dvor sindikalno prvenstvo prvo uradno tekmovanje, je kolektiv hotela podaril občinskemu prvaku še praktično nagrado — ročno uro.

Spominski pokali najboljšim ekipam pa bodo podeljeni na zaključni slovesnosti letošnjih delavskih športnih iger, ki bo v soboto, 18. decembra ob 17. uri v Festivalni dvorani na Bledu.

V. MATJAŠIČ

Na zalogi imamo značke Zveze sindikatov Jugoslavije po ceni 15 dinarjev. Naročila sprejema: ČZP Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4-II.

NOVICE, REZULTATI, MNENJA

VELENJE

Končane športne igre

Delavske športne igre v občini Velenje so za letos končane. Zadnja so bila na sporedu tekmovanja v namiznem tenisu za ženske in moške. Za namizni tenis je bilo prijavljenih 14 žensk in 31 moških ekip, vendar so se tekmovanja iz doslej neznanih vzrokov udeležile le štiri ženske in štirinajst moških ekip. Na tekmovanju, ki ga je izvedlo šolsko športno društvo Rudarskega šolskega centra Velenje, so bili doseženi naslednji rezultati:

ŽENSKE: 1. Projektivni biro Velenje, 2. Skupnost za zaposlovanje Velenje, 3. KOC Velenje — TOZD modni salon in 4. Gorenje TGO Velenje — TOZD pohištvo.

MOŠKI: 1. Gorenje TGO Velenje — TOZD štedilniki, 2. Projektivni biro Velenje, 3. Gorenje TGO Velenje — TOZD elektronika, 4. KOC Velenje — TOZD modni salon, 5. Gorenje TGO Velenje — TOZD CHM, 6. REK — TOZD storitve, 7. TP Nama Ljubljana, TOZD veleblagovnica Velenje, 8. Gorenje TGO Velenje DSSS, 9. REK — TOZD jama vzhod, 10. Gorenje TGO Velenje — TOZD hladilna tehnika, 11. Gorenje TGO Velenje — TOZD pralna tehnika, 12. REK — TOZD ESO, 13. REK — TOZD klasirnica in 14. Društvo invalidov Velenje.

Zaključek delavskih športnih iger za letošnje leto s podelitvijo pokalov in diplom bo še ta mesec.

kj

MUTA

Zmaga mladega Likarja

Po več uspehih v pionirskem namiznem tenisu je mladi Silvo Likar iz Mute zmagal na medpodročnem turnirju v Piranu, na šesto mesto pa se je uvrstil drugi pionir iz Mute Hrabro Tratnik.

Zanimivo je, da pionirja iz Mute uspešno zastopata tudi člansko vrsto Partizana iz Mute na medobčinskih in drugih tekmovanjih. Lani sta potovala tudi v ZRN z ekipo Partizana, ki že več let sodeluje s poštnim športnim društvom iz Heilingenhausa pri Duesseldorfu.

Kljub lanski poškodbi noge (zaradi česar se je moral odpovedati namiznemu tenisu kar za tri mesece), Silvo letos lepo napreduje. Zlatko Šoštarec pa na osnovni šoli na Muti že več let dosega s svojimi prijatelji razveseljive uspehe tako v namiznem tenisu kot tudi v drugih športih. Kljub temu pa se v krajevni skupnosti Muta srečujejo s težavami, saj se le redko najdejo ljudje, ki bi bili pripravljeni pomagati mladim. Res je v veliko pomoč TVD Partizan, vendar tudi v tem društvu primanjkuje kadrov.

H. J.

VELENJE

Tečaji plavanja in smučanja

V zimskem obdobju bodo delavcem Gorenja na voljo telovadnice za rekreacijsko dejavnost. Komisija za šport in rekreacijo pri tovarniški konferenci sindikata najema telovadnice predvsem zaradi velikega zanimanja zaposlenih za košarko in odbojko. Tako kot lani bodo tudi letos organizirali splošno vadbo za dekleta. Seveda pa odziv med dekleti še ni takšen,

kot bi si ga želeli organizatorji rekreacije.

Prav tako nadaljujejo v Gorenju z organizacijo plavalnih tečajev v velenjskem zimskem bazenu. Obisk tečajev plavanja je zelo zadovoljiv. Vse potrebno pa so v Gorenju pripravili tudi za organizacijo smučarskih tečajev na zahodnem Pohorju.

LJUBLJANA

Nov športni center

Te dni so na Ježici v Ljubljani položili temeljni kamen nove športne dvorane, ki bo osrednji objekt športno-rekreacijskega centra na Ježici. »Interesna skupnost za financiranje in razvoj družbenega standarda, v kateri združujejo sredstva organizacije združenega dela občine Bežigrad, je zastavila gradnjo še enega potrebnega objekta, ki bo namenjen rekreaciji delovnih ljudi in mladine...«, je na krajši slovesnosti poudaril podpredsednik IS skupščine Bežigrad Henrik Hvastja.

Nova športna dvorana s skoraj 1800 kvadratnih metrov rekreacijske površine bo nared že prihodnje leto, druga igrišča v centru s 4254 kvadratnimi metri površine pa bodo zgrajena do leta 1978. Skratka, vsem ljubiteljem športa in aktivnega razvedrila v Ljubljani se obeta, da bodo imeli v kratkem času nove možnosti za zdravo razvedrilo.

ROGATEC

Hitropotezni turnir v šahu

V počastitev dneva republike so v jedilnici nove tovarne kondenzatorjev v Rogatcu priredili hitropotezni šahovski turnir, ki se ga je udeležilo 16 šahistov iz Rogatca, Rogaške Slatine in okolice. Na turnirju je zmagal Lipnik (TGO Gorenje), pred Tišmo in Jovičičem (oba Rogaška Slatina).

V novi TOZD Gorenje v Rogatcu je bilo to srečanje prvo, v prihodnje pa bodo priredili še več podobnih športnih tekmovanj.

H. JERČIČ

NARODNO IN PROTIFAŠISTIČNO GIBANJE SLOVENCEV V ITALIJI MED DVEMA VOJNAMA (I.)

PRIPRAVE NA OBRAČUN

Piše: Dr. Milica Kacin – Wohinz

POLITIČNE RAZMERE PO PRVI VOJNI

Ko govorimo o slovenskem narodnem in protifašističnem odporu v Julijski krajini v obdobju med dvema vojnama, moramo seči nazaj v dobo pred fašizmom, ko se začne odpor proti prvim poskusom asimilacije in raznarodovanja, proti kršitvam osnovnih narodnih pravic slovensko – hrvaške manjšine v Italiji. Tu so korenine in osnova poznejšega protifašizma.

Italijanski oblastniki, ki so prišli na Primorsko leta 1918, in osrednje oblasti v Rimu niso poznali objektivnih razmer na tem ozemlju, ki jih je označeval skoraj polstoletni nacionalni spopad med italijanskim meščanskim razredom in slovensko – hrvaško narodno skupnostjo. Italijanske oblasti so avtomatično sprejele tradicionalno vrednotenje slovensko – hrvaškega prebivalstva po vzorcu lokalne italijanske buržoazije in v skladu s tem tudi ravnale. Nižje sloje, kmete in delavstvo so namreč ocenjevale kot amorfno množico, politično in narodno neosveščeno, zato se jim je zdela njihova asimilacija z lahkoto dosegljiva. Le v meščanskih slovenskih krogih in v slovensko – hrvaški inteligenci so videle oviro za asimilacijsko politiko, zato so menile, da je treba ta sloj gospodarsko in politično onemogočiti ter s tem odvzeti množicam voditelje.

Na razlikovanju med neosveščeno množico in slovenskim meščanskim razredom, ki naj bi bil nevaren italijanskim interesom, je bila zgrajena poznejša fašistična raznarodovalna politika. Seveda pa se je že v dvajsetletju pred drugo svetovno vojno in dokončno med oboroženim narodnoosvobodilnim bojem pokazalo, da je bila ta miselnost docela neutemeljena.

V prvih letih po prvi vojni so se slovenske množice nagibale k socialističnemu revolucionarnemu gibanju, ki je preplavljalo Italijo in je kazalo, da bo spremenilo obstoječi družbeni red. K socializmu so se nagibale zaradi splošnih povojnih razmer, zaradi pripadnosti gospodarsko izkoriščenim nižjim slojem – mali kmetje, delavci – pa tudi zaradi pripadnosti neki narodni skupnosti, ki jii je grozila raznaroditev. Le v zmagi proletarskega internacionalizma in v preobrazbi družbenega reda so ljudje videli rešitev tako socialnih kot narodnih vprašanj. Revolucionarno razpoloženje množic je spodbujala slovenska socialistična stranka, ki je že v aprilu 1919 . leta sprejela načelo o diktaturi proletariata in taktiko ruske boljševiške revolucije. Na osnovi te usmeritve se je septembra istega leta pridružila enako usmerjeni italijanski socialistični stranki, vendar je poudarjala, da ta korak ne prejudicira načela o pravici narodov do samoodločbe. Ob ustanovitvi komunistične stranke v Italiji leta 1921 so se ji pridružili skoraj vsi socialisti slovenske in hrvaške narodnosti in odtlej je komunistična stranka vedno imela močne pozicije med Slovenci in Hrvati. Toda zaradi upadanja revolucionarnega razpoloženja in revolucionarnih perspektiv v Italiji pa tudi zavoljo indiferentnosti komunistične stranke do specifičnih vprašanj narodne manjšine so slovenske kmečke množice dejansko ostale pod vplivom slovenskih meščanskih strank.

Slovenske in hrvaške meščanske stranke so se poleti 1919 leta združile v enotno politično društvo Edinost prav z namenom, da skupno branijo ogrožene narodne pravice. Da bi spodrinila vpliv komunizma na podeželju je krščanskosocialna struja v društvu Edinost že poleti 1920 leta zastopala napreden gospodarsko – socialni program, privlačen predvsem za kmečki in delavski razred. To je, kot kaže, odločilno pripomoglo, da je društvo Edinost pod imenom Jugoslovanska narodna stranka dobila na parlamentarnih volitvah v maju 1921. leta visoko število glasov, le 100 manj kot italijanski nacionalni blok, ki pa je zmagal predvsem s pomočjo fašističnega terorja. Društvo je dobilo 48.785 glasov ali 34 odstotkov in pet mendatov: enega v Istri in štiri na Goriškem. Komunistična stranka je dobila 20.474 glasov med Slovenci in Italijani ali 14,3 odstotka in dva mandata: prvega v Trstu, drugega na Goriškem.

Kmalu po tem volilnem uspehu pa se je začela bitka v društvu Edinost. Krščanskosocialna struja, močna zlasti na Goriškem, je zahtevala socialno usmeritev društva ter zmerno taktiko do italijanskih oblasti in političnih sil. Narodnoliberalno usmerjeno tržaško vodstvo Edinosti pa je temu nasprotovalo in omejevalo dejavnost zgolj na področje jezikovno – kulturnih zahtev, češ da je to edina programska osnova, ki more ohraniti enotnost slovensko – hrvaške narodne fronte ne glede na nazorsk in socialno diferenciacijo.

Tako se je leta 1922 društvo razdelilo na tri teritorialno ločena društva, za Tržaško, Goriško in Istro, ob koncu leta 1923 pa je prišlo do prvega razkola. Tržaška narodnoliberalno usmerjena Edinost je razširila svoje področje dela na vse ozemlje Julijske krajine, krščanskosocialna struja pa je ustanovila svoje društvo Edinost na Goriškem in Politično društvo za Hrvate in Slovence v Istri.

(NADALJEVANJE PRIHODNJIČ)

LJUBITELJI ŽELEZNIC!

Delavska enotnost je v sodelovanju z mariborskim klubom ljubiteljev železnic izdala stenski koledar s fotografijami parnih lokomotiv, ki so vse do danes vozile na slovenskih železnicah.

Koledar za leto 1977 lahko po ceni 40.– dinarjev za izvod naročite pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Dalmatinova 4/II.

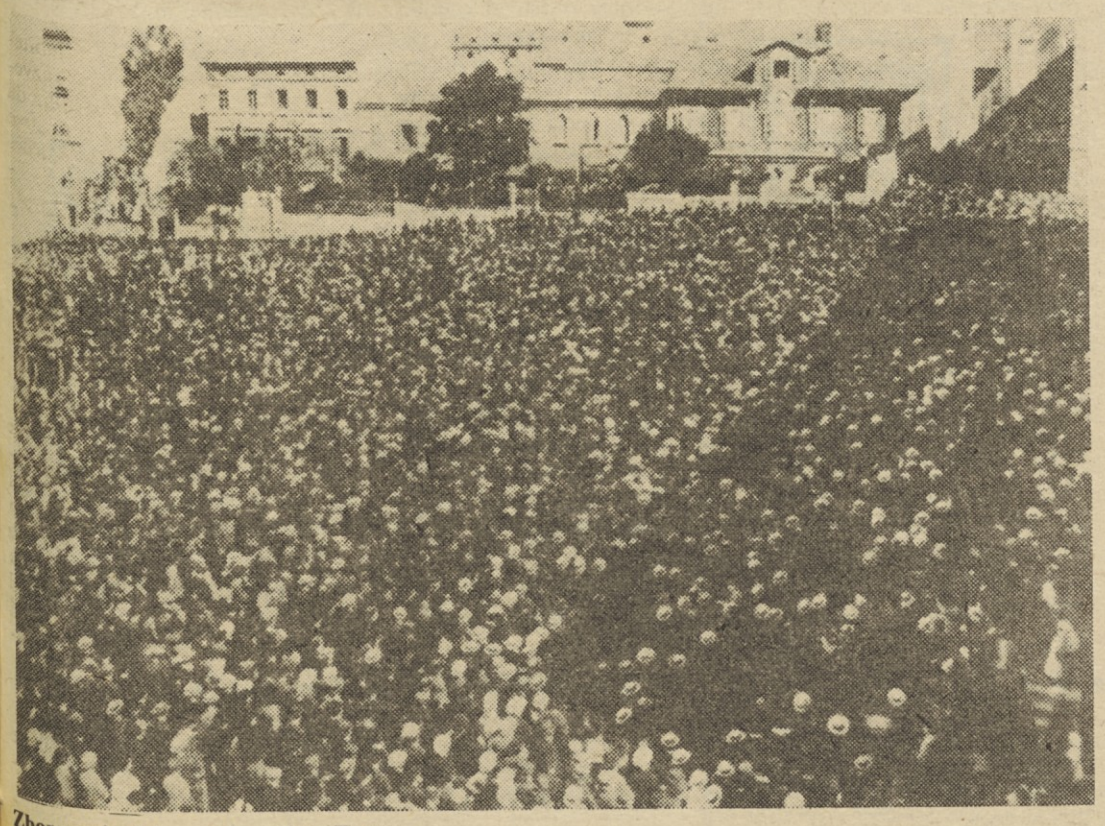

Zborovanje delavcev 1. maja v Trstu...

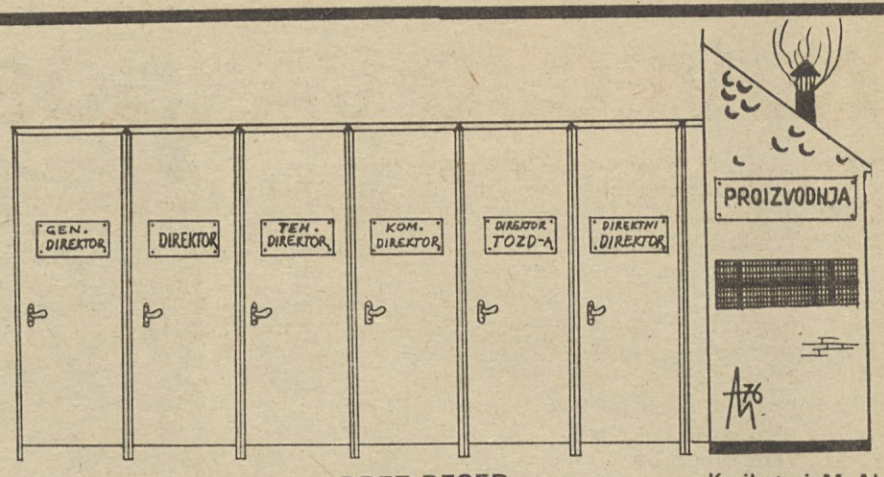

BREZ BESED

Karikaturi: M. Alaševič

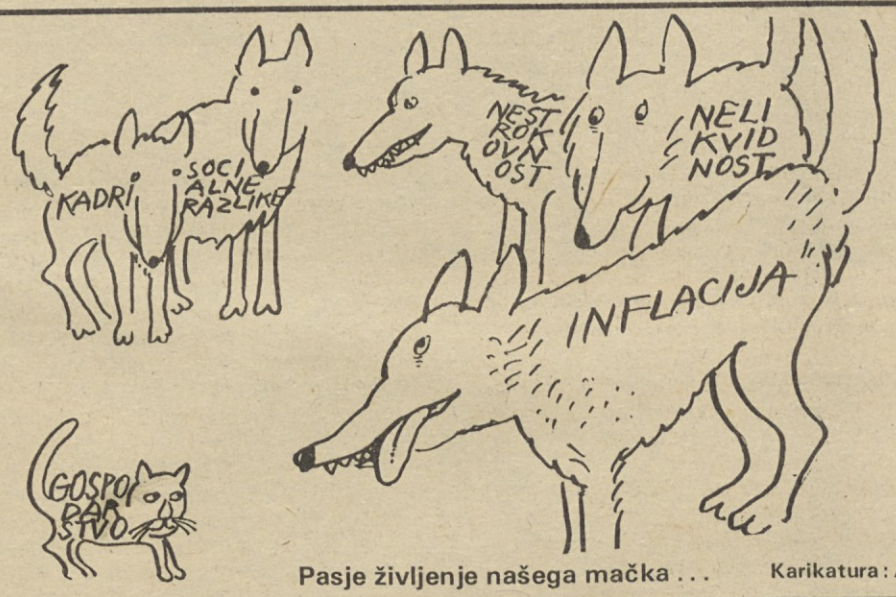

Pasje življenje našega mačka ...

Karikatura: A. Novak

NAGRADNA KRIŽANKA

Rešitve pošljite do 16. 12. 1976 na naslov: ČZP Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, s pripisom na ovojnici NAGRADNA KRIŽANKA. Nagrade 200, 150 in 100 din.

DE	KRINKA	PRVI SLOVENSKI DRAMATIK	OTROŠKA NALEZLJIVA BOLEZEN	RUSKO ŽEN. IME (PRESS)	INDIJSKO MESTO OB GANGESU	OLGA JOVANOVIĆ	ZDRAVILNA TRAVNIŠKA RASTLINA	TOPLICE BLIZU BREŽIC	ZNAMENITOST PULJA	NAJVEČJA AFRIŠKA REKA	MESTO V SRBIJI, OB TIMOKU	SOL OCETNE KISLINE
PREBIVALKA ŠTAJERSKE METROPOLE												
PREDSEDNIK IZVRŠ. SVETA SR SLOVENIJE												
AM. PISATELJICA, KI JE DELOVALA V PARIZU						UMETNIKOVA DELAVNICA						
GORA V KAMNIŠKIH ALPAH						REKA V ANGLIJI / GR. BOGINJA MODROSTI				ARABSKI ŽREBEC / MAJHEN RT		
GLAVNO MESTO TURČIJE							STOPNJA, ČIN / RIMSKA BOG. JEZE					
DE	TELUR / URADNI SPIS			UČITELJ ETIKE / PRVI LAT. PREVOD BIBLIJE					BREZPRAVEN PODLOŽNIK V STARI SPARTI			
ALPINIST. ODSEK			REKA SKOZI GRENOBLE / UGANKARSTVO						IVO VAJGL / MUSER			JOŽE ARIH
POLJE-DELEC					RAZPIS, KONKURZ / KARLOVAC							
BIVŠI JAPONSKI PREMIER							ORANJE / ANONSA			KALCIJ / GARDNER		
DE	DEL KRIVIEGA OBTOKA / CIRKUŠKI UMETNIKI					TANKA KOŽICA MEMBRANA / INGOLIČ ANTON					PISEČ ESEJEV	SMOTKA
VODNA RASTLINA					DREVO Z IGLICAMI / DOBOJ							
GLAVNO MESTO ITALIJE				SOJ. ŠPANSKI SLIKAR / VOJNOVNEC					VISOKE IGR. KARTE / ELEKTRODA			
KLADA ZA SEKANJE						SRBSKO MOŠ. IME / GEOMETRIJ. LIK				EDWARD GRIEG / PRAPREBIV. ŠPANIJE		
MOČNA, KRČEVITA JEZA					IME PEVKE VIDALIJEVE / PEROCI							
SLAVNI AVSTR. SMUČAR IN TRENER (TONI)							SESTAVIL: R. N.	GORA NA KOROŠKEM / OPUS				
PRIPRAVA ZA TRKANJE							SOVJETSKO MESTO OB ČRNEM MORJU					
RINA				SREBRO			DEL SKLADBE, PARTITURE					DE

REŠITEV NAGRADNE KRIŽANKE IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE:

SLAVKO OSTERC, LEKTORIRANJE, AORIST, TRIAS, DNESTER, TG, ADI, GANIMED, KRI, KANONADA, ODTIS, IRI, VN, LOIRE, NI, RA, EDVIN, AŠKERC, DA. SOM, NANDE, AVA, NAKIT, KH, RIM, RACIJA, ČN, PAKRA, ART, ECARTE, ANDA, KISAL, LISTEK, AVALIT, ALT, MOSKVA, RJ.

IZŽREBANI REŠEVALCI IZ PREJŠNJE KRIŽANKE:

1. nagrada, 200 din: Vinko Borovnik, Vodice 1, 61217 Vodice
2. nagrada, 150 din: Joco Romanič, Kajuhova 5, 62250 Ptuj
3. nagrada, 100 din: Brigita Sajovic, Debro 50 č, 63270 Laško

Nagrade bomo poslali po pošti.

V TOPEL DOM

»Veliko laže se bom sedaj učil v novi hiši,« je zatrdil Stanko Bric, ki se vsak dan iz Breginja vozi v šolo Kobarid

»Dobro gori! To se pravi, da bomo po dolgem času zopet spali v toplem,« je bil vesel Mirko Tonkli.

Višje ležeče predele Posočja je že pobelil prvi sneg. Tudi ohladilo se je. Tako je prebivanje v prikolicah, ki v veliki večini nimajo možnosti ogrevanja, postalo nadležno.

Toda... Mraz in sneg nista več strah in skrb prebivalcev Posočja, vsaj za veliko večino ne. Iz dimnikov novih hiš v Breginju, Podbeli, Sedlu in drugih prizadetih vasi se že dviga dim. To pa pomeni, da v novih hišah že kurijo, da imajo topel dom. V hišah res še ni elektrike in vode, toda kaj je to, če veš, da te v njih ne bo več zeblo in se ne bo več treba stiskati v tesni prikolici.

Letošnji dan republike je bil še posebej za prebivalce Breginja zares velik praznik, saj so takrat skoraj vsi prebivalci dobili ključe novih montažnih hiš. Kljub dežju in izredno slabemu vremenu te dni se je veliko ljudi že preselilo v nove domove. Srečni so.

Med tistimi, ki so se te dni preselili v novo hišo, sta tudi Lojzka in Mirko Tonkli.

»Prav gotovo si bom zapomnil letošnji 7. december.«

Mirko ni rekel, da je srečen, vendar so govorile njegove oči. »Danes sem prvič zakuril v svoji novi hiši in tudi prvič bova tu prespala. Veliko lepša je, kot je bila stara. Nisem mislil, da bom to zimo pod streho, sploh pa ne pod tako in mojo.«

Mirko Tonkli je že štiri leta v pokoju, pred tem pa je 20 let delal pri SGP Gorica.

Tudi Rozalija Škojš se je s hčerko Zinko in sinom Jožkom prav tisti dan selila.

»Po prvem potresu smo mislili, da bomo staro hišo še lahko popravili. Potem pa...

Kar nekam preveč lepo se mi zdi v tej hiši. Nekam težko se bomo navadili na tako lepo stanovanje, ko nimamo toliko časa, da bi kar naprej čistili. Vse je naenkrat prelepo. Po vsem tistem, kar smo prestali v teh zadnjih mesecih.«

Na podoben način mislijo in čutijo vsi, ki se v Breginju selijo v nove hiše. Bržčas tudi po drugih krajih Posočja, in enotni so si v tem, da so gradbinci in naša družba naredili nekaj, kar se je sprva zdelo nemogoče.

A. AGNIČ

Prvi obisk sosede: »Nimam še pospravljeno,« se je opravičevala Škojšova. »Pri nas je tudi še vse povprek,« jo je potolažila soseda Marija Rosič.

25-LETNICA TURISTIČNEGA IN GOSTINSKEGA PODJETJA KOMPAS JUGOSLAVIJA

Moderna doba prinaša poleg razvoja vseh vrst znanosti, kulture in tehnike tudi skokovit porast človeških potreb in novih obzorij. Hočemo obvladovati ne samo naš planet, pač pa tudi vsemirje. Da bi naš delovni človek dosegel harmonično psiho-fiziološko ravno-

težje v tem boju za zdravo, polno in človeka vredno eksistenco, da bi uspešno kljuboval vsem naporom in si ohranjal zdravo osebnost, ohranjal svojo delovno sposobnost, se vključuje v turizem in rekreacijo. Sodobni turist je prebujen iskalec in išče v svetu vse več, hkrati pa odkriva lepote in mikavnosti svoje dežele in se zbližuje z drugimi narodi.

Četrt stoletja KOMPASA, največjega turistično-gostinskega podjetja v Jugoslaviji, predstavlja zaključeno obdobje, ki nosi v sebi vse značilnosti gospodarskega in družbenopolitičnega utripa. Začetki KOMPASA segajo v leto 1923, ko je v Ljubljani začela delovati poslovalnica državne agencije PUTNIK. Vojna je to zasnovo pretrgala, leta 1951 pa je iz nje nastal PUTNIK SLOVENIJA, ki se je kasneje preimenoval v KOMPAS. Leta 1951 so v podjetju med prvimi na Slovenskem uvedli delavsko samoupravljanje in ustanovili svoj prvi delavski svet.

V začetku leta 1960 je bilo v tem podjetju zaposlenih 90 delavcev, potnike so prevažali z osmimi avtobusi, vse dejavnosti, ki jih je danes že kakih 50, pa so se razvijale v desetih poslovalnicah po vsej Jugoslaviji.

Pomemben mejnik v razvoju KOMPASA predstavlja leto

1968, ko so začeli z gradnjo hotelov. Do leta 1975 je KOMPAS zgradil hotele na Ljubelju, Bledu, v Dubrovni-

ku, Kranjski gori in v Ljubljani s skupno 714 posteljami.

Druge glavne dejavnosti, ki zajemajo področje domačega in inozemskega turizma, avtobusnega prometa, najema osebnih vozil (Rent-a-Car), menjalne službe, blagovni promet, mejne turistične servise, lovski turizem in druge veje turizma, pa so zahtevale kompleksnejšo organizacijo in delitev dela po posameznih temeljnih organizacijah združenega dela.

Danes je KOMPAS JUGOSLAVIJA s sedežem v Ljubljani, Pražakova 4, organiziran v štirinajstih temeljnih organizacijah združenega dela, kjer je po vsej Jugoslaviji zaposlenih 1760 delavcev. Čisti devizni dohodek KOMPASA je znašal v 1975. letu 40 milijonov dolarjev. Za svoje poslovne partnerje in domače goste je KOMPAS v letošnji sezoni zakupil 60.000 postelj.

KOMPAS ima po vsej Jugoslaviji razvejano mrežo poslovalnic v vseh večjih mestih in pomembnejših turističnih središčih. V temeljnih organizacijah domačega in inozemskega turizma ter Rent-a-Car je tako blizu 70 poslovalnic. Mejni turistični servis pa nudi svoje storitve na enajstih mejnih prehodih od Korenskega sedla,

Šentilja pa do Dimitrovgrada. V sezoni razpolaga služba za najem osebnih vozil s 750 vozili, avtopark pa z 41 avtobusi, ki vozijo na stalnih in občasnih progah po Jugoslaviji in tujini, sodeluje s poslovnimi partnerji naših republik ter dopolnjuje njihovo ponudbo.

Medtem ko so bili prvi izleti predvsem po ožji domovini, KOMPASOVI strokovno

usposobljeni turistični vodniki vodijo turiste skoraj v vse predele sveta, kjer dostojno predstavljajo socialistično Jugoslavijo, posredujejo njene zgodovinske, kulturne in družbenopolitične vrednote ter tako pomagajo širiti sloves in idejo demokratične samoupravne družbe. V ta namen je široko zasnovana izobraževalna dejavnost osnovne organizacije ZK kot tudi vloga sindikata. Učenje jezikov, obiskovanje strokovnih tečajev in nenehen živ odmev ter osveščanje ob živahnih družbenih dogajanjih daje temu turističnemu okolju angažiran in tehten pečat.

Pomoč manj razvitim področjem je postala že KOMPASOVA praksa. Predstavniki Turističnega in gostinskega podjetja KOMPAS JUGOSLAVIJA so izdelali tudi osnutek samoupravnega sporazuma o sestavljeni organizaciji združenega dela in povabili k sodelovanju več organizacij te veje gospodarstva. Spodbudo so dobili na desetem kongresu Zveze komunistov Slovenije ter v novi ustavi.

Nadaljnji razvoj KOMPASA je usmerjen v vse tesnejšo povezavo z deželami v razvoju, kar je vsekakor pozitiven odmev srečanja neangažiranih v Colombu. Tako se iz nekoč sporedne in zapostav-

ljene veje gospodarstva, kot je bil turizem, razvija za našo družbo vse pomembnejši dejavnik, ki občutno pripomore k vsakoletnemu uravnoteženju republiške in zvezne plačilne bilance.

DE

Delavska enotnost, glasilo Zveze sindikatov Slovenije. Izdaja ČGP Delo, TOZD Delavska enotnost. List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. leta. List urejajo: ANDREJ AGNIČ, VOJKO ČERNELČ (glavni urednik in direktor), SONJA GAŠPERŠIČ, MILAN GOVEKAR, MARJAN HORVAT, RAFAEL LINDIČ (tehnični urednik), BORIS RUGELJ, ROJAN SAMARIN (odgovorni urednik). JANEZ SEVER, IGO TRATNIK, ANDREJ ULAGA, IVO VIRNIK in JANEZ VOLJČ. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dalmatinova ulica 4, poštni predal 313-VI; naročninski oddelek tel.: 310-033, int. 278; uredništvo, tel.: 316-672, 323-554, 316-695 in 310-033; komerciala: Ljubljana, Tavčarjeva 5, tel.: 312-691. Račun pri SDK Ljubljana, št. 50100-601-11807, devizni račun pri Ljubljanski banki, št. 501-620-7-121100. Posamezna številka stane 3,00 din, letna naročnina je 150,00 din. Rokopisov ne vračamo. Poštnina plačana v gotovini. Tisk »Ljudska pravica«, Ljubljana.